חסידות · ברסלב · ספרי רבי נחמן

שבחי הרן מנוקד

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שבחי הרן מנוקד

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שבחי-הרן-מנוקד/
הקובץ נוצר ב־15 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

שבחי הר"ן 5
הקדמה 5
א 6
ב 6
ג 6
ד 6
ה 7
ו 7
ז 7
ח 8
ט 8
י 8
יא 9
יב 9
יג 10
יד 10
טו 11
טז 11
יז 13
יח 13
יט 13
כ 14
כא 14
כב 15
כג 16
כד 16
כה 17
כו 18
כז 18
סדר הנסיעה שלו לארץ ישראל 18
א 18
ב 19
ג 19
ד 19
ה 19
ו 20
ז 20
ח 20
ט 21
י 23
יא 24
יב 25
יג 26
יד 26
טו 27
טז 28
יז 29
יח 30
יט 31
כ 33
כא 36
כב 39
כג 40
כד 42
כה 43
כו 44
כז 44
כח 44
כט 44
ל 45
לא 46
לב 46

לג 47
לד 49
לה 49
לו 49

שבחי הר"ן

הקדמה

עַתָּה רָאִיתִי לְבָאֵר וּלְסַפֵּר קְצָת, מְעַט מִזְעָר, מִקְדֻשַּׁת הַנְהָגַת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זַ"ל, מִיּוֹם שֶׁעָמַד עַל דַּעְתּוֹ עַד הַיּוֹם שֶׁנִּסְתַּלֵּק בְּשָׁלוֹם. קְצָת מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ, וּקְצָת מֵאֲנָשִׁים אֲחֵרִים שֶׁהִכִּירוּ אוֹתוֹ מֵעוֹדוֹ, וּקְצָת מַה שֶּׁרָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ.

וְאִם אָמְנָם, יָדַעְתִּי גַּם יָדַעְתִּי כִּי רַבִּים יִהְיוּ אֲשֶׁר לֹא יַאֲמִינוּ בִּדְבָרִים הָאֵלֶּה, כִּי רַבִּים קָמִים עָלָיו, עִם כָּל זֶה לֹא יָכֹלְתִּי לְהִתְאַפֵּק, מֵעֵצֶם הַפְצָרַת וּתְשׁוּקַת אֲנָשִׁים רַבִּים וְכֵן שְׁלֵמִים, אֲשֶׁר הִפְצִירוּ עַד בֹּשׁ, לְהַדְפִּיס קְצָת מִזֶּה. גַּם סְעִיפֵי יְשִׁיבוּנִי, וְכִלְיוֹתַי יְעָצוּנִי: הֲלֹא עַל כָּל פָּנִים הַהַנְהָגוֹת הַמְבֹאָרִים כָּאן, הֵם הַנְהָגוֹת קְדוֹשׁוֹת וְטוֹבוֹת מְאֹד, אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחֲזוּ בָּהֶם. וּרְאוּיִם לְחוֹקְקָם עַל סֵפֶר הַנְהָגוֹת כָּאֵלּוּ, יִהְיֶה הָעוֹשֶׂה מִי שֶׁעֲשָׂאָן, עַל כָּל פָּנִים הַהַנְהָגוֹת הַלָּלוּ הֵם טוֹבִים וּקְדוֹשִׁים מְאֹד. וְאֵיכָכָה אוּכַל לִמְנוֹעַ הַטּוֹב מֵהַהוֹלְכִים בְּתָמִים, אֲשֶׁר נַפְשָׁם אוּתָהּ לִמְצוֹא בְּסֵפֶר דְּרָכִים יְשָׁרִים הַלָּלוּ. וְגַם הָאֱמֶת עַד לְעַצְמוֹ. וּמִי שֶׁיַּבִּיט בְּעֵין הָאֱמֶת בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, יָבִין בְּעַצְמוֹ כִּי דְּבָרִים כָּאֵלּוּ אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג כְּלָל, בְּשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי, כִּי אִם לְקָדוֹשׁ וְטָהוֹר בְּקֻדָּשָׁה וְטָהֳרָה יְתֵרָה כְּמוֹתוֹ. וְאִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה, כִּי הֵם אַךְ לְמוֹתָר. כְּדֶרֶךְ שֶׁאוֹמְרִין הָעוֹלָם: אוֹ שֶׁלֹּא יוֹעִיל אוֹ שֶׁהֵם שֶׁלֹּא לְצָרֵךְ. עַל כֵּן לִבִּי הָלַךְ אַחַת הֵנָּה וְאַחַת הֵנָּה, בְּעִנְיָן זֶה. וְאָמַרְתִּי וַיְהִי מַה אֵרוּצָה דְּבָרַי אֵלֶּה, לְמַעַן יֵדְעוּ דּוֹר אַחֲרוֹן יָקוּמוּ וִיסַפְּרוּ לִבְנֵיהֶם, וּמִמֶּנּוּ יִרְאוּ וְכֵן יַעֲשׂוּ, לֵילֵךְ בִּנְתִיבוֹת הַלָּלוּ, וְלִדְרֹךְ בְּעִקְּבוֹתָיו. כִּי זֹאת אֵין צָרִיךְ לְפָנִים, שֶׁהַנְהָגוֹת כָּאֵלּוּ הֵם הַנְהָגוֹת קְדוֹשׁוֹת וְיִקָּרוֹת, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד יָכוֹל לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי הַנְהָגוֹת כָּאֵלּוּ. כִּי הֵם דְּבָרִים הַשָּׁווִים לְכָל נֶפֶשׁ כַּקָּטָן כַּגָּדוֹל, וַאֲפִילּוּ הַפָּחוּת שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל אִם יִרְצֶה לָחוּס עַל חַיָּיו וְלַחְשֹׁב עַל תַּכְלִיתוֹ הַנִּצְחִי, וְיִרְגִּיל עַצְמוֹ לָלֶכֶת בִּנְתִיבוֹת וּדְרָכִים הַלָּלוּ הַמְבֹאָרִים פֹּה, בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם, וְיוּכַל לָבֹא לְמַעֲלוֹת גְּבוֹהוֹת קְדוֹשׁוֹת כְּחַד מִבְּנֵי עֲלִיָּה. אִם יִהְיֶה חָזָק בְּדַעְתּוֹ לֶאֱחֹז דַּרְכּוֹ הַטּוֹב תָּמִיד, כְּיָתֵד חָזָק בַּל יִמּוֹט כְּכָל הַמְבֹאָר פֹּה לְקַמָּן. אַף זֹאת לַדַּעַת, כִּי כָּל הַמְבֹאָר פֹּה, אֵינוֹ אֶפִילּוּ כְּטִפָּה מִן הַיָּם הַגָּדוֹל, מֵעֵצֶם קְדֻשָּׁתוֹ, וְהַפְלָגַת מַעֲלָתוֹ הָעוֹלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, בְּמָקוֹם שֶׁאֵין יָד שֹׁכֶל אֱנוֹשִׁי שׁוֹלֶטֶת שָׁם. וְגַם אֵין רְצוֹנֵנוּ לְבָאֵר קְצָת מוֹפְתִים נוֹרָאִים שֶׁרָאִינוּ מִמֶּנּוּ כִּי אֵין אָנוּ עוֹסְקִים לְסַפֵּר בְּשִׁבְחָיו הַקְּדוֹשִׁים, כִּי אִם מַה שֶּׁנּוֹגֵעַ לְיִרְאַת ה', אֲמַרְתִּי אַךְ יִרְאוּ אוֹתָם הַדְּבָרִים יִקְחוּ מוּסָר. כִּי כָּל הָאֲנָשִׁים הָרוֹאִים דְּבָרִים הַלָּלוּ בִּכְתָב אֲצָלֵנוּ, כֻּלָּם יוֹדוּ וְיִשְׁבְּחוּ וְיִפְאֲרוּ אוֹתָם, וְנוֹגֵעַ בְּלִבָּם הִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְכֻלָּם מְבַקְּשִׁים וּמַפְצִירִים בִּי לְהָבִיאָם לְדִפּוּס, הַעְתִּירוּ עָלַי דִּבְרֵיהֶם, עַד

שֶׁהֶכְרַחְתִּי לְמַלֹּאות רְצוֹנָם. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלֵינוּ שֶׁנִּזְכֶּה לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי אֲבוֹתֵינוּ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה רְצוֹן קוֹנָם, עַד יִבָּנֶה צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם וַיָּשׁוּבוּ יִשְׂרָאֵל אֶל אֲרַבּוֹתֵיהֶם כַּיּוֹנִים. בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן:

א

בְּהְיוֹתוֹ בִּימֵי קָטְנוּתוֹ, בָּא עַל דַּעְתּוֹ לְפָרֵשׁ מֵהָעוֹלָם וְרָצָה לְשַׁבֵּר תַּאֲוֹת אֲכִילָה, אַךְ עֲדַיִן הָיָה בְּשֵׂכֶל קָטָן וְנִדְמָה לוֹ שֶׁזֶּה אִי אֶפְשָׁר שֶׁיַּנִּיחַ מֵאֲכִילָתוֹ כְּפִי מַה שֶׁהָיָה רָגִיל לֶאֱכֹל בְּבֹקֶר וּבַצָּהֳרַיִם וְכוּ'. עַל־כֵּן יֹשֵׁב עַצְמוֹ שֶׁיִּהְיֶה בּוֹלֵעַ כָּל מַה שֶׁיֹּאכַל דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹעֵס מַה שֶׁיֹּאכַל, רַק יִבְלַע כְּמוֹת שֶׁהוּא, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַרְגִּישׁ שׁוּם טַעַם בַּאֲכִילָתוֹ. וְעָשָׂה כֵּן וְעָלָה נְפִיחוּת בְּצַוָּארוֹ, שֶׁקּוֹרִין ("גִישְׁוָואלִין"). וְאָמַר, שֶׁהָיָה אָז רַק בֶּן שִׁשָּׁה שָׁנִים. וְהַנְּהָגָה זוֹ שָׁמַעְתִּי לְדָבָר גָּדוֹל מִצַּדִּיק גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד שֶׁנָּהַג כָּךְ שֶׁהָיָה בּוֹלֵעַ אֲכִילָתוֹ בְּלִי לְעִיסָה, אַךְ הוּא זַ"ל נָהַג כָּךְ בִּהְיוֹתוֹ בֶּן שִׁשָּׁה שָׁנִים:

ב

גַּם בִּהְיוֹתוֹ יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבּוֹ לִלְמֹד בִּימֵי קָטְנוּתוֹ הָיָה רוֹצֶה תָּמִיד לְקַיֵּם: "שִׁוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָּמִיד" (תְּהִלִּים ט"ז), וְהָיָה מִתְיַגֵּעַ לְצַיֵּר נֶגֶד עֵינָיו שֵׁם הַוָי"ה בָּרוּךְ הוּא, וּמֵחֲמַת שֶׁהָיְתָה מַחֲשַׁבְתּוֹ טְרוּדָה בָּזֶה, לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מַה שֶּׁלּוֹמֵד, וְהָיָה רַבּוֹ כּוֹעֵס עָלָיו. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל יְמֵי יַלְדוּתוֹ הָיָה עוֹשֶׂה עִנְיְנֵי מַעֲשֵׂה נַעֲרוּת הַרְבֵּה מְאֹד, דְּהַיְנוּ עִנְיְנֵי שְׂחוֹק וּקְפִיצוֹת וְטִיּוּל שֶׁקּוֹרִין ("פַּאר שַׁייט") וְהָיָה רָגִיל בָּזֶה מְאֹד:

ג

אַחַר־כָּךְ נִתְגַּדֵּל יוֹתֵר, וּכְשֶׁנַּעֲשָׂה בַּר מִצְוָה, קָרָא אוֹתוֹ דּוֹדוֹ הַרַב הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ הָרַב אֶפְרַיִם זַצַ"ל אַב־בֵּית־דִּין דְּקְהִלַּת קֹדֶשׁ סִידִילְקוֹב וְאָמַר לוֹ הַפְּסוּק: "אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ" (תְּהִלִּים ב'). (כִּי זֶה נֶאֱמַר עַל הַיּוֹם שֶׁהָאָדָם נַעֲשָׂה בַּר מִצְוָה כַּמּוּבָא בַּסְּפָרִים) [עַיֵּן רֹאשׁ"י שָׁם, זֹהַר מִשְׁפָּטִים צח.]. וְאָמַר לוֹ קְצָת מַעַט דִּבְרֵי מוּסָר וְהָיָה יָקָר בְּעֵינָיו מְאֹד מְאֹד "כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב" (תְּהִלִּים קי"ט). אַחַר־כָּךְ נִכְנַס לַחֶפָּה, וְתֵכֶף בִּיצִיאָתוֹ מִן הַחֻפָּה הָיָה מִתְלַהֵב מְאֹד וּמִתְגַּעְגֵּעַ מְאֹד לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְנִכְנָס בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם מִיּוֹם אֶל יוֹם:

ד

גַּם בִּימֵי קָטְנוּתוֹ הִתְחִיל לְהִתְמִיד מְאֹד מְאֹד בְּלִמּוּדוֹ. וְהָיָה מְשַׁלֵּם לְהַמְלַמֵּד מִכִּיסוֹ שְׁלֹשָׁה גְּדוֹלִים בְּעַד כָּל דַּף גְּמָרָא שֶׁהָיָה לוֹמֵד עִמּוֹ, מִלְּבַד הַשָּׂכָר לְמוּד שֶׁהָיָה אָבִיו מְשַׁלֵּם לְהַמְלַמֵּד, הָיָה הוּא בְּעַצְמוֹ זַ"ל נוֹתֵן לְהַמְלַמֵּד מִשֶּׁלּוֹ שְׁלֹשָׁה גְּדוֹלִים בְּעַד כָּל דַּף וָדַף, כְּדֵי שֶׁהַמְלַמֵּד יַכְרִיחַ עַצְמוֹ לִלְמֹד עִמּוֹ הַרְבֵּה דַּפִּין גְּמָרָא בְּכָל יוֹם. וְכֵן הָיָה שֶׁהָיָה הַמְלַמֵּד

לוֹמֵד עִמּוֹ כַּמָּה וְכַמָּה דַּפִּין בְּכָל יוֹם וְיוֹם, וְהוּא הָיָה מְשַׁלֵּם לוֹ כַּנַּ"ל ג' גְּדוֹלִים בְּעַד כָּל דַּף וָדַף מִלְּבַד הַשְּׂכָר לְמוּד:

ה

וְכֵן הָיָה נִכְנָס בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. וְכָל עֲבוֹדָתוֹ הָיָה בְּהֶצְנֵעַ גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁלֹּא יָדַע שׁוּם אָדָם מִמֶּנּוּ כְּלָל. כִּי הָיָה סָתוּם וְנָעוּז מְאֹד. וְכָל עֲבוֹדָתוֹ הָיָה בְּסֵתֶר וּבְהֶצְנֵעַ גָּדוֹל. וְעִקַּר עֲבוֹדָתוֹ בַּתְּחִלָּה הָיָה בִּפְשִׁיטוּת גָּדוֹל בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל, רַק בִּפְשִׁיטוּת גָּמוּר. וְכָל דָּבָר וְדָבָר שֶׁעָשָׂה הַכֹּל הָיָה בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה וּבְכֹחַ גָּדוֹל וּבִמְסִירַת נֶפֶשׁ. וְלֹא הָיָה לוֹ שׁוּם דְּבַר עֲבוֹדָה שֶׁבָּא לוֹ בְּנָקֵל, רַק כָּל דָּבָר וְדָבָר בָּא לוֹ בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה מְאֹד, שֶׁהָיָה מְיַגֵּעַ עַצְמוֹ כַּמָּה זְמַנִּים בִּשְׁבִיל כָּל דָּבָר וְדָבָר מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. וְהָיָה לוֹ כַּמָּה וְכַמָּה עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת אֲלָפִים וּרְבָבוֹת עַד אֵין שִׁעוּר וְעֵרֶךְ. וְהָיָה קָשֶׁה וְכָבֵד עָלָיו מְאֹד מְאֹד לְהִתְחִיל לִכְנֹס בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם לְקַבֵּל עָלָיו עֹל עֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְהָיָה רָגִיל לְהַתְחִיל אֵיזֶה יָמִים לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וְאַחַר־כָּךְ נָפַל מִזֶּה, וְחָזַר וְהִתְחִיל, וְחָזַר וְנָפַל. וְכֵן הָיָה כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים, עַד שֶׁפַּעַם אֶחָד נִתְחַזֵּק אָצְלוֹ, שֶׁיִּהְיֶה חָזָק מְאֹד, שֶׁיֹּאחַז בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם לְעוֹלָם, וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם, וּמֵאָז וָהָלְאָה נִתְחַזֵּק לִבּוֹ בַּה'. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן גַּם אַחַר־כָּךְ הָיָה לוֹ תָּמִיד עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד, רַק שֶׁאַחַר־כָּךְ הָיָה חָזָק שֶׁלֹּא יַנִּיחַ עֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ לְעוֹלָם, אַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ יְרִידָה לִפְעָמִים, אַף־עַל־פִּי־כֵן יִהְיֶה מִתְחַזֵּק עַצְמוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכַל:

ו

וְהָיָה רָגִיל לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ. דְּהַיְנוּ כְּשֶׁנָּפַל מִמַּדְרֵגָתוֹ לִפְעָמִים, לֹא הָיָה מְיַאֵשׁ עַצְמוֹ בִּשְׁבִיל זֶה, רַק אָמַר שֶׁיַּתְחִיל מֵחָדָשׁ, כְּאִלּוּ לֹא הִתְחִיל עֲדַיִן כְּלָל לִכְנֹס בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, רַק עַתָּה הוּא מַתְחִיל מֵחָדָשׁ וְכֵן בְּכָל פַּעַם וּפַעַם תָּמִיד הָיָה רָגִיל לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ. וְהָיָה לוֹ כַּמָּה הַתְחָלוֹת בְּיוֹם אֶחָד, שֶׁגַּם בְּיוֹם אֶחָד לִפְעָמִים נָפַל מֵעֲבוֹדָתוֹ וְהָיָה מַתְחִיל מֵחָדָשׁ, וְכֵן כַּמָּה פְּעָמִים בְּיוֹם אֶחָד:

ז

וְהָיָה מַתְמִיד בִּלְמוּדוֹ מְאֹד, וְלָמַד הַרְבֵּה מְאֹד, שַׁ"ס וּפוֹסְקִים וְתַנַ"ךְ וְעֵין יַעֲקֹב, וְסִפְרֵי הַזֹּהַר וְתִקּוּנִים, וְכָל כִּתְבֵי הָאֲרִ"י זַ"ל, וּשְׁאָר סְפָרִים הַרְבֵּה מְאֹד, וְסִפְרֵי מוּסָר הַרְבֵּה מְאֹד. וְאָמַר: שֶׁכָּל הַסְּפָרִים קְטַנִּים הַמְדַבְּרִים מִמּוּסָר כֻּלָּם הָיוּ בְּבֵית אָבִיו וְלָמַד כֻּלָּם. גַּם לָמַד הַרְבֵּה "רֵאשִׁית חָכְמָה", וְאָמַר בְּפֵרוּשׁ שֶׁלָּמַד אֶת סֵפֶר "רֵאשִׁית חָכְמָה" פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר. וְגָדֵל בְּקִיאוּתוֹ בְּכָל הַסְּפָרִים, כְּפִי מַה שֶּׁרָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ קְצָת, הָיָה בְּלִי שִׁעוּר. וּבִפְרָט בְּסִפְרֵי תַנַ"ךְ וְעֵין יַעֲקֹב וְכָל כִּתְבֵי הָאֲרִ"י, וְסִפְרֵי הַזֹּהַר וְתִקּוּנִים, לֹא נִמְצָא דֻּגְמָתוֹ

בָּעוֹלָם כִּי כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ הָיְתָה מוּכָנָת לְפָנָיו וְשָׁגוּר בְּפִיו כְּשֶׁלְּחָן הֶעָרוּךְ מַמָּשׁ כְּדָבָר הַמֻּנָּח לִפְנֵי הָאָדָם לִפְנֵי עֵינָיו, שֶׁיָּכוֹל לִקַּח לְעַצְמוֹ מַה שֶּׁיִּרְצֶה. כֵּן מַמָּשׁ הָיוּ כָּל הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים מוּכָנִים לִפְנֵי עֵינֵי שִׂכְלוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּכָל עֵת שֶׁרָצָה. וּקְצָת מִזֶּה יְכוֹלִים לִרְאוֹת וּלְהָבִין בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים:

ח

וְסִפֵּר שֶׁכָּל לִמּוּדוֹ בָּא לוֹ בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה, כִּי בִּתְחִלָּה הָיָה לוֹמֵד מִשְׁנָיוֹת וְלֹא הָיָה מֵבִין לְמוּדוֹ. וְהָיָה בוֹכֶה הַרְבֵּה לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּאִיר עֵינָיו, וְהָיָה בוֹכֶה וּבוֹכֶה כָּל כָּךְ עַד שֶׁזָּכָה שֶׁיּוּכַל לִלְמוֹד מִשְׁנָיוֹת, וְכֵן אַחַר־כָּךְ לָמַד שְׁאָר סְפָרִים וְלֹא הָיָה מֵבִין גַּם כֵּן וְהָיָה בוֹכֶה וּבוֹכֶה גַּם־כֵּן הַרְבֵּה מְאֹד עַד שֶׁזָּכָה לַהֲבִינָם. וְכֵן בְּלִמּוּד זֹהַר וְכִתְבֵי הָאֲרִ"י זַ"ל, הָיָה בוֹכֶה גַּם כֵּן הַרְבֵּה עַד שֶׁזָּכָה לְהָבִין.

וְאָמַר שֶׁבִּתְחִלָּה בְּכָל סֵפֶר וְסֵפֶר שֶׁלָּמַד לֹא הָיָה מֵבִין בּוֹ, וְהָיָה קָשֶׁה לוֹ הַרְבֵּה וְלֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲמֹד עַל פְּשׁוּטָן שֶׁל דְּבָרִים, וְהָיָה לוֹ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מִזֶּה. וְהָיָה לְמוּדוֹ בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לָמַד הַרְבֵּה מְאֹד. כִּי הָיָה מְחַזֵּק עַצְמוֹ מְאֹד. וְהַכֹּל זָכָה עַל־יְדֵי תְּפִלָּתוֹ וּבְכִיָּתוֹ כַּנַּ"ל:

ט

וְהָיָה מִתְעַנֶּה הַרְבֵּה מְאֹד. וְכַמָּה פְּעָמִים הִתְעַנָּה מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת וְהַכֹּל בִּימֵי נְעוּרָיו מַמָּשׁ, קֹדֶם הֱיוֹתוֹ בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה. וְלִפְעָמִים הִתְעַנָּה שְׁנֵי פְּעָמִים מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת רְצוּפִים זֶה לָזֶה. וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיָה "יֶלֶד שַׁעֲשׁוּעִים" (יִרְמְיָהוּ ל"א) וּמְגֻדָּל בְּתַּפְנוּק וְהָיָה אָדָם דַּק מְאֹד, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הָיָה חָס עַל עַצְמוֹ כְּלָל וְהִתְעַנָּה וְסִגֵּף עַצְמוֹ מְאֹד, וְהִתְעַנָּה חַ"י [שְׁמוֹנָה־עֶשְׂרֵה] פְּעָמִים מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת בְּשָׁנָה אַחַת:

י

אַךְ עִקַּר עֲבוֹדָתוֹ אֲשֶׁר עַל יָדָהּ זָכָה לְמַה שֶּׁזָּכָה, הָיָה רַק רִבּוּי הַתְּפִלּוֹת וְהַתְּחִנּוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת וְהָרְצוּיִים וְהַפִּיּוּסִים, שֶׁהָיָה רָגִיל מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. וְהָיָה מְרַצֶּה וּמְפַיֵּס אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכַמָּה מִינֵי תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת שֶׁיְּזַכֵּהוּ בְּרַחֲמָיו לְקָרְבוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעִקַּר מַה שֶּׁהוֹעִיל לוֹ הָיוּ הַתְּפִלּוֹת שֶׁהִתְפַּלֵּל בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז, שֶׁהָיָה רָגִיל מְאֹד לְיַחֵד לוֹ אֵיזֶה מָקוֹם שֶׁמָּצָא שָׁאֵין שָׁם בְּנֵי אָדָם וְהָיָה מְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בַּלָּשׁוֹן שֶׁמְּדַבְּרִים בּוֹ, דְּהַיְנוּ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז. וְהָיָה מְרַצֶּה וּמְפַיֵּס אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּכַמָּה וְכַמָּה מִינֵי טְעָנוֹת וַאֲמַתְלָאוֹת שֶׁרָאוּי לוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּקָרְבוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ, וְהָיָה רָגִיל בָּזֶה מְאֹד מְאֹד וְהָיָה מְבַלֶּה יָמִים וְשָׁנִים עַל זֶה. גַּם הָיָה מַטְמִין עַצְמוֹ עַל גַּבֵּי בֵּית אָבִיו תַּחַת הַגַּג, שֶׁהָיָה שָׁם כְּמוֹ חֶדֶר בְּמִחְצָה שֶׁל קָנִים שֶׁמַּחֲזִיקִין שָׁם תֶּבֶן וּמִסְפּוֹא,

וְשָׁם הָיָה מַטְמִין עַצְמוֹ, וְהָיָה אוֹמֵר תְּהִלִּים וְהָיָה צוֹעֵק בְּלַחַשׁ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיְזַכֵּהוּ לְקָרְבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

וְהַכְּלָל שֶׁכָּל הַמִּינֵי בַּקָּשׁוֹת שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁנִּמְצָאִים בְּאֵיזֶה סֵפֶר שֶׁיִּהְיֶה, הַמְצוּיִ בֵּינֵינוּ, הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל לֹא הִנִּיחַ שׁוּם תְּחִנָּה וּבַקָּשָׁה שֶׁלֹּא אָמְרָהּ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים, הֵן תְּהִלִּים וְסֵפֶר שַׁעֲרֵי צִיּוֹן וְהַבַּקָּשׁוֹת הַנִּדְפָּסִים בְּהַסִּדּוּרִים הַגְּדוֹלִים וּשְׁאָר מִינֵי בַּקָּשׁוֹת וּתְחִנּוֹת, וַאֲפִלּוּ הַתְּחִנּוֹת הַנִּדְפָּסִים בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז, כֻּלָּם לֹא הִנִּיחַ מִלְּאָמְרָם. וְהָיָה רָגִיל לוֹמַר כָּל הַתְּחִנּוֹת שֶׁאַחַר מַעֲמָדוֹת הַנִּדְפָּסִים אַחַר כָּל יוֹם וְיוֹם. וְהוּא הָיָה רָגִיל לוֹמַר כָּל הַתְּחִנּוֹת כֻּלָּם שֶׁל כָּל הַיָּמִים בְּפַעַם אֶחָד. גַּם הָיָה רָגִיל לְפָעָמִים לוֹמַר בַּתְּהִלִּים רַק הַפְּסוּקִים הַמְדַבְּרִים מִתְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת וּצְעָקָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהָיָה אוֹמֵר רַק פְּסוּקִים אֵלּוּ, וְהַשְּׁאָר לֹא הָיָה אוֹמֵר. וְהָיָה אוֹמֵר כָּל הַפְּסוּקִים הָאֵלּוּ מִכָּל סֵפֶר תְּהִלִּים בְּפַעַם אֶחָד.

וּמִלְּבַד כָּל זֶה הָעִקָּר הָיָה מַה שֶּׁהָיָה מִתְפַּלֵּל מֵעַצְמוֹ, דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁהָיָה רָגִיל לְדַבֵּר מִלִּבּוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז, שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל וְטוֹעֵן לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכַמָּה וְכַמָּה מִינֵי טְעָנוֹת וּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת שֶׁאָמַר מִדַּעְתּוֹ וּמִלִּבּוֹ כַּנַּ"ל, שֶׁיְזַכֵּהוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לַעֲבוֹדָתוֹ. וְזֶהוּ הָעִקָּר מַה שֶּׁהוֹעִיל לוֹ לִזְכוֹת לְמַה שֶּׁזָּכָה. כָּךְ שָׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּפֵרוּשׁ:

יא

וְכַמָּה פְּעָמִים הָיָה מְדַבֵּר לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, דִּבְרֵי תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת מִלִּבּוֹ, וְנִזְדַּמֵּן לוֹ בְּתוֹךְ דִּבּוּרָיו טְעָנוֹת יְפוֹת וּתְפִלּוֹת נְכוֹנוֹת וּמְסֻדָּרוֹת, וְהוּטְבוּ בְּעֵינָיו וְהָיָה כּוֹתְבָם אֶצְלוֹ לִזְכָּרוֹן, לְמַעַן יִהְיֶה רָגִיל לְהִתְפַּלֵּל אוֹתָם גַּם אַחַר־כָּךְ. וְכֵן הָיָה רָגִיל בְּעִנְיַן זֶה לְדַבֵּר בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד. וְכָל תְּפִלּוֹתָיו הָיוּ שֶׁיִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהָיוּ לוֹ טְעָנוֹת גְּדוֹלוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה:

יב

וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה נִדְמֶה לוֹ תָּמִיד שֶׁאֵין מִסְתַּכְּלִין עָלָיו כְּלָל, וְאֵין שׁוֹמְעִין לוֹ כְּלָל, רַק אַדְרַבָּא נִדְמֶה לוֹ שֶׁמַּרְחִיקִין אוֹתוֹ מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל מִינֵי הַרְחָקוֹת, וּכְאִלּוּ אֵין רוֹצִין בּוֹ כְּלָל וּכְלָל. כִּי הָיָה רוֹאֶה שֶׁחוֹלְפִין וְעוֹבְרִין כַּמָּה וְכַמָּה יָמִים וְשָׁנִים, וַעֲדַיִן הוּא רָחוֹק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלֹא זָכָה עֲדַיִן לְשׁוּם הִתְקָרְבוּת, עַל כֵּן נִדְמֶה בְּעֵינָיו שֶׁאֵין שׁוֹמְעִין דְּבָרָיו כְּלָל, וְאֵין מִסְתַּכְּלִין עָלָיו כְּלָל, רַק אַדְרַבָּא מַרְחִיקִין אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי הִתְרַחֲקוּת מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן, הָיָה מְחַזֵּק עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד, וְלֹא הִנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ. וְכַמָּה פְּעָמִים הָיָה שֶׁהָיָה נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ מֵחֲמַת זֶה, שֶׁרָאָה שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל וּמַעְתִּיר וּמַפְצִיר כָּל כָּךְ שֶׁיִּתְקָרֵב לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֵין מִסְתַּכְּלִין עָלָיו כְּלָל, וּמֵחֲמַת זֶה נָפַל לִפְעָמִים בְּדַעְתּוֹ, וְלֹא הָיָה מְדַבֵּר עוֹד כָּל־כָּךְ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ אֵיזֶה יָמִים. אַחַר־כָּךְ נִזְכַּר בְּעַצְמוֹ, וְהִתְבַּיֵּשׁ בְּעַצְמוֹ עַל

שֶׁהִרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חַנּוּן וְרַחוּם וְכוּ', וּבְוַדַּאי הוּא רוֹצֶה לְקָרְבוֹ וְכוּ' וְחָזַר וְנִתְחַזֵּק בְּדַעְתּוֹ, וְהִתְחִיל שׁוּב לְהַעְתִּיר וּלְדַבֵּר לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כַּנַּ"ל. וְכֵן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים:

יג

וְהָיָה עוֹשֶׂה כָּל מִינֵי עֲבוֹדוֹת פְּשׁוּטוֹת שֶׁל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת, וְהַכֹּל בְּהֶצְנֵעַ גָּדוֹל. וְתֵכֶף כְּשֶׁיָּצָא לַחוּץ, הָיָה עוֹשֶׂה בְּכַוָּנָה כָּל מִינֵי מַעֲשֶׂה נַעֲרוּת, כָּל מִינֵי שְׂחוֹק וּקְפִיצוֹת וּשְׁאָר עִנְיָנִים כָּאֵלּוּ שֶׁקּוֹרִין ("פַאר שַׁייטְקַייט") עַד שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לְבוֹא עַל דַּעַת שׁוּם אָדָם שֶׁהוּא רוֹצֶה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם.

וּבְתְחִלָּה בִּימֵי יַלְדוּתוֹ הָיָה נוֹהֵג שֶׁהָיָה לוֹקֵחַ אֵיזֶה גְּדוֹלִים וְהֶחֱלִיפָם עַל טְפָלִים. וְנִכְנַס לְבֵית הַכְּנֶסֶת בְּהֶצְנֵעַ דֶּרֶךְ חַלּוֹן וְכַיּוֹצֵא, וְלָקַח עִמּוֹ הַסֵּפֶר שַׁעֲרֵי צִיּוֹן וְאָמַר הַלֵּשֵׁם יִחוּד שֶׁל עֲשִׂיַּת מִצְוָה, וְלָקַח טָפֵל אֶחָד וְהִשְׁלִיכָהּ לְתוֹךְ הַמַּתָּן בַּסֵּתֶר. וְאַחַר־כָּךְ חָזַר וְעָשָׂה עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא מְסִיחַ דַּעְתּוֹ מִזֶּה, וְאַחַר כָּךְ חָזַר וְאָמַר לְשֵׁם יִחוּד הַנַּ"ל, וְחָזַר וְהִשְׁלִיךְ פְּרוּטָה אַחַת לְתוֹךְ הַמַּתָּן בַּסֵּתֶר. וְחָזַר וְהִסִּיחַ דַּעְתּוֹ, וְחָזַר וְאָמַר הַלֵּשֵׁם יִחוּד הַנַּ"ל וְהִשְׁלִיךְ עוֹד פְּרוּטָה אַחַת. וְכֵן חָזַר וְעָשָׂה כַּמָּה פְּעָמִים, עַד שֶׁהִשְׁלִיךְ כָּל הַפְּרוּטוֹת לְתוֹךְ הַמַּתָּן בַּסֵּתֶר, וְעַל כָּל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה אָמַר הַלֵּשֵׁם יִחוּד הַנַּ"ל. וְכַוָּנָתוֹ הָיָה כְּדֵי שֶׁיֵּעָשֶׂה מִצְוֹת רַבּוֹת, כִּי עֲבוֹדָתוֹ הָיָה בִּפְשִׁיטוּת גָּמוּר בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל. וְכֵן הָיָה עוֹשֶׂה וְעוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל מִינֵי עֲבוֹדוֹת פְּשׁוּטוֹת לְגַמְרֵי בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל, אַף־עַל־פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת הָיָה חָכָם גָּדוֹל וּמֻפְלָג בְּחָכְמָה מְאֹד מְאֹד גַּם בִּימֵי קָטְנוּתוֹ וּבִימֵי נְעוּרָיו, כַּאֲשֶׁר הָיָה מְפֻרְסָם לְכָל מַכִּירָיו, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשׁוּם חָכְמָה כְּלָל בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, רַק הָיָה נוֹהֵג לַעֲשׂוֹת כָּל הָעֲבוֹדוֹת הַפְּשׁוּטוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, דְּהַיְנוּ לִמּוּד הַתּוֹרָה הָרַבֶּה, וּמִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת, וְרִבּוּי תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת וְרִבּוּי הִתְבּוֹדְדוּת מְאֹד לְדַבֵּר וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כַּנַּ"ל וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. וְזֶה הָיָה עִקַּר חָכְמָתוֹ הַגְּדוֹלָה מְאֹד, כִּי מֵעֹצֶם הַפְּלָגַת חָכְמָתוֹ, זָכָה תֵּכֶף לְחָכְמָה זוֹ, שֶׁאֵין צְרִיכִים שׁוּם חָכְמָה כְּלָל בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. כִּי זֶה עִקַּר הַחָכְמָה הַגְּדוֹלָה מִן הַכֹּל (כַּמְבֹאָר בִּדְבָרֵינוּ כַּמָּה פְּעָמִים (לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא ה', שִׂיחוֹת הָר"ן נ"א, ק"א שֶׁלֹּא לִהְיוֹת שׁוּם חָכָם בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם רַק בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל:

יד

וְכָל דָּבָר וְדָבָר שֶׁרָצָה לַעֲשׂוֹת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם הָיָה קָשֶׁה עָלָיו מְאֹד בְּכָל מִינֵי כְּבֵדוּת שֶׁבָּעוֹלָם. וּבַתְּחִלָּה הָיָה קָשֶׁה עָלָיו מְאֹד לֵישֵׁב יְחִידִי בְּבֵית מְיֻחָד אֵיזֶה שָׁעוֹת רְצוּפִים לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת ה'. וְזֶה הַדָּבָר הָיָה קָשֶׁה עָלָיו מְאֹד בִּתְחִלָּה. אַךְ הוּא זַ"ל הָיָה מַכְרִיחַ עַצְמוֹ מְאֹד, וְשִׁבֵּר תַּאֲוָתוֹ, וְיָשַׁב כַּמָּה וְכַמָּה שָׁעוֹת בְּכָל יוֹם בְּהִתְבּוֹדְדוּת בְּחֶדֶר מְיֻחָד.

וְכֵן הָיָה קָשֶׁה עָלָיו מְאֹד מְאֹד הָעֲבוֹדָה שֶׁהָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בְּכָל יוֹם. וְכָל כָּךְ הָיָה קָשֶׁה עָלָיו, עַד שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לִשְׂא כְּלָל הָעֹל, מִגֹּדֶל הַכְּבֵדוּת שֶׁהָיָה כָּבֵד וְקָשֶׁה עָלָיו מְאֹד מְאֹד. וְרַק עַל־יְדֵי עֵצָה זוֹ נָשָׂא עָלָיו עֹל הָעֲבוֹדָה, הַיְנוּ שֶׁבְּכָל יוֹם הָיָה חוֹשֵׁב בְּדַעְתּוֹ שֶׁאֵין לוֹ רַק זֶה הַיּוֹם בִּלְבַד, וְלֹא הִסְתַּכֵּל עַל יוֹם הַמָּחָרת וְעַל זְמַן שֶׁלְּהַבָּא כְּלָל, רַק כְּאִלּוּ אֵין לוֹ רַק זֶה הַיּוֹם לְבַד. וְעַל כֵּן הָיָה יָכוֹל לִשָּׂא עָלָיו עֹל הָעֲבוֹדָה שֶׁל זֶה הַיּוֹם לְבַד. כִּי עַל יוֹם אֶחָד לְבַד יָכוֹל הָאָדָם לְקַבֵּל עָלָיו כָּל מִינֵי עֲבוֹדוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, מֵאַחַר שֶׁהוּא רַק לְיוֹם אֶחָד בִּלְבַד. וּכְשֶׁנִּמְאַס הָעֲבוֹדָה שֶׁל זֶה הַיּוֹם, אָזַי בְּיוֹם הַמָּחָרת חָזַר וְקִבֵּל עָלָיו הָעֲבוֹדָה שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם הַמָּחָרת. וְכֵן נָהַג תָּמִיד, שֶׁלֹּא הָיָה חוֹשֵׁב בְּדַעְתּוֹ כִּי־אִם אוֹתוֹ הַיּוֹם לְבַד, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָיָה יָכוֹל לִשָּׂא עַל עַצְמוֹ עֹל עֲבוֹדָתוֹ שֶׁהָיְתָה כְּבֵדָה עָלָיו מְאֹד. וּבְלֹא זֶה לֹא הָיָה יָכוֹל לִשָּׂא עָלָיו כְּלָל מֵחֲמַת שֶׁהָיָה מֻרְבֶּה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם מְאֹד, בְּכַמָּה מִינֵי עֲבוֹדוֹת בְּכָל יוֹם, וְהַכֹּל בְּטִרְחָא וּבִיגִיעָה גְּדוֹלָה וּבִכְבֵדוּת גָּדוֹל מְאֹד, עַד שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לִשָּׂא עָלָיו עֹל כָּזֶה כִּי־אִם עַל־יְדֵי עֵצָה הַנַּ"ל, שֶׁלֹּא הָיָה חוֹשֵׁב בְּדַעְתּוֹ רַק אוֹתוֹ הַיּוֹם בִּלְבַד כַּנַּ"ל:

טו

וְהָיָה רָגִיל בִּנְדָרִים מְאֹד מְאֹד, שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים כְּשֶׁבָּא הַיּוֹם, קִבֵּל עָלָיו בְּנֶדֶר כָּל סֵדֶר הָעֲבוֹדָה שֶׁהָיָה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וְאַחַר־כָּךְ אַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה קָשֶׁה עָלָיו מְאֹד, הָיָה מַכְרִחַ לַעֲשׂוֹת מֵחֲמַת הַנֶּדֶר. וְכֵן עָשָׂה כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים. וְכֵן בְּכָל מִינֵי גְּדָרִים וּסְיָגִים שֶׁל פְּרִישׁוּת מֵאֵיזֶה תַּאֲוָה וּמֵאֵיזֶה מִדָּה, הָיָה רָגִיל הַרְבֵּה בִּנְדָרִים, כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים. וְכַמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים נִשְׁבַּע עַל אֵיזֶה דְּבָרִים בִּנְקִיטַת חֵפֶץ כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה חָזָק לְפָרֵשׁ מֵאוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁהָיָה רוֹצֶה לְפָרֵשׁ עַצְמוֹ:

טז

וְגֹדֶל עָצְמַת מַעֲלַת קְדֻשָּׁתוֹ בִּשְׁבִירַת הַתַּאֲוָה הַכְּלָלִית שֶׁהִיא כּוֹלֶלֶת כָּל הַתַּאֲוֹת רָעוֹת, שֶׁהוּא תַּאֲוַת הַמִּשְׁגָּל, אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְסַפֵּר. וְאָמַר שֶׁהָיוּ לוֹ נִסְיוֹנוֹת אֵין מִסְפָּר, רַק בֶּאֱמֶת אֵין זֶה נִסָּיוֹן כְּלָל, כִּי אָמַר שֶׁאֵין זֶה תַּאֲוָה כְּלָל. וְאָמַר שֶׁמִּי שֶׁהוּא רַק חָכָם אֱמֶת, אֲפִלּוּ עַכּוּ"ם, מֵאַחַר שֶׁהוּא רַק חָכָם אֱמֶת, רָאוּי שֶׁלֹּא יִהְיֶה אֶצְלוֹ הַתַּאֲוָה הַזּוֹ נֶחֱשֶׁבֶת לְתַאֲוָה כְּלָל. וְאָמַר, כִּי מִי שֶׁהוּא חָכָם בְּחָכְמַת הַנִּתּוּחַ, וְיוֹדֵעַ סֵדֶר הָאֵיבָרִים שֶׁל הָאָדָם כְּפִי חָכְמַת הַנִּתּוּחַ, רָאוּי שֶׁיִּהְיֶה נִמְאָס אֶצְלוֹ הַתַּאֲוָה הַזֹּאת בְּתַכְלִית הַמְּאוּס. וּבְעִנְיָן מְאוּס תַּאֲוָה זוֹ, הִפְלִיג לְדַבֵּר הַרְבֵּה מְאֹד בְּעִנְיָן זֶה, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר מֵחֲמַת הַשִּׂכְחָה.

וְהַכְּלָל שֶׁהָיָה מְמָאֵס מְאֹד תַּאֲוָה זוֹ בְּתַכְלִית הַמְּאוּס, עַד שֶׁגָּזַר וְאָמַר שֶׁמִּי שֶׁהוּא חָכָם אֱמֶת קָצַת, אֵין הַתַּאֲוָה הַזֹּאת נֶחֱשֶׁבֶת לְנִסָּיוֹן כְּלָל . אֲבָל גַּם קֹדֶם שֶׁזָּכָה לָזֶה, שֶׁיִּתְבַּטֵּל וְיִהְיֶה נִמְאָס אֶצְלוֹ לְגַמְרֵי הַתַּאֲוָה הַזֹּאת, גַּם קֹדֶם לָזֶה, גַּם אָז הָיוּ לוֹ כַּמָּה וְכַמָּה נִסְיוֹנוֹת

גְּדוֹלוֹת וְנוֹרָאוֹת מְאֹד בְּתַאֲוָה זוֹ, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּפְרָט. כִּי בִּימֵי נְעוּרָיו מַמָּשׁ, בְּעֵת רְתִיחַת הַדָּמִים, הָיָה לוֹ כַּמָּה וְכַמָּה נִסְיוֹנוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁל תַּאֲוָה זוֹ עַד אֵין מִסְפָּר, אֲשֶׁר הָיָה בְּיָדוֹ לְמַלֹּאת תַּאֲוָתוֹ וְהָיָה בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד. אַךְ הָיָה גִּבּוֹר חָזָק וְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ, וְכָפָה תַּאֲוָתוֹ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הָיָה מִתְרַחֵק עַצְמוֹ פַּעַם שֵׁנִית לִבְרֹחַ מֵהַנִּסָּיוֹן, רַק אַדְרַבָּא הָיָה חָפֵץ בְּנִסְיוֹנוֹת, וְהָיָה מִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּזַמְּנוּ לוֹ נִסְיוֹנוֹת. כִּי הָיָה חָזָק בְּדַעְתּוֹ שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יִמְרֹד כְּנֶגֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁיַּעֲשֶׂה עֲבֵרָה חַס וְשָׁלוֹם וְיַעֲבֹר עַל רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אִם לֹא שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשָׂה מְשֻׁגָּע חַס וְשָׁלוֹם בָּעֵת הַזֹּאת. אֲבָל מֵאַחַר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֵיזֶה שֵׂכֶל בְּעָלְמָא בְּעֵת הַנִּסָּיוֹן, בְּוַדַּאי יוּכַל לַעֲמֹד לִפְנֵי גֹּדֶל חֹזֶק לִבּוֹ שֶׁהָיָה חָזָק בַּה' מְאֹד. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן בְּעֵת שֶׁבָּא עָלָיו הַנִּסָּיוֹן הָיָה בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְהָיָה צוֹעֵק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְאֹד, עַד שֶׁזָּכָה לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ וּלְהִנָּצֵל. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הִתְרַחֵק עַצְמוֹ מֵהַנִּסָּיוֹן פַּעַם אַחֶרֶת, אַף־עַל־פִּי שֶׁבְּשָׁעַת הַנִּסָּיוֹן הָיָה קָשֶׁה עָלָיו מְאֹד כַּנַּ"ל. וְכֵן הָיָה כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים הָרְבֵּה מְאֹד עַד אֵין שִׁעוּר. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה בְּעֶזְרוֹ, וְזָכָה לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ, וּלְשַׁבֵּר תַּבְעֶרֶת הַמְּדוּרָה שֶׁל תַּאֲוָה הַכְּלָלִיּוּת הַזֹּאת.

וְהָיָה קָדוֹשׁ גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד בִּפְרִישׁוּת תַּאֲוָה זוֹ, בִּפְרִישׁוּת גָּדוֹל וּבְקִדֻּשָּׁה גְּדוֹלָה וְנוֹרָאָה מְאֹד. וְאָמַר שֶׁהַבַּעַל דָּבָר רָצָה לְהַנִּיחַ לוֹ הַכֹּל, רַק שֶׁהוּא יְוַתֵּר לוֹ דָּבָר אֶחָד. וְהוּא אָמַר לְהִפּוּךְ שֶׁהוּא יַנִּיחַ הַכֹּל, רַק אוֹתוֹ הַדָּבָר אֵינוֹ רוֹצֶה לְהַנִּיחַ מִלְּשַׁבְּרוֹ. דְּהַיְנוּ שֶׁהַבַּעַל דָּבָר הָיָה מְרֻצֶּה לְהַנִּיחַ לוֹ שֶׁיְּשַׁבֵּר כָּל הַתַּאֲוֹוֹת רַק שֶׁהוּא יְוַתֵּר לוֹ דָּבָר אֶחָד, מִן הַסְּתָם הַיְנוּ הַתַּאֲוָה הַכְּלָלִיּוּת הַנַּ"ל, שֶׁעִקַּר הַיֵּצֶר הָרָע הוּא בְּתַאֲוָה זוֹ. אֲבָל הוּא זַ"ל אָמַר לְהֵפֶךְ, שֶׁהוּא יַנִּיחַ לוֹ הַכֹּל לִבְלִי לְשַׁבְּרוֹ, רַק זֹאת הַתַּאֲוָה רוֹצֶה לְשַׁבְּרָהּ לְגַמְרֵי.

וְכֵן הָיָה נוֹהֵג מִתְּחִלָּה, שֶׁכָּל מְגַמָּתוֹ וְכָל יְגִיעָתוֹ הָיוּ רַק לְשַׁבֵּר בָּרִאשׁוֹנָה הַתַּאֲוָה הַכְּלָלִיּוּת הַזֹּאת. וְלֹא הָיָה מַשְׁגִּיחַ כְּלָל בִּתְחִלָּה לְשַׁבֵּר תַּאֲוֹת אֲכִילָה, רַק אַדְרַבָּא, בִּתְחִלָּה הָיָה אוֹכֵל הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד, הַרְבֵּה יוֹתֵר מִשְּׁאָר בְּנֵי־אָדָם. וְאָמַר, שֶׁאָז הָיָה מַמְשִׁיךְ כָּל הַתַּאֲוֹוֹת לְתוֹךְ תַּאֲוַת אֲכִילָה, וְאַחַר־כָּךְ שִׁבֵּר גַּם זֹאת הַתַּאֲוָה שֶׁל אֲכִילָה. וְהָיוּ לוֹ כַּמָּה מִינֵי יְגִיעוֹת וַעֲבוֹדוֹת וּמִלְחָמוֹת וְנִסְיוֹנוֹת אֵין מִסְפָּר קֹדֶם שֶׁשִּׁבֵּר הַתַּאֲוָה הַכְּלָלִיּוּת הַנַּ"ל. וְכַמָּה וְכַמָּה תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים וּבְכִיּוֹת וְשִׂיחוֹת שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל וּמִתְחַנֵּן וְשׁוֹפֵךְ לִבּוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכַמָּה וְכַמָּה מִינֵי תַּחֲנוּנִים וְרִצּוּיִים וּפִיּוּסִים, שֶׁיִּהְיֶה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֶזְרוֹ לְהִנָּצֵל מִתַּאֲוָה זוֹ, עַד אֲשֶׁר זָכָה לַעֲמֹד בְּכָל הַנִּסְיוֹנוֹת, וְקִדֵּשׁ עַצְמוֹ מְאֹד בִּפְרִישׁוּת תַּאֲוָה זוֹ עַד אֵין שִׁעוּר וְעֵרֶךְ, עַד אֲשֶׁר זָכָה לְשַׁבֵּר תַּאֲוָה זוֹ לְגַמְרֵי. עַד אֲשֶׁר הָיָה לְפֶלֶא אֶצְלוֹ עַל מִי שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁקָּשֶׁה לְשַׁבֵּר תַּאֲוָה זוֹ, כִּי אָמַר שֶׁאֵין זֶה תַּאֲוָה כְּלָל. וְהָיָה מַרְבֶּה לְדַבֵּר בְּעִנְיָן זֶה, בְּעִנְיָן בְּטוּל וּמְאוּס תַּאֲוָה זוֹ.

וְאָמַר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר מִזֶּה עִם אֲנָשִׁים שֶׁכְּבָר נִתְגַּשְּׁמוּ בְּעִנְיָן זֶה. כִּי כְּבָר נִתְעָרְבוּ דְּמֵיהֶם כָּל־כָּךְ עַד שֶׁנִּתְעָרֵב דַּעְתָּם, עַד שֶׁאֵין יְכוֹלִים לְהָבִין כְּלָל וְאֵין נִכְנָס בְּלִבָּם כְּלָל שֶׁאֶפְשָׁר לְמָאס תַּאֲוָה זוֹ, עַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר בָּזֶה הַרְבֵּה. אֲבָל בֶּאֱמֶת, מִי שֶׁהוּא חָכָם אֱמֶת קָצַת, יָכוֹל בְּקַל לְמַאס תַּאֲוָה זוֹ לְנַמְרֵי. כִּי אָמַר שֶׁאֵין זֶה נִסָּיוֹן כְּלָל, לְמִי שֶׁהוּא רַק חָכָם אֱמֶת כַּנַּ"ל. וְאָמַר שֶׁבְּהֶכְרֵחַ שֶׁיֵּשׁ בְּכָל זֶה סוֹד, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין זֶה תַּאֲוָה כְּלָל. וְהִתְפָּאֵר עַצְמוֹ מְאֹד בְּגֹדֶל חֻזְקוֹ בִּשְׁבִירַת תַּאֲוָה זוֹ. וְהָיָה קָדוֹשׁ גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד בְּעִנְיָן זֶה, וְאָמַר עַל עַצְמוֹ שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם תַּאֲוָה כְּלָל. וְאָמַר שֶׁאֶצְלוֹ זָכָר וּנְקֵבָה שָׁוִים. דְּהַיְנוּ שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם מִלְחָמָה מֵחֲמַת אֵיזֶה צַד הִרְהוּר כְּשֶׁרוֹאֶה אוֹ כְּשֶׁמְדַבֵּר עִם אֵיזֶה אִשָּׁה. כִּי הַכֹּל שָׁוֶה אֶצְלוֹ:

יז

גַּם אָמַר שֶׁהַזּוּג שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, קָשֶׁה עָלָיו עִנְיָן זֶה. וְלֹא דַּי שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם תַּאֲוָה כְּלָל, כִּי אִם אַדְרַבָּא יֵשׁ לוֹ יִסּוּרִין מִזֶּה מַמָּשׁ כְּמוֹ יִסּוּרֵי הַתִּינוֹק בִּשְׁעַת מִילָה. כִּי מַמָּשׁ יִסּוּרִין אֵלּוּ יֵשׁ לְהַצַּדִּיק בִּשְׁעַת זִוּוּג, וְיוֹתֵר מִזֶּה. כִּי הַתִּינוֹק אֵין לוֹ דַּעַת, עַל־כֵּן אֵין הַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ גְּדוֹלִים כָּל־כָּךְ, אֲבָל הַצַּדִּיק שֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּעַת יִסּוּרָיו גְּדוֹלִים מֵהַתִּינוֹק. וְזֶה הָיָה אֶצְלוֹ דָּבָר פָּשׁוּט וְאָמַר שֶׁכָּל אָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת לָבוֹא לְמַדְרֵגָה זוֹ. וּכְפִי הַנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו הָיָה, שֶׁקְּדֻשָּׁתוֹ שֶׁל עַצְמוֹ גָּבֹהַּ עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר:

יח

וְאָמַר: שֶׁאֶצְלוֹ אִישׁ וְאִשָּׁה שָׁוִין הַיְנוּ שֶׁאֵין מַגִּיעַ לוֹ שׁוּם צַד מַחֲשָׁבָה כְּשֶׁרוֹאֶה אִשָּׁה. רַק הַכֹּל שָׁוֶה אֶצְלוֹ בְּעֵינָיו כְּאִלּוּ רוֹאֶה אִישׁ. וְאָמַר פַּעַם אַחַת: שֶׁאֵינוֹ מִתְיָרֵא לֹא מֵאִשָּׁה וְלֹא מִמַּלְאָךְ. וּבָזֶה יֵשׁ הַרְבֵּה לְבָאֵר. כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲדַיִן אֵיזֶה צַד פִּחַד כָּל שֶׁהוּא מֵהַרְהוּרֵי אִשָּׁה, אֲפִלּוּ אִם הוּא נָקִי בָּזֶה, רַק שֶׁאֵינוֹ נָקִי בְּתַכְלִית הַזְּכוּךְ, וַעֲדַיִן יֵשׁ לוֹ אֵיזֶה פִּחַד כָּל שֶׁהוּא מִזֶּה, הוּא צָרִיךְ לְפָחֹד מִמַּלְאָךְ. אֲבָל הוּא הִתְפָּאֵר שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם פִּחַד מִזֶּה, עַל־כֵּן אֵין לוֹ פַּחַד מִמַּלְאָךְ. וְזֶה מְרֻמָּז קְצָת בְּדִבְרֵי רַז"ל: "אֲנָא בְּשָׁרָא וְאַנְתְּ אֵשׁ וַאֲנָא עָדִיפְנָא מִנָּךְ" (קִדּוּשִׁין פא.), שֶׁאָמַר רַב עַמְרָם חֲסִידָא אֶל הַמַּלְאָךְ וּמוּבָא בִּדְבָרָיו זַ"ל בְּהַתּוֹרָה תִּקְעוּ מֻמְשָׁלָה סִימָן א' בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא:

יט

גַּם הָיָה רָגִיל מְאֹד בִּימֵי קָטְנוּתוֹ וּבִימֵי יַלְדוּתוֹ, לָרוּץ בְּכָל פַּעַם עַל קֶבֶר הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לְבָרְכָה, לְבַקֵּשׁ מֵאִתּוֹ שֶׁיַּעְזְרוֹ לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְהָיָה רָגִיל לֵילֵךְ לְשָׁם בַּלַּיְלָה וּבִזְמַן הַחֹרֶף בְּעֵת שֶׁהָיָה הַקְּרִירוּת גָּדוֹל מְאֹד, הָיָה הוֹלֵךְ לְשָׁם בַּלַּיְלָה, וּמִשָּׁם חָזַר וְהָלַךְ אֶל הַמְּקֻוֶה. וְהָיָה שָׁם מְקֻוֶה חוּץ לַמָּרְחָץ, וּמְקֻוֶה אֶחָד בְּתוֹךְ הַמָּרְחָץ. וּבָחַר לוֹ לֵילֵךְ בְּהַמְּקֻוֶה שֶׁחוּץ לַמָּרְחָץ, בְּעֵת הַקְּרִירוּת גָּדוֹל, וּכְבָר הָיָה קַר לוֹ מְאֹד מֵחֲמַת שֶׁבָּא

מֵהַקֶּבֶר הַנַּ"ל, כִּי הָיָה דַּרְכּוֹ רָחוֹק בֵּין בֵּיתוֹ לְהַבֵּית עָלְמִין, וְכֵן מֵהַבֵּית עָלְמִין לַמְּקוֹם. מִלְּבַד הַשְּׁהִיּוֹת שֶׁנִּשְׁתַּהָא הָרִבֵּה עַל הַקֶּבֶר. אַף־עַל־פִּי־כֵן אַחַר כָּל זֶה הָיָה הוֹלֵךְ דַּוְקָא לְטָבֵל בְּהַמְּקוֹם שֶׁהָיְתָה עוֹמֶדֶת בַּחוּץ, כְּדֵי לְסַגֵּף עַצְמוֹ. וְכָל זֶה בְּהֶצְנֵעַ בַּלַּיְלָה.

וְשָׁמַעְתִּי מֵאֶחָד שֶׁאָמַר שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, שֶׁבְּעֵת שֶׁעָשָׂה הַנְּהָגוֹת אֵלּוּ לֹא הָיָה כִּי־אִם בֶּן שֹׁשָׁה שָׁנִים. וְכָל כָּךְ הָיָה מֻצְנָע בַּעֲבוֹדָתוֹ מִבְּנֵי אָדָם, עַד שֶׁפַּעַם אַחַת הָלַךְ לַמְּקוֹם בַּבֹּקֶר בַּחֹרֶף, וּבָא מֵהַטְּבִילָה וְהַפֵּאוֹת הָיוּ לַחוֹת מֵהַמַּיִם. וְתָמְהוּ עָלָיו הָעוֹלָם שֶׁבַּחֹרֶף יִהְיֶה הָאָדָם חוֹפֵף רֹאשׁוֹ. כִּי לֹא עָלָה עַל דַּעְתָּם שֶׁהָיָה בַּמְּקוֹם, רַק סָבְרוּ שֶׁחָפַף רֹאשׁוֹ. וְתָמְהוּ עָלָיו עַל שֶׁחָפַף רֹאשׁוֹ בְּקֹרִירוּת כָּזֶה. וְהָיוּ מַחֲזִיקִים זֹאת לְמַעֲשֶׂה נַעֲרוּת שֶׁלּוֹ. כִּי הָיָה מֻצְנָע מְאֹד מְאֹד בַּעֲבוֹדָתוֹ.

גַּם כָּל הַתַּעֲנִיתִים הָרַבִּים מְאֹד שֶׁהִתְעַנָּה, לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מֵהֶם שׁוּם אָדָם בָּעוֹלָם, אֲפִלּוּ אָבִיו וְאִמּוֹ וּקְרוֹבָיו. רַק אִשְׁתּוֹ לְבַד הָיְתָה יוֹדַעַת מִזֶּה. וְהָיָה מַשְׁבִּיעָהּ שֶׁלֹּא תְּגַלֶּה לְשׁוּם אָדָם. וְהָיָה עוֹשֶׂה כַּמָּה וְכַמָּה תַּחְבּוּלוֹת לְהַעֲלִים וּלְהַסְתִּיר כָּל הַתַּעֲנִיתִים שֶׁהִתְעַנָּה בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יָדַע מֵהֶם אִישׁ:

כ

וּבְעֵת שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּבֵית חוֹתְנוֹ, כְּשֶׁהָיָה חָפֵץ לְדַבֵּר עִם הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זַ"ל, דְּהַיְנוּ לֵילֵךְ עַל קִבְרוֹ וּלְבַקֵּשׁ מֵאִתּוֹ אֵיזֶה דְּבַר בַּקָּשָׁה, הָיָה רָגִיל לִנְסֹעַ לִקְהִלַּת סְמִילָא שֶׁהָיָה סָמוּךְ לְבֵית חוֹתְנוֹ. וְהָלַךְ עַל קֶבֶר הַצַּדִּיק הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב יְשַׁעְיָה מִיַּאנוֹב זַ"ל, שֶׁהוּא מָנַח שָׁם. וְעָשָׂה אֶת הַצַּדִּיק הַנַּ"ל לְשָׁלִיחַ, שֶׁיֵּלֵךְ וְיוֹדִיעַ לְהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זַ"ל אֶת בַּקָּשָׁתוֹ, מַה שֶּׁהָיָה צָרִיךְ אָז:

כא

וּבְעִנְיַן תַּאֲוַת אֲכִילָה הָיָה לוֹ גַּם־כֵּן מִלְחָמָה גְּדוֹלָה וְיִגִיעָה גְּדוֹלָה מְאֹד קֹדֶם שֶׁשִּׁבְּרָהּ. כִּי בִּתְחִלָּה לֹא הָיָה מַשְׂגִּיחַ כְּלָל לְשַׁבֵּר תַּאֲוַת אֲכִילָה כַּנַּ"ל. אַחַר־כָּךְ רָצָה לְשַׁבֵּר תַּאֲוָה זוֹ, וְהָיָה קָשֶׁה וְכָבֵד עָלָיו מְאֹד מְאֹד. וְכָל־כָּךְ הָיָה קָשֶׁה עָלָיו שְׁבִירַת תַּאֲוַת אֲכִילָה, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ, שֶׁכָּל הַתַּאֲוֹוֹת יוּכַל לְשַׁבֵּר, מִלְּבַד תַּאֲוָה זוֹ שֶׁל אֲכִילָה וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁתַּאֲוָה זוֹ שֶׁל אֲכִילָה בְּהֶכְרֵחַ שֶׁתִּשָּׁאֵר, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְשַׁבְּרָהּ. כָּל כָּךְ הָיָה חָזָק עָלָיו הִתְגַּבְּרוּת תַּאֲוָה זוֹ. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הִתְגַּבֵּר עַצְמוֹ, וְכָפָה אֶת יִצְרוֹ, וְשִׁבֵּר גַּם תַּאֲוָה זוֹ שֶׁל אֲכִילָה לְגַמְרֵי.

וְגָדֵל קְדֻשָּׁתוֹ בִּפְרִישׁוּת תַּאֲוַת אֲכִילָה הָיָה מְפֻרְסָם לְעֵין כֹּל. כִּי לֹא הָיָה אוֹכֵל כְּלָל, וְגַם מְעַט שֶׁהָיָה אוֹכֵל הָיָה בְּהֶכְרֵחַ גָּדוֹל מְאֹד. וְהֶכְרֵח לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ בְּכָל הַכֹּחוֹת כְּדֵי לֶאֱכֹל מְעַט, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֵיזֶה כֹּחַ לְחָיוֹת. וְאָמַר שֶׁבַּתְּחִלָּה הִתְחִיל לְשַׁבֵּר תַּאֲוַת אֲכִילָה, דְּהַיְנוּ שֶׁהָיָה מַכְרִיחַ עַצְמוֹ וְהִרְגִּיל עַצְמוֹ לֶאֱכֹל פָּחוֹת מִמַּה שֶׁהָיָה אוֹכֵל תְּחִלָּה. וּכְשֶׁנַּעֲשָׂה רָגִיל

בָּזֶה שֶׁיֹּאכַל פָּחוֹת מִקֹּדֶם, רָאָה שֶׁגַּם עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תַּאֲוָה בְּזֹאת הָאֲכִילָה אַף־עַל־פִּי שֶׁהִיא פְּחוּתָה מִקֹּדֶם. וְהִתְחִיל שׁוּב לְשַׁבֵּר תַּאֲוָתוֹ וְלֶאֱכֹל עוֹד פָּחוֹת מִזֶּה. וְאַחַר־כָּךְ רָאָה שֶׁגַּם זֶה תַּאֲוָה, וְאָכַל עוֹד יוֹתֵר פָּחוֹת. וְכֵן אַחַר־כָּךְ רָאָה שֶׁגַּם בָּזֶה יֵשׁ לוֹ תַּאֲוָה עֲדַיִן, וְאָכַל עוֹד יוֹתֵר פָּחוֹת. וּבְדֶרֶךְ זֶה נָהַג עַד שֶׁהָיָה אֲכִילָתוֹ פְּחוּתָה וּמְעוּטָה מְאֹד מְאֹד בְּתַכְלִית הַצִּמְצוּם וְהַמְעוּט אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר. וְאַחַר־כָּךְ יִשֵּׁב עַצְמוֹ שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁאֲכִילָתוֹ מְעוּטָה מְאֹד, אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תַּאֲוָה בָּזֶה הַמְּעַט שֶׁאוֹכֵל. וְהִתְגַּבֵּר עַצְמוֹ, וְשִׁבֵּר הַתַּאֲוָה גַּם בָּזֶה הַמְּעַט, עַד שֶׁשִּׁבֵּר תַּאֲוֹת אֲכִילָה לְגַמְרֵי, וְיָצָא מֵהַתַּאֲוָה לְגַמְרֵי בְּתַכְלִית הַקְּדֻשָּׁה עַד שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ שׁוּם תַּאֲוָה כְּלָל וּכְלָל לֹא.

וּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ שֶׁהָיָה פּוֹרֵשׁ עַצְמוֹ כָּל־כָּךְ מֵהָאֲכִילָה, מֵחֲמַת זֶה לֹא הָיָה יָכוֹל עוֹד לֶאֱכֹל כְּלָל. וּכְפִי הַנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו הָיָה שֶׁאַחַר־כָּךְ הָיָה לוֹ כֹּחַ לֶאֱכֹל בְּקֻדֻּשָּׁה בְּלִי תַּאֲוָה כְּלָל, אֲפִלּוּ אִם הָיָה אוֹכֵל הַרְבֵּה, אֲבָל כְּבָר לֹא הָיָה יָכוֹל לֶאֱכֹל מֵחֲמַת רְגִילוּתוֹ, שֶׁהִרְגִּיל עַצְמוֹ בַּאֲכִילָה פְּחוּתָה וּמְעוּטָה מְאֹד.

וְאָמַר, שֶׁאַחַר־כָּךְ עַל הַיָּם בְּעֵת שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל אָז רָאָה שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם חִיּוּת מִשּׁוּם דָּבָר, אָז הִכְרִיחַ עַצְמוֹ לֶאֱכֹל קְצָת. וּמֵאָז וְהָלְאָה הֻרְגַּל לֶאֱכֹל קְצָת. אֲבָל קֹדֶם לָזֶה, לֹא הָיָה אוֹכֵל אֲפִלּוּ אֲכִילָה פְּחוּתָה כָּזוֹ. כִּי בֶּאֱמֶת גַּם אַחַר־כָּךְ, אַחַר שֶׁהָיָה עַל הַיָּם, הָיְתָה אֲכִילָתוֹ גַּם־כֵּן מְעוּטָה מְאֹד מְאֹד. וּמִקֹּדֶם גַּם שִׁעוּר פְּחוּת כָּזֶה לֹא הָיָה אוֹכֵל.

וּבְעִנְיַן הַנְּסִיעָה שֶׁלּוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יֵשׁ הַרְבֵּה לְסַפֵּר. גֹּדֶל הַיִּסּוּרִים הָעֲצוּמִים וְהַקָּשִׁים מְאֹד מְאֹד שֶׁהָיָה לוֹ בַּהֲלִיכָה וּבַחֲזָרָה, וְגֹדֶל הַיְגִיעוֹת וְהַמְּסִירוּת נֶפֶשׁ וְרִבּוּי הַמְנִיעוֹת שֶׁהָיָה לוֹ קֹדֶם שֶׁזָּכָה לָבוֹא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. וְיבֹאַר כָּל זֶה בְּקֶנְטְרֵס מְיֻחָד לְקַמָּן בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֶפֶס קָצֵהוּ וְלֹא כָלוֹ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר הַכֹּל:

כב

וּבְעִנְיַן שִׁבְירַת כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת הָיָה מֻפְלָג בְּקֻדֻּשָּׁה מֻפְלֶגֶת מְאֹד מְאֹד. וּקְצָת סִפֵּר מֵעִנְיַן שִׁבְירַת כַּעַס, וְאָמַר, שֶׁמִּתְּחִלָּה הָיָה כַּעֲסָן גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, וְאַחַר־כָּךְ, מֵחֲמַת שֶׁרָצָה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, הִתְחִיל לְשַׁבֵּר מִדָּה זוֹ שֶׁל כַּעַס עַד שֶׁזָּכָה לְשַׁבֵּר מִדָּה זוֹ שֶׁל כַּעַס. אֲבָל תַּכְלִית שִׁבְירַת מִדָּה זוֹ מֵהֶפֶךְ אֶל הֶפֶךְ, דְּהַיְנוּ לְהִתְהַפֵּךְ לְטוֹב גָּמוּר שֶׁלֹּא יִכְפֶּת לוֹ כְּלָל כְּלָל שׁוּם דָּבָר, וְיִהְיֶה רַק טוֹב בְּלִי שׁוּם צַד קִפְּדָא בָּעוֹלָם, זֶה זָכָה רַק בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. שָׁם זָכָה לָזֶה שֶׁנִּתְבַּטֵּל הַכַּעַס בְּתַכְלִית הַבִּטּוּל, וְזָכָה וְנַעֲשָׂה טוֹב מַמָּשׁ, וְלֹא נִשְׁאַר בּוֹ שׁוּם צַד קִפְּדָא בְּעָלְמָא. עַד שֶׁאַחַר־כָּךְ אֲפִלּוּ מִי שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה לוֹ כָּל הָרָעוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, לֹא הָיָה בְּלִבּוֹ שׁוּם צַד שִׂנְאָה וּקְפִּידָא עָלָיו, אַדְרַבָּא הָיָה אוֹהֲבוֹ וְלֹא הָיָה בְּלִבּוֹ עָלָיו כְּלָל, כִּי הָיָה רַק כֻּלּוֹ טוֹב מַמָּשׁ.

וְגָדֵל עִצָּם הַפְּלָגַת מִדַּת טוּבוֹ הָיָה מְפֻרְסָם לְכָל מַכִּירָיו. כִּי הָיָה רַק כֻּלּוֹ טוֹב בְּלִי שׁוּם צַד קְפִידָא וְכָעַס כְּלָל, רַק כֻּלּוֹ טוֹב. וְזֶה זָכָה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כַּנַּ"ל. וּכְבָר מְבֹאָר בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים תּוֹרָה עַל זֶה, שֶׁדַּיְקָא בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל זוֹכִין לְבְחִינָה זוֹ, שֶׁהִיא בְּחִינַת אֶרֶךְ אַפַּיִם, הֶפֶךְ כַּעַס וַחֲרוֹן אַף. וְשֶׁבִּשְׁבִיל זֶה נִתְאַוָּה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וַיְמַהֵר מֹשֶׁה וַיִּקֹּד אַרְצָה" (שְׁמוֹת ל"ד) וְדָרְשׁוּ רַז"ל: "מָה רָאָה - אֶרֶךְ אַפַּיִם רָאָה" וְכוּ' (סַנְהֶדְרִין קיא.) עַיֵּן שָׁם (לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן סִימָן קנ"ה).

וּבְמִדַּת עֲנָוָה, הִתְפָּאֵר עַצְמוֹ מְאֹד שֶׁהוּא עָנָו בְּתַכְלִית הָעֲנָוָה. וְאָמַר שֶׁאֵין מִי שֶׁזּוֹכֶה לַעֲנָוָה בֶּאֱמֶת, כִּי־אִם מִי שֶׁהוּא בְּמַדְרֵגָה זוֹ שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר עַל עַצְמוֹ שֶׁהוּא עָנָו כְּמוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁכָּתַב עַל עַצְמוֹ: "וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם" וְכוּ' (בַּמִּדְבָּר י"ב). וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּדִבְרֵי רַז"ל: שֶׁאָמַר רַב יוֹסֵף: "אַל תִּתְנֵי עֲנָוָה דְּאִיכָּא אֲנָא" (סוֹטָה מט:). וְהוּא זַ"ל הָיָה בִּבְחִינָה זוֹ, וְהִתְפָּאֵר עַצְמוֹ בְּעֹצֶם מַעֲלָתוֹ בְּמִדַּת עֲנָוָה בְּתַכְלִית הַבִּטּוּל לְגַמְרֵי:

כג

וְאָמַר שֶׁהוּא עָנָו בְּתַכְלִית הָעֲנִיווּת בְּכָל הָאֵיבָרִים. כִּי יֵשׁ אֶחָד שֶׁהוּא עָנָו וְאֵין הָעֲנָוָה בַּלֵּב. וְיֵשׁ שֶׁהוּא עָנָו וְאֵין הָעֲנָוָה מַגִּיעַ בְּאֵיזֶה אֵבֶר, אֲבָל אֶצְלוֹ הָעֲנָוָה בְּתַכְלִית בְּכָל הָאֵיבָרִים, כִּי לִבּוֹ וְכָל אֵיבָרָיו הֵם בְּתַכְלִית הַבִּטּוּל:

כד

גַּם הֲבָנָתוֹ מִדְּבָרָיו שֶׁהָיָה מְסַפֵּר עִמָּנוּ, שֶׁבִּימֵי נְעוּרָיו בְּעֵת שֶׁיָּגַע וְטָרַח בִּשְׁבִיל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם הָיוּ לוֹ כַּמָּה וְכַמָּה מִינֵי סִגּוּפִים. וּכְפִי הַנִּשְׁמָע וּמוּבָן מִדְּבָרָיו שֶׁהָיָה לוֹ כָּל מִינֵי סִגּוּפִים שֶׁבָּעוֹלָם, הֵן גַּלְגּוּל שֶׁלֹּג וְכוּ' וְכֵיוֹצֵא. וְאָמַר, שֶׁהַסִּגּוּף לֶאֱחֹז עַצְמוֹ לִבְלִי לְחַכֵּךְ עַצְמוֹ כְּלָל זֶהוּ הַסִּגּוּף הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר. דְּהַיְנוּ כְּשֶׁמְּנַשְּׁכִים לְאָדָם הַדְּבָרִים הַשְּׁכִיחִים סָמוּךְ לַבֹּשֶׁר, וְדֶרֶךְ כָּל אָדָם לְחַכֵּךְ עַצְמוֹ בְּכָל עֵת שֶׁמַּרְגִּישׁ אֵיזֶה נְשִׁיכָה. וְהָיָה מְקַבֵּל זֹאת לְסִגּוּף, לֶאֱנֹס אֶת עַצְמוֹ לִבְלִי לַעֲשׂוֹת שׁוּם חִפּוּךְ, לֹא בַּיָּד וְלֹא בַּגּוּף וְלֹא בְּשׁוּם אֵבֶר, וְאָמַר שֶׁזֶּהוּ סִגּוּף גָּדוֹל מְאֹד. כִּי הָאָדָם מֻנָּח, וְהַנְּשִׁיכוֹת מִתְגַּבְּרִים אָז בְּיוֹתֵר, וְהוּא אָסוּר לוֹ לָזוּז בְּיָדָיו וְלֹא בְּשׁוּם אֵבֶר, רַק מַרְגִּישׁ כָּל נְשִׁיכָה בַּמֹּחַ. וְהוּא סִגּוּף גָּדוֹל מְאֹד (וּכְבָר שָׁמַעְתִּי זֹאת גַּם מִשְּׁאָר אֲנָשִׁים שֶׁזֶּהוּ סִגּוּף גָּדוֹל מְאֹד). וְהוּא זַ"ל עָשָׂה הַכֹּל, כָּל מִינֵי סִגּוּפִים שֶׁבָּעוֹלָם. וְהַכֹּל בִּתְמִימוּת וּבֶאֱמֶת, עַד שֶׁזָּכָה לְמָה שֶׁזָּכָה, אַשְׁרֵי לוֹ.

גַּם בְּעִנְיַן יִסּוּרִים שֶׁיֵּשׁ עַל רֹב הַצַּדִּיקִים, מָשָׁל לֹא נִשְׁמַע וְלֹא נִרְאָה בַּעַל יִסּוּרִין כְּמוֹתוֹ, וְאִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר וּלְבָאֵר. וְהָיָה מָלֵא יִסּוּרִים מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ. וּבִתְחִלָּה קֹדֶם סוֹף יָמָיו הָיָה לוֹ יִסּוּרִים עֲצוּמִים וְנוֹרָאִים אֲשֶׁר לֹא הָיוּ יִסּוּרִים דֻּגְמָתָם בָּעוֹלָם. וְסִפֵּר שֶׁהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ הֵם בְּיָדוֹ בְּכָל עֵת שֶׁרוֹצֶה הוּא מְקַבְּלָם עַל עַצְמוֹ, וּבָאִים עָלָיו הַיִּסּוּרִים הַלָּלוּ, וּבְעֵת שֶׁרוֹצֶה

לְסַלְקָם, נִסְתַּלְקִים מֵעָלָיו. וְעִצָּם קִשֵּׁי וְכֹבֶד הַיִּסּוּרִים הַלָּלוּ הָיָה בְּלִי שִׁעוּר. וְאָמְרוּ בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁבָּאוּ עָלָיו הַיִּסּוּרִים, מֵעִצָּם הַפְּלָגַת הַצַּעַר וְהַכְּאֵב הַמַּפְלִג מְאֹד מְאֹד, הָיָה כִּמְעַט יָכוֹל לִנְשֹׁךְ עֵץ בְּשִׁנָּיו מֵעִצָּם הַכְּאֵב (כְּדֶרֶךְ הָאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִסּוּרִים מַפְלָגִים שֶׁמֵּעִצָּם הַיִּסּוּרִים הוּא קוֹרֵץ בְּשִׁנָּיו. וְעָלָיו זַ"ל הָיוּ יִסּוּרִים כְּבֵדִים וְקָשִׁים כָּל־כָּךְ עַד שֶׁבְּשָׁעַת הַיִּסּוּרִים הָיָה אֶפְשָׁר שֶׁיְּחַתֵּךְ עֵצִים בְּשִׁנָּיו מֵעִצָּם הַצַּעַר). אוּלָם גֹּדֶל רִבּוּי הַיִּסּוּרִים הַקָּשִׁים וְהָעֲצוּמִים שֶׁהָיָה לוֹ בְּסוֹף יָמָיו שְׁלֹשָׁה שָׁנִים רְצוּפִים הָיוּ גְּדוֹלִים וְקָשִׁים עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּכַפְלֵי כִּפְלַיִם, אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעֵר וּלְהַעֲרִיךְ כְּלָל. וּקְצָת מִזֶּה יְבֹאַר בְּמָקוֹם אַחֵר אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם אֶפֶס קָצֵהוּ (חַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן רכ"ג). וְיֵשׁ עוֹד הַרְבֵּה בָּזֶה לְסַפֵּר, אַךְ הִשְׁמַטְנוּ הָרֹב, אֲפִלּוּ מְהַמְּעַט שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים כִּי גַּם זֶה הַמְּעַט הוּא רַב לְסַפֵּר, וְלֹא יַסְפִּיקוּ הַרְבֵּה יְרִיעוֹת. וְעוֹד חָזוֹן לַמּוֹעֵד לְבָאֵר יוֹתֵר בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

כה

כְּלָל הַדְּבָרִים. שֶׁבְּכָל עִנְיְנֵי קְדֻשָּׁה וּפְרִישׁוּת הֵן בְּתַאֲוֹות וְהֵן בְּמִדּוֹת, וְהֵן בְּעִנְיְנֵי יְגִיעוֹת וַעֲבוֹדוֹת וְטָרְחוֹת וְיִסּוּרִים וְכוּ' בִּשְׁבִילוֹ יִתְבָּרַךְ, הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לְכֹל, הָיָה חִדּוּשׁ נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד. וְהָיָה מֻכְשָׁט מִכָּל הַתַּאֲוֹות וּמִכָּל הַמִּדּוֹת בְּתַכְלִית, עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאַר לוֹ מִשּׁוּם תַּאֲוָה וּמִדָּה שׁוּם שֶׁמֶץ בְּעֶלְמָא. וְזֶכָה לְמַעֲלָה נוֹרָאָה מְאֹד מְאֹד בְּתַכְלִית הַמַּעֲלָה. וְאִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר כְּלָל בְּעִצָּם הַפְּלָגַת מַעֲלָתוֹ כִּי "כָּל הַמּוֹסִיף גּוֹרֵעַ" (סַנְהֶדְרִין כט.).

וְכָל מַה שֶּׁסִּפַּרְנוּ עַד הֵנָּה, אִם אָמְנָם כִּנְגוּנוֹ נֶחְשְׁבוּ כָּל הַסִּפּוּרִים הַנַּ"ל לְנֶגְדּוֹ לְפִי עִצָּם מַעֲלָתוֹ שֶׁזָּכָה אַחַר־כָּךְ, עִם כָּל זֶה סִפַּרְנוּ כָּל זֶה מֵעִנְיַן עֲבוֹדָתוֹ וּדְרָכָיו בִּימֵי יַלְדוּתוֹ, לְמַעַן נֵדַע וְנַשְׂכִּיל אֵיךְ הַבְּחִירָה חָפְשִׁית, וְכָל אָדָם יוֹכַל לִזְכּוֹת אִם יִרְצֶה לְמַעֲלָה מֻפְלֶגֶת מְאֹד. אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד עָלָיו הָעֲבוֹדָה מְאֹד, וְאֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ לִכָּנֵס כְּלָל בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַתַּאֲוֹות וְהַמִּדּוֹת רוֹדְפִין אַחֲרָיו מְאֹד, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה עַקְשָׁן בַּעֲבוֹדָתוֹ וְלִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל זֶה. כִּי בְּסִפּוּרִים הַלָּלוּ יָבִין הֶחָכָם מַדְּעָתוֹ אֵיךְ גַּם עַל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה עָבַר גַּם־כֵּן כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהַכְּבֵדוּת הַנַּ"ל, וְעָבַר בְּכָל זֶה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן זָכָה לְשַׁבֵּר הַכֹּל מֵחֲמַת שֶׁרָצָה בֶּאֱמֶת בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ וּבָחַר בַּחַיִּים בֶּאֱמֶת עַד שֶׁזָּכָה לְמַה שֶּׁזָּכָה.

וְאָמַר, שֶׁאֲפִלּוּ לֹא הָיָה מִזֶּרַע הָאֱלֹקִי הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, רַק אֲפִלּוּ אִם הָיָה מִמִּשְׁפָּחָה הַיְרוּדָה שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל, הָיָה זוֹכֶה גַּם־כֵּן לְמַה שֶּׁזָּכָה עַל־יְדֵי עִצָּם עֲבוֹדָתוֹ וִיגִיעָתוֹ שֶׁיָּגַע וְטָרַח מְאֹד מְאֹד בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ:

כו

וְהִקְפִּיד מְאֹד עַל אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁסּוֹבְרִים שֶׁעִקַּר מַעֲלַת הַצַּדִּיק וְהַשְׂגָתוֹ שֶׁזּוֹכֶה הוּא מִצַּד הַנְּשָׁמָה לְבַד, מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ לוֹ נְשָׁמָה גְּבוֹהָה מְאֹד. וְאָמַר שֶׁלֹּא כֵּן הַדָּבָר, רַק הָעִקָּר תָּלוּי בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים וִיגִיעוֹת וַעֲבוֹדוֹת. וְאָמַר בְּפֵרוּשׁ שֶׁכָּל אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם יָכוֹל לִזְכּוֹת לְמַדְרֵגָה הַגְּבוֹהָה בְּיוֹתֵר. כִּי אֵין הַדָּבָר תָּלוּי אֶלָּא בִּבְחִירַת הָאָדָם לְבַד, אִם יִרְצֶה לְרַחֵם עַל עַצְמוֹ וּלְיַשֵּׁב עַצְמוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב מַה שֶּׁטּוֹב לְפָנָיו בֶּאֱמֶת וְכוּ'. "וְהַכֹּל לְפִי רֹב הַמַּעֲשֶׂה" (אָבוֹת ג־טו):

כז

וְעַל־כֵּן אֲפִלּוּ הַמּוֹפְתִים הַנּוֹרָאִים שֶׁרָאִינוּ מֵרַבֵּנוּ זַ"ל, אֵין אָנוּ עוֹסְקִים בָּזֶה לְסַפְּרָם. כִּי אֵין זֶה שֶׁבַח אֶצְלוֹ כְּלָל לְפִי עִנְיָם הַפְּלָנַת מַעֲלָתוֹ. רַק סִפַּרְנוּ מַה שֶּׁנּוֹגֵעַ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, לְמַעַן יִתְעוֹרֵר הַמַּשְׂכִּיל הֶחָפֵץ בֶּאֱמֶת. כִּי אֵין שׁוּם תֵּרוּץ בָּעוֹלָם וְכָל אָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת לְמַעֲלוֹת גְּבוֹהוֹת, אִם יֵלֵךְ וְיִתְנַהֵג בְּדַרְכֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁמְּבֹאָרִים כָּאן בְּסִפּוּר זֶה. וְהָעִקָּר לִהְיוֹת רָגִיל מְאֹד בִּתְפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת הַרְבֵּה מְאֹד וּבִפְרָט לְדַבֵּר בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ בַּלָּשׁוֹן שֶׁמְּדַבְּרִים בּוֹ, לְהַרְבּוֹת בְּשִׂיחָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ לְרַצּוֹתוֹ וּלְפַיְּסוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו שֶׁיְּקָרְבוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ בֶּאֱמֶת. וְדַי בְּהֶעָרָה זוֹ לְכָל הֶחָפֵץ בֶּאֱמֶת: חזק:

סדר הנסיעה שלו לארץ ישראל

א

קֹדֶם שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הָיָה בְּקַאמֶינִיץ. וְהַנְּסִיעָה שֶׁלּוֹ לְקַאמֶינִיץ הָיָה פְּלִיאָה גְּדוֹלָה. כִּי פִּתְאֹם נָסַע מִבֵּיתוֹ, וְאָמַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ דֶּרֶךְ לְפָנָיו לִנְסֹעַ, וְנָסַע מִבֵּיתוֹ עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁנּוֹסְעִין לְמֶעזְ'בּוּז'. וְאָמַר שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ יוֹדֵעַ עֲדַיִן לְהֵיכָן הוּא נוֹסֵעַ, וְנָסַע לְמֶעזְ'בּוּז'. וּבְמֶעזְ'בּוּז' נִתְוַדַּע לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם, שֶׁהוּא צָרִיךְ לִנְסֹעַ לְקַאמֶינִיץ וְנָסַע לְקַאמֶינִיץ. וְכָל נְסִיעוֹתָיו הָיוּ בִּפְשִׁיטוּת כְּדֶרֶךְ אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים, בְּלִי שׁוּם הִתְנַשְּׂאוּת וּבְלִי שׁוּם פַּרְסוּם. אַף־עַל־פִּי שֶׁאָז כְּבָר הָיָה מְפֻרְסָם בָּעוֹלָם, אַף־עַל־פִּי־כֵן הִזְהִיר מְאֹד לַאֲנָשָׁיו שֶׁנָּסְעוּ עִמּוֹ שֶׁיִּזָּהֲרוּ לְבִלְתִּי לְהוֹדִיעַ בְּשׁוּם מָקוֹם שֶׁהוּא נוֹסֵעַ. וְלֹא יָדְעוּ בְּשׁוּם מָקוֹם שֶׁהָיָה שֶׁהוּא נִמְצָא שָׁם, כִּי נָסַע בְּהֶעְלֵם כְּדֶרֶךְ הַסּוֹחֲרִים.

וְהָיָה בְּקַאמֶינִיץ, וְאָז בְּאוֹתוֹ הָעֵת לֹא הָיָה רַשַּׁאי שׁוּם יְהוּדִי לָדוּר בְּקַאמֶינִיץ וְלֹא לָלוּן שָׁם בְּתוֹךְ הָעִיר. רַק כָּל הַיְּהוּדִים הָיוּ דָּרִים חוּץ לָעִיר, וְכָל מִי שֶׁהָיָה לוֹ אֵיזֶה עֵסֶק בְּתוֹךְ הָעִיר, הָיָה נִכְנָס לְתוֹךְ הָעִיר בַּיּוֹם, וְהָיָה רַשַּׁאי לִהְיוֹת שָׁם כָּל הַיּוֹם. וּבַלַּיְלָה הֻכְרְחוּ כָּל הַיְּהוּדִים לָצֵאת מִן הָעִיר, כִּי לֹא הָיָה רַשַּׁאי שׁוּם יְהוּדִי לָלוּן שָׁם כַּמְּפֻרְסָם. וְנִכְנַס רַבֵּנוּ זַ"ל לְתוֹךְ הָעִיר עִם אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה עִמּוֹ אָז, וְהָיָה שָׁם עַד הַלַּיְלָה, וּבַלַּיְלָה צִוָּה לְהָאִישׁ

שֶׁהָיָה עִמּוֹ שֶׁיֵּצֵא מִן הָעִיר, וְהוּא זַ"ל נִשְׁאַר שָׁם לְבַדּוֹ בְּתוֹךְ הָעִיר. וְצִוָּה עַל הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁבְּיוֹם הַמָּחֳרָת יָבוֹא לְתוֹךְ הָעִיר וְיִמְצָאֵנוּ שָׁם. וְהוּא זַ"ל לָן שָׁם לְבַדּוֹ בְּתוֹךְ הָעִיר וְאֵין שׁוּם בְּרִיָּה יוֹדֵעַ מֶה עָשָׂה שָׁם. וּבְיוֹם הַמָּחֳרָת נִכְנַס הָאִישׁ הַנַּ"ל לְתוֹךְ הָעִיר וּמְצָאוֹ שָׁם. וְאַחַר־כָּךְ נִכְנַס הוּא זַ"ל עִם הָאִישׁ הַנַּ"ל לְתוֹךְ כַּמָּה וְכַמָּה בָּתִּים וְעָשׂוּ לָהֶם אֵיזֶה שַׁיָּכוּת לִכָּנֵס שָׁם, וּבִקְּצָת בָּתִּים צִוּוּ לִתֵּן לָהֶם יַיִן שָׂרָף וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, וְהָיוּ בְּתוֹךְ הַרְבֵּה בָּתִּים מְאֹד וְאֵין שׁוּם אָדָם בָּעוֹלָם יוֹדֵעַ כַּוָּנָתוֹ מֶה עָשָׂה שָׁם. וְאַחַר־כָּךְ נָסַע מִשָּׁם לְבֵיתוֹ. וְאַחַר־כָּךְ אַחַר שֶׁלָּן שָׁם רַבֵּנוּ זַ"ל מֵאוֹתוֹ הָעֵת וְהָלְאָה נִתַּן רְשׁוּת לְאַנְשֵׁי קַאמֶינִיץ לָדוּר בְּתוֹךְ הָעִיר:

ב

וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל: מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מִפְּנֵי מָה הָיְתָה אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל תְּחִלָּה בְּיַד כְּנַעַן וְאַחַר־כָּךְ בָּאָה לְיַד יִשְׂרָאֵל, הוּא יוֹדֵעַ מִפְּנֵי מָה הוּא הָיָה תְּחִלָּה בְּקַאמֶינִיץ וְאַחַר־כָּךְ בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל (עַיֵּן לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת הִלְכוֹת מִילָה הֲלָכָה ג'):

ג

וְהַנְּסִיעָה לְקַאמֶינִיץ הָיְתָה פְּלִיאָה גְּדוֹלָה מְאֹד. וְכָל הָעוֹלָם אָמְרוּ פֵּרוּשִׁים עַל זֶה. קְצָת הוֹרְשִׁין לִשְׁבָח וּקְצָת וְכוּ'. אֲבָל כֻּלָּם טָעוּ, אֲפִלּוּ אוֹתָן שֶׁאָמְרוּ לִשְׁבָח לֹא כִּוְּנוּ כַּוָּנָתוֹ כְּלָל. וַאֲפִלּוּ אוֹתָן שֶׁיָּדְעוּ קְצָת, מֵחֲמַת שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ גִּלָּה לָהֶם אֵיזֶה רֶמֶז, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יָדְעוּ כַּוָּנָתוֹ בִּשְׁלֵמוּת. וּכְבָר אָמַר דָּבָר נָאֶה עַל זֶה, עַל מַה שֶּׁהָעוֹלָם טוֹעִין עַצְמָן בּוֹ תָּמִיד בְּכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה וְכוּ' (חַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן ר'):

ד

קְצָת אָמְרוּ, שֶׁנָּסַע כְּדֵי לִמְצֹא שָׁם אֶת הַכְּתָבִים שֶׁל הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב שֶׁשִּׁגְרָם בְּאֶבֶן, וְאוֹמְרִים קְצָת שֶׁהֵם טְמוּנִים שָׁם בְּקַאמֶינִיץ, וְאָמְרוּ שֶׁנָּסַע לְשָׁם בִּשְׁבִיל זֶה. וְהוּא זַ"ל הִתְלוֹצֵץ מִזֶּה, וְאָמַר שֶׁלֹּא נָסַע כְּלָל בִּשְׁבִיל זֶה, כִּי אֵינוֹ צָרִיךְ לָהֶם כְּלָל. וְאָמַר, אִלּוּ הָיָה רוֹצֶה אוֹתָן הַכְּתָבִים הָיוּ מְבִיאִים אוֹתָם לְבֵיתוֹ, אַךְ הוּא אֵין צָרִיךְ לָהֶם כְּלָל:

ה

בְּעֶרֶב חַג הַפֶּסַח (שְׁנַת תקנ"ח לפ"ק), יָצָא אַדְמוֹ"ר זַ"ל מֵהַמְּקוֹם, וְאָמַר לְזֶה שֶׁהָלַךְ עִמּוֹ שֶׁבְּזֹאת הַשָּׁנָה יִהְיֶה בְּוַדַּאי בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. וּבְחַג הַפֶּסַח אָמַר תּוֹרָה עַל פָּסוּק: "וּשְׁבִילְךָ בַּמַּיִם רַבִּים וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נוֹדָעוּ" (תְּהִלִּים ע"ז). וְהִקְשָׁה מֵרֵישָׁא לְסֵיפָא וְאָמַר תּוֹרָה עַל זֶה וְתֵרֶץ קֻשְׁיָא זוֹ. וּמִתּוֹךְ דִּבְרֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, נִתְוַדַּע לְכָל בָּאֵי אֵלָיו, שֶׁבְּוַדַּאי יִסַּע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:

ו

וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעָה אִשְׁתּוֹ זֹאת, שָׂלְחָה בִּתָּהּ אֵלָיו לִשְׁאֹל אוֹתוֹ אֵיךְ אֶפְשָׁר לוֹ לְהַנִּיחַ אוֹתָם מִי יְפָרְנְסֵם. וְהֵשִׁיב כָּךְ: אַתְּ תִּסְעִי לְמְחֻתָּנֵךְ, אֲחוֹתֵךְ הַגְּדוֹלָה יֵקַח אֶחָד אוֹתָהּ לִהְיוֹת בְּבֵיתוֹ מְשָׁרֶתֶת קְטַנָּה שֶׁקּוֹרִין "נַאיִנְקֶע", אֲחוֹתֵךְ הַקְּטַנָּה יֵקַח אֶחָד אוֹתָהּ לְבֵיתוֹ מִצַּד רַחֲמָנוּת. וְאִמֵּךְ תִּהְיֶה מְשָׁרֶתֶת קֶעחֶירין [מִטְבָּח], וְכָל מַה שֶּׁבְּבֵיתִי אֶמְכֹּר הַכֹּל עַל הוֹצָאוֹת הַדֶּרֶךְ. וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ זֹאת בְּנֵי בֵיתוֹ נָעוּ כֻּלָּם בִּבְכִיָּה, וּבָכוּ כַּמָּה יָמִים וְלֹא הָיָה לוֹ שׁוּם רַחֲמָנוּת עֲלֵיהֶם. וְאָמַר כִּי לֹא סַגִּי בְּלָאו הָכִי יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה הוּא יִסַּע בְּוַדַּאי, כִּי רַבּוֹ כְּבָר הוּא שָׁם וּמְעוּטָא בָּתַר רַבָּא אָזְלִי (וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "וָואריִן דִּי גְּרֶעסְטִי הֶעלְפְט אִיז שׁוֹין דָּארְט וְכוּ'").

וְאָמַר: אֲנִי רוֹצֶה לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וַאֲנִי יוֹדֵעַ גֹּדֶל הַמְּנִיעוֹת וְהָעִכּוּבִים שֶׁיִּהְיוּ לִי עַל זֶה בְּלִי שִׁעוּר וַעֲרֶךְ, אַךְ כָּל זְמַן שֶׁהַנְּשָׁמָה בְּקִרְבִּי, כָּל זְמַן שֶׁיִּהְיֶה לִי רוּחַ חַיִּים בְּאַפִּי, אֶמְסֹר נַפְשִׁי וְאֶסַּע בְּכָל כֹּחִי לְשָׁם, וְכָל עוֹד נַפְשִׁי בִּי אֶסַּע לְשָׁם, "וַה' הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה" (שְׁמוּאֵל־א' ג'):

ז

וְאָמַר: בְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה שֶׁל נְסִיעַת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הָיָה לִי מְסִירַת נֶפֶשׁ. וְאָמַר: אֲנִי רוֹצֶה לִנְסֹעַ מִיָּד אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה אֲפִלּוּ בְּלִי מָעוֹת, אַךְ מִי שֶׁיִּרְצֶה לְרַחֵם עָלַי יִתֵּן לִי מָעוֹת עַל הוֹצָאוֹת. וְתֵכֶף נָסְעוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בָּעֲיָרוֹת הַסְּמוּכִים וְקִבְּצוּ מִיָּד אֵיזֶה סַךְ לְמַעַן יִהְיֶה לוֹ עַל כָּל פָּנִים עַל הוֹצָאוֹת לִנְסֹעַ מִבֵּיתוֹ, כִּי הַנְּסִיעָה הָיְתָה בִּנְחִיצוּת גְּדוֹלָה וְרָאוּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְעַכְּבוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן, אֵיזֶה זְמַן כְּלָל. וְנָסַע מִיָּד בִּזְרִיזוּת מִבֵּיתוֹ בְּחַ"י אִיָּר, וְהִמְתִּיק סוֹד יַחְדָּו עִם אִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו שֶׁיִּסַּע עִמּוֹ בְּצַוָּתָא חֲדָא:

ח

וּבְחַ"י אִיָּר, נָסַע מִבֵּיתוֹ מִקְּהִלַּת מֶעזְדְוֶעדִיוְקָא לְעִיר נִיקוֹלַיֶיאב. וְשָׁם הָיָה סְפִינָה עֲבוּר חִטִּים, וְנָסַע עִם אוֹתָהּ הַסְּפִינָה דֶּרֶךְ אֲדֶעס. וְהוּא הָיָה הָרִאשׁוֹן שֶׁהִתְחִיל לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ אֲדֶעס. כִּי מִקֹּדֶם הָיוּ הַמְשֻׁלָּחִים וּשְׁאָר אֲנָשִׁים יְרֵאִים לִנְסֹעַ דֶּרֶךְ אֲדֶעס. כִּי אָמְרוּ שֶׁהַיָּם מְסֻכָּן דֶּרֶךְ שָׁם. וְהוּא בְּחָכְמָתוֹ הַגְּדוֹלָה הֵבִין תֵּכֶף שֶׁטּוֹב יוֹתֵר מִכַּמָּה טְעָמִים לִנְסֹעַ עַל הַסְּפִינָה מֵאֲדֶעס, כִּי מְקַצְּרִים אֶת הַדֶּרֶךְ הַרְבֵּה שֶׁיֵּשׁ מִמְּדִינָתֵנוּ לְגַאלְאץ, גַּם יוֹצְאִים מִן הַסְּכָנָה שֶׁיֵּשׁ כְּשֶׁנּוֹסְעִים מִגַּאלְאץ, שֶׁיֵּשׁ סַכָּנָה גְּדוֹלָה כְּשֶׁיּוֹרְדִים מֵהַנָּהָר טוּנָא עַל הַיָּם כַּמְּפֹרָסָם. עַל־כֵּן לֹא הִשְׁגִּיחַ כְּלָל עַל דִּבְרֵי הָעוֹלָם וְנָסַע מִנִּיקוֹלַיֶיאב דֶּרֶךְ אֲדֶעס לְסְטַאנְבּוּל:

ט

וְצִוָּה לְהָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ לִקְנוֹת נָיָר הַרְבֵּה וּדְיוֹ. וּמִיָּד בְּבוֹאָם עַל הַסְּפִינָה הִתְחִיל לִכְתֹּב תּוֹרָה. וְהִזְהִיר אֶת הָאִישׁ הַנַּ"ל לְבַל יְעַיֵּן כְּלָל בַּמִּכְתָּב, וְהֶכְרַח הָאִישׁ לְהַבְטִיחַ לוֹ בְּהֵן שֶׁלּוֹ, וְאָז הֶאֱמִין לוֹ, וְנָתַן לוֹ הַמַּפְתֵּחַ מֵהַתֵּבָה. וּבִיצִיאָתָם מֵאֶדֶעס שָׁם, לִוּוּ אוֹתוֹ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים מְאֹד בְּכָבוֹד גָּדוֹל וְנָסְעוּ אַחֲרָיו כַּמָּה עֲגָלוֹת, וְלִוּוּ אוֹתוֹ בְּשִׁיר בְּמִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה מְאֹד.

וּבְבוֹאָם לַסְּפִינָה וְהִתְחִילוּ לֵילֵךְ עַל הַיָּם הַשָּׁחוֹר, תֵּכֶף בַּמַּעֲת לְעֵת הָרִאשׁוֹן הָיָה "פַּרְטִינָע" גְּדוֹלָה דְּהַיְנוּ רוּחַ סְעָרָה, עַד שֶׁהַגַּלִּים קָפְצוּ עַל הַסְּפִינָה, וְהֶכְרִחוּ לִהְיוֹת בְּחֶדֶר סָגוּר וּמְסֻגָּר מֵחֲמַת הַמַּיִם שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ עֲלֵיהֶם. וְהָיוּ בָּרָקִים וּרְעָמִים וְרוּחוֹת גְּדוֹלוֹת בְּלִי עֵרֶךְ. וְהָיָה פַּחַד גָּדוֹל מֵרַעַשׁ הָרְעָמִים וְהַגְּשָׁמִים וּשְׁאוֹן הַגַּלִּים, וּמֵחֲמַת פַּחַד לֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁרִי לִישֹׁן בַּלַּיְלָה וְכוּ' (עַיֵּן חַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן קל"ז).

וְאַחַר אַרְבָּעָה יָמִים בָּאוּ לְסְטַאנְבּוּל. וְיָשְׁבוּ עַל הַסְּפָר, כִּי לֹא הָיוּ יוֹדְעִים בְּאֵיזֶה בַּיִת לִכְנֹס כִּי לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְהַכִּיר בֵּין יִשְׂמָעֵאל לִיְהוּדִי, וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁאֹל מֵחֲמַת שֶׁלֹּא הָיוּ יוֹדְעִים לְשׁוֹנָם. וּבְרֹאוֹתָם שָׁם שֶׁהֵם יוֹשְׁבִים עַל הַסְּפָר הָלְכוּ וּמָצְאוּ אִישׁ אֶחָד מְתֻרְגְּמָן שֶׁיּוֹדֵעַ גַּם לְשׁוֹנֵנוּ, וְהָיָה מֵלִיץ בֵּינוֹתָם. וּמִיָּד שָׂכְרוּ לָהֶם אַכְסַנְיָא טוֹבָה בַּחֵלֶק הַנִּקְרָא "גַּאלִיטָא". וְכַאֲשֶׁר נִכְנְסוּ לְשָׁם אַחַר שָׁעָה אוֹ שְׁתַּיִם, אָמַר שֶׁאֵין רְצוֹנוֹ לַעֲמֹד שָׁם. וְשָׁאַל אוֹתוֹ הַמֵּלִיץ: אֶפְשָׁר טוֹב לִפְנֵיכֶם לִהְיוֹת בְּעִקַּר סְטַאנְבּוּל, דְּהַיְנוּ בְּעִיר הַמְּלוּכָה שֶׁשָּׁם דִּירַת הַתּוֹגָר, וְשָׁם אֵין שׁוּם זוּג רַשַּׁאי לָבוֹא לְשָׁם, כִּי־אִם זְכָרִים לְבַד, וְהֵשִׁיב שֶׁשָּׁם בְּוַדַּאי טוֹב לִפְנֵיו.

וְגִלָּה לוֹ שֶׁיֵּשׁ שָׁם שַׁדָּ"ר מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְעִמָּם עוֹד שְׁנֵי אֲנָשִׁים מִמְּדִינָתֵנוּ שֶׁהָיוּ בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְעַכְשָׁו הֵם חוֹזְרִים לְבֵיתָם וְנוֹסְעִים מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל לְחוּץ־לָאָרֶץ. וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע זֹאת, אָמַר הוּא זַ"ל לְהָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁהָיָה עִמּוֹ: אֲנִי מַזְהִיר אוֹתְךָ לְבַל תְּגַלֶּה אוֹתִי כְּלָל וְלֹא תַּגִּיד כְּלָל מִי אָנֹכִי, אִם יִשְׁאֲלוּ עָלַי. וְיָצְאוּ לְשָׁם לְעִיר הַנַּ"ל. וּבְבוֹאָם לְשָׁם, מִיָּד הִכִּיר אֶחָד מִשְּׁנֵי הָאֲנָשִׁים הַנַּ"ל שֶׁנָּסְעוּ מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל לְבֵיתָם, אֶת הָאִישׁ שֶׁנָּסַע עִם רַבֵּנוּ זַ"ל, וְשָׁאַל אוֹתוֹ: מָה אַתָּה עוֹשֶׂה כָּאן? הֵשִׁיב לוֹ: אֲנִי נוֹסֵעַ עִם זֶה הֶרֶךְ בַּשָּׁנִים לְאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ. וְשָׁאַל אוֹתוֹ מִי הוּא זֶה? וְהֵשִׁיב לוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בִּילְעט מֵהַקָּאְרַדָאן שֶׁל הַקֵּירָ"ה מֵאוֹסְטְרַייךְ [וְרִשְׁיוֹן מִנְצִיג הַקֵּיסָר הָאוֹסְטְרִי] וְלֹא רָצָה לְגַלּוֹת לוֹ מִי הוּא בְּעַצְמוֹ, כַּאֲשֶׁר הִזְהִיר אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל כַּנַּ"ל.

וְנִכְנַס בְּלִבָּם עַל רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁהוּא נוֹסֵעַ מֵהַקָּאְרַדָאן לַחֲלֹק עַל הֶחָסִיד הַמְפֻרְסָם בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא מוֹרֵנוּ הָרַב אַבְרָהָם קַאלִיסְקֶיר זַ"ל וְהַנִּלְוִים אֵלָיו. וְנִכְנְסוּ בְּטָעוּת זֶה עַד שֶׁהָיָה לָהֶם הוֹכָחוֹת גְּדוֹלוֹת עַל זֶה לְפִי טָעוּתָם, וְנִדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ הוּא זַ"ל הוּא מְשֻׁלָּח מֵאֲנָשִׁים

רַבִּים בִּשְׁבִיל לְחַלֵּק עָלָיו. וְהִתְחִילוּ לַחֲקֹר אֵצֶל הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁהָיָה עִם רַבֵּנוּ זַ"ל אִם יֵשׁ לוֹ אִגֶּרֶת, וְהֵשִׁיב שֶׁאֵין לוֹ. וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ מַה כַּוָּנָתוֹ בִּנְסִיעָה זוֹ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְהֵשִׁיב שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כַּוָּנָתוֹ. וְלֹא רָצוּ עוֹד לִסְמֹךְ עַל הָאִישׁ הַנַּ"ל, וְאָמְרוּ שֶׁגַּם הוּא מְרַמֶּה אוֹתָם. וְאָמְרוּ: אַף־עַל־פִּי שֶׁמַּכְבָּר אָנוּ מַכִּירִים אוֹתְךָ לְאִישׁ כָּשֵׁר אֲבָל עַכְשָׁו שׁוּב אֵין אָנוּ יוֹדְעִים אִם עוֹדְךָ מַחֲזִיק בְּתֻמְּתְךָ. וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ: שְׁאַלְתָּ אֶת רַבְּךָ רַבִּי נַחְמָן מִמְּעִדְוֶועדְבְּקָא, אִם לִנְסֹעַ עִם הָאִישׁ הַזֶּה? אָמַר לָהֶם: הֵן. אֲבָל הֵם לֹא סָמְכוּ עוֹד עַל דְּבָרָיו כַּנַּ"ל, כִּי נִדְמֶה לָהֶם בְּבֵרוּר עַל רַבֵּנוּ זַ"ל, כְּאִלּוּ הוּא אִישׁ מִרְמָה חַס וְשָׁלוֹם, וְנוֹסֵעַ לַחֲלֹק עַל אַנְשֵׁי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל.

וְהָלְכוּ אֶצְלוֹ זַ"ל בְּעַצְמוֹ לַחֲקֹר אֶצְלוֹ מִי הוּא, וּמַאיְזֶה מָקוֹם הוּא וּמַאיְזֶה מִשְׁפָּחָה וְלֹא רָצָה לְגַלּוֹת כְּלָל. וְדִבְּרוּ אִתּוֹ בְּחָכְמָתָם, וְרָצוּ לַחֲקֹר בְּכַמָּה אוֹפָנִים כְּדֵי לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ אֵיזֶה דִּבּוּר לְהָבִין מִמֶּנּוּ עַל־יְדֵי־זֶה מִי הוּא, וְהוּא הֵשִׁיב לָהֶם עַל כָּל שְׁאֵלָתָם בְּחָכְמָתוֹ, וְלֹא יָכְלוּ לְהָבִין כְּלָל. וּבִלְבֵּל דַּעְתָּם מְאֹד מְאֹד, וְרָמָה אוֹתָם וְעִקֵּם אֶת מֹחָם, עַד שֶׁלֹּא יָכְלוּ לַעֲמֹד עָלָיו כְּלָל לְהָבִין מִמֶּנּוּ לֹא דָּבָר וְלֹא חֲצִי דָּבָר. וּבְכָל פַּעַם נִדְמֶה לָהֶם לְאִישׁ אַחֵר. לְמָשָׁל, שֶׁשָּׁאֲלוּ אוֹתוֹ אִם הוּא כֹּהֵן הֵשִׁיב הֵן. אַחַר־כָּךְ בְּיוֹם שֶׁאַחַר זֶה שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ פִּתְאֹם אִם הוּא יִשְׂרָאֵל. הֵשִׁיב הֵן. שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ: אֶתְמוֹל אָמַרְתָּ שֶׁאַתָּה כֹּהֵן וְעַכְשָׁו אַתָּה אוֹמֵר שֶׁאַתָּה יִשְׂרָאֵל? וְהֵשִׁיב: כֹּהֵן זֶה מִדַּת חֶסֶד וְיִשְׂרָאֵל מִדָּה אַחֶרֶת, וּבְרוּךְ הַשֵּׁם שֶׁיֵּשׁ בִּי מִדָּה זֹאת וְגַם מִדָּה זֹאת. וְאָמְרוּ לוֹ: נָכֹן אַתָּה שֶׁאַתָּה מַהַחוֹלְקִים בְּוַדַּאי, וְאֵינְךָ רוֹצֶה לְגַלּוֹת.

וְהִתְחִילוּ לִשְׁנֹא אוֹתוֹ בְּתַכְלִית הַשִּׂנְאָה, וּבִזּוּ אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי בִּזְיוֹנוֹת וְקִלְלוּ אוֹתוֹ בְּקִלְלוֹת נִמְרָצוֹת בְּלִי שִׁעוּר וַעֲרֵךְ כַּמָּה יָמִים. וְרֹב הַבִּזְיוֹנוֹת הָיָה מֵאֶחָד מִשְּׁנֵי הָאֲנָשִׁים הַנַּ"ל. וְהוּא זַ"ל הִתְחִיל לְבַקֵּשׁ אוֹתָם וְאָמַר לָהֶם: זֹאת תֵּדְעוּ שֶׁבְּוַדַּאי לֹא אֶגָלֶה עִקַּר כַּוָּנַת נְסִיעָתִי לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, כִּי מִלִּבִּי לְפוּמִי לֹא גִּלִּיתִי, וְאַף עַל פִּי כֵן "מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד" (תְּהִלִּים קל"ג), אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא יֵדַע אֶחָד עִקַּר כַּוָּנַת חֲבֵרוֹ. וְהֵשִׁיבוּ לוֹ: אִם אַתָּה תְּגַלֶּה לָנוּ כַּוָּנָתְךָ בְּוַדַּאי יַגִּיעַ לְךָ טוֹבָה גְּדוֹלָה עַד מְאֹד. וְהֵשִׁיב לָהֶם: אֲנִי אֵינִי רוֹצֶה לְקַבֵּל טוֹבָה מִכֶּם וְלֹא אֶגָלֶה לָכֶם עִקַּר כַּוָּנָתִי בְּשׁוּם אֹפֶן, אַדְרַבָּא, אַתֶּם תּוּכְלוּ לְקַבֵּל טוֹבָה מֵאִתִּי אִם תִּרְצוּ. הֵשִׁיבוּ לוֹ: נִרְאֶה בִּלְשׁוֹנְךָ שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר בִּלְשׁוֹנוֹת הַמְפָרְסָמִים הַגְּדוֹלִים, כְּמוֹ ר' בְּרוּךְ וְרַבִּי שָׁלוֹם וְרַבִּי נַחְמָן וְכוּ' שֶׁדִּרְכָּם לְדַבֵּר גְּדוֹלוֹת בִּלְשׁוֹן נִסְתָּר, אַךְ בְּוַדַּאי אֵין אַתָּה אֶחָד מֵהֶם, כִּי נִרְאֶה שֶׁאַתָּה בְּוַדַּאי מֵהַחוֹלְקִים עַל הַצַּדִּיק הַנַּ"ל.

וְאָמְרוּ לוֹ שֶׁקֹּדֶם שֶׁיָּבוֹא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שָׁם אִגֶּרֶת בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא מֵהַחוֹלְקִים וְהַמְרַגְּלִים לְבַל יוּכַל לְהַטְעוֹת אוֹתָם. גַּם הָלְכוּ לְהַסַּרְסוּר מֵהַסְּפִינוֹת, וְהוּא מֵאַנְשֵׁי פּוֹלִין וְנָשָׂא אִשָּׁה מֵהַפְּרֶענְקֶין, וַחֲמוֹתוֹ הִיא יוֹצֵאת וְנִכְנֶסֶת בְּבֵית הַתּוֹנָר, וְהָאִישׁ הַהוּא הוּא אִישׁ גָּדוֹל שָׁם. וְהָלְכוּ אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים הַנַּ"ל אֶל זֶה הַסַּרְסוּר, וּבִקְּשׁוּ אוֹתוֹ וְאָמְרוּ לוֹ: לְמַעַן

הַשֵּׁם, לְבַל תַּנִּיחַ אֶת הָאִישׁ הַזֶּה לִנְסֹעַ לְהָתָם, כִּי הוּא מֵהַחוֹלְקִים וְרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת גֵּרוּשׁ שָׁם חַס וְשָׁלוֹם, וְאִם תּוּכַל לַעֲשׂוֹת לוֹ אֵיזֶה רָעָה - שְׂכָרְךָ כָּפוּל מִן הַשָּׁמַיִם. וְרַבֵּנוּ זַ"ל וְהָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ לֹא יָדְעוּ מִזֶּה:

ו

כְּלַל הַדָּבָר, כִּי אֵלּוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים הַנַּ"ל בִּזּוּ אוֹתוֹ זַ"ל בְּכָל מִינֵי בִּזְיוֹנוֹת וְכוּ', וְהוּא סָבַל הַכֹּל וְלֹא רָצָה לְגַלּוֹת לָהֶם בְּשׁוּם אֹפֶן מִי הוּא, וְרַמָּה אוֹתָם בְּכַוָּנָה וּבִלְבֵּל דַּעְתָּם מְאֹד מְאֹד עַד שֶׁהָיוּ מְבַזִּים אוֹתוֹ בְּכָל פַּעַם עַל שֶׁבְּכָל פַּעַם הוּא מְשַׁנֶּה עִנְיָנָיו.

פַּעַם אֶחָד דִּבֵּר עִמָּהֶם עַד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם בְּבֵרוּר שֶׁהוּא מִלַּאנוֹרְנָא (עִיר בְּאִטַלְיָא) וְכוּ', וְאַחַר־כָּךְ רָאוּ שֶׁלֹּא כֵּן הוּא וּבִזּוּ אוֹתוֹ מְאֹד מְאֹד. וּפַעַם אֶחָד דִּבֵּר עִמָּהֶם וְנִדְמֶה לָהֶם שֶׁהוּא בֶּן הַקָּאמַרְנֶיר, דְּהַיְנוּ בֶּן הַמַּגִּיד מִקָּאמַרְנָא, שֶׁהָיָה אָז מַחֲלֹקֶת גָּדוֹל עִמּוֹ כַּמְפֻרְסָם. וְאַחַר־כָּךְ בְּתוֹךְ הַדְּבָרִים הִתְחִיל הוּא זַ"ל לְקַלֵּל אֶת הַקָּאמַרְנֶיר וְגָעֲרוּ בּוֹ: הֲלֹא הוּא אָבִיךְ?! וְרָאוּ שֶׁעֲדַיִן לֹא עָמְדוּ עָלָיו. וּבְכָל פַּעַם הָיָה לוֹ שֵׁם אַחֵר, וּבְכָל שֵׁם שֶׁקָּרְאוּ אוֹתוֹ נַעֲנָה לָהֶם וּבָא אֲלֵיהֶם. פִּתְאֹם יָצָא מִפִּיהֶם וְקָרְאוּ יִשַּׁעְיָה כְּדֵי לְנַסּוֹתוֹ אִם הוּא בֶּן הַקָּאמַרְנֶיר שֶׁשְּׁמוֹ יְשַׁעְיָה, וּבָא הוּא זַ"ל תֵּכֶף וּמִיָּד אֲלֵיהֶם וְנִדְמֶה לָהֶם בְּוַדַּאי שֶׁהוּא בֶּן הַקָּאמַרְנֶיר. וְאָמְרוּ לוֹ: אַתָּה הוּא בְּוַדַּאי בֶּן הַנַּ"ל. וְהֵשִׁיב לָהֶם וְהוֹכִיחַ לָהֶם שֶׁאֵינוֹ בְּנוֹ. בְּתוֹךְ כָּךְ הִתְחִילוּ לְדַבֵּר מֵהַמַּתָּנָה שֶׁשָּׁלַח הַקָּאמַרְנֶיר לִבְנוֹ, וְהִתְחִיל הוּא זַ"ל תֵּכֶף לְבַקְּשָׁם וּלְהַפְצִיר אוֹתָם שֶׁיְּהִיוּ מַרְאִין לוֹ אֶת הַמַּתָּנָה שֶׁלּוֹ וְרָאוּ שׁוּב שֶׁהוּא בְּנוֹ, וְאַחַר־כָּךְ דִּבְּרוּ עִמּוֹ עוֹד, וְקִלֵּל אוֹתוֹ. וְנִבְהֲלוּ מְאֹד מְאֹד וּבָאוּ בְּכַעַס גָּדוֹל וּבִזּוּ אוֹתוֹ מְאֹד מְאֹד. וּכְשֶׁשָּׁאֲלוּ אוֹתוֹ: לָמָּה אַתָּה אוֹמֵר עַכְשָׁו שֶׁשְּׁמְךָ כָּךְ וְאַחַר־כָּךְ שֵׁם אַחֵר, וְכֵן בְּשֵׁם מְקוֹמְךָ? הֵשִׁיב לָהֶם גַּם־כֵּן שֶׁכָּל שֵׁם וְשֵׁם הוּא כְּפִי הַמִּדָּה וְהַסְּפִירָה שֶׁנֶּאֱחַז בּוֹ וְכוּ' וַאֲנִי בָּרוּךְ הַשֵּׁם כָּלוּל מִכֻּלָּם. וְכָל מַה שֶׁעָבַר בְּעִנְיָן זֶה יִקְצְרוּ הֲמוֹן יְרִיעוֹת לְסַפֵּר.

וְהוּא זַ"ל הָיָה מְעוֹרֵר אוֹתָם לִפְעָמִים מֵהַשֵּׁנָה וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמָּם עַד שֶׁבָּאוּ בְּכַעַס גָּדוֹל, וְהִתְחִילוּ עוֹד לְקַלֵּל וּלְבַזּוֹת אוֹתוֹ מְאֹד. וּבְעֶרֶב־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ בָּאוּ הֵם מִבֵּית הַטְּבִילָה, וְהוּא זַ"ל הָיָה שׁוֹכֵב עַל הַדַּרְגָּא יָחֵף וּבְלִי חֲגוֹרָה וּבְלִי כּוֹבַע עֶלְיוֹן. וְשָׁאַל אוֹתָם: מִפְּנֵי מָה בְּכָל הַשָּׁבוּעַ, הַגּוּף שֶׁלִּי קַל וְאֵין לִי כְּבֵדוּת וְעַכְשָׁו יֵשׁ לִי כְּבֵדוּת גָּדוֹל מְאֹד, עַד שֶׁכִּמְעַט אֵינִי יָכוֹל לַעֲמֹד מִמָּקוֹם זֶה? וְהֵשִׁיבוּ לוֹ: מֵחֲמַת שֶׁבְּכָל עֶרֶב־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ הַנְּשָׁמָה זוֹ עוֹלָה לְמַעְלָה וּנְשָׁמָה הַיְתֵרָה בָּאָה לְמַטָּה (זֹהַר חֵלֶק ב' דַּף קלה:), וְאָצְלְךָ, הֲלָכָה הַנְּשָׁמָה שֶׁלְּךָ, וּנְשָׁמָה יְתֵרָה אֵינְךָ זוֹכֶה לְקַבֵּל, עַל־כֵּן נִשְׁאָר גּוּפְךָ כָּאֵבֶן. וְהֵשִׁיב לָהֶם: אוֹי לָכֶם, אֲפִלּוּ בְּדָבָר קַל כָּזֶה אֵינְכֶם יוֹדְעִים מַה לְהָשִׁיב.

וּבִקֵּשׁ אוֹתָם שֶׁיְקַבְּלוּ אוֹתוֹ עַל שַׁבָּת אֶצְלָם וְלֹא רָצוּ. וּבְשַׁבָּת קִבְּלוּ אֶת הָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ אֶצְלָם עַל שַׁבָּת וְאוֹתוֹ לֹא רָצוּ לְקַבֵּל וְהֶכְרַח לֶאֱכֹל מַאֲכְלֵי חָלָב כִּי לֹא רָצוּ לֶאֱכֹל שָׁם בָּשָׂר. רַק הֵם הָיָה לָהֶם אֵיזֶה שׁוֹחֵט. וְגַם בְּשַׁבָּת הָיָה לָהֶם מַחֲלֹקֶת גָּדוֹל מְאֹד עִמּוֹ, וְרָצוּ לְדוֹחְפוֹ לַחוּץ, כִּי הוּא נִכְנַס אֶצְלָם אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא אָכַל עִמָּהֶם, וְהֵם הִתְחִילוּ לָרִיב עִמּוֹ עַד שֶׁרָצוּ לְדוֹחְפוֹ לַחוּץ וְהָיָה רַעַשׁ גָּדוֹל שָׁם. וְכֵן בַּבֹּקֶר הָיָה גַּם־כֵּן כָּךְ.

כְּלַל הַדָּבָר, כִּי הוּא זַ"ל עָשָׂה בְּכַוָּנָה, וְהִנִּיחַ עַצְמוֹ לְבַזּוֹת בְּכָל מִינֵי בִּזְיוֹנוֹת. וְאָמַר לְהָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ שֶׁאֵלּוּ הַבִּזְיוֹנוֹת יִהְיוּ לוֹ טוֹבָה גְּדוֹלָה בַּהֲלִיכָה וּבַחֲזָרָה. כִּי גֹּדֶל עֹצֶם הַמְּנִיעוֹת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁהָיָה לוֹ לָבוֹא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר וּלְהַעֲרִיךְ וּלְסַפֵּר. וְלֹא הָיָה לוֹ בְּאֶפְשָׁרִי לָבוֹא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כִּי אִם עַל־יְדֵי קַטְנוּת זֹאת כַּאֲשֶׁר נִשְׁמַע אַחַר־כָּךְ מִפִּיו בְּפֵרוּשׁ. וְאָמַר, שֶׁאִם לֹא הָיוּ לוֹ אֵלּוּ הַבִּזְיוֹנוֹת וְהַקַּטְנוּת לֹא הָיָה לוֹ בְּאֶפְשָׁרִי לָבוֹא לְשָׁם בְּשׁוּם אֹפֶן. וְאָמַר שֶׁרָאָה שֶׁהוּא מֻכְרָח לִשָּׁאֵר שָׁם בִּסְטַאנְבּוּל דְּהַיְנוּ לָמוּת שָׁם, אַךְ זֹאת הַקַּטְנוּת וְהַבִּזְיוֹנוֹת הִצִּילוּ אוֹתוֹ, כִּי קֹדֶם שֶׁבָּאִין לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ' כַּנַּ"ל.

אַחַר־כָּךְ צִוָּה רַבֵּנוּ זַ"ל לְהָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ שֶׁיִּתֵּן לְהָאֲנָשִׁים הַנַּ"ל שֶׁבִּזּוּ אוֹתוֹ כַּנַּ"ל, מֵהַמַּאֲכָלִים וּמַשְׁקָאוֹת וּמִינֵי מִרְקָחַת שֶׁלָּהֶם שֶׁהָיָה עִמָּהֶם, לִתֵּן לָהֶם מֵהַכֹּל. וְנָסְעוּ אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים לְבֵיתָם, וְלֹא רָצוּ לְקַבֵּל אִגֶּרֶת מֵרַבֵּנוּ לְבֵיתוֹ, רַק מֵהָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ קִבְּלוּ אִגֶּרֶת. וְרַבֵּנוּ זַ"ל הִנִּיחַ אִגֶּרֶת שֶׁלּוֹ בְּתוֹךְ אִגֶּרֶת שֶׁל הָאִישׁ הַנַּ"ל. וְאֵלּוּ הָאֲנָשִׁים הָיוּ רוֹצִים לִפְתֹּחַ אֶת הָאִגֶּרֶת שֶׁל הָאִישׁ הַנַּ"ל אוּלַי יוּכְלוּ לְהָבִין מִמֶּנּוּ אֵיזֶה דָּבָר מֵרַבֵּנוּ זַ"ל, מִי הוּא וּמֵאַיִן הוּא, אֲבָל לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לִמְצֹא הָאִגֶּרֶת אֶצְלָם, כִּי נָעֲלַם מֵהֶם הֵיכָן שֶׁהִנִּיחוּ אֶת הָאִגֶּרֶת. וְלֹא בָּא לְיָדָם הָאִגֶּרֶת עַד שֶׁבָּאוּ אֶל הַקְּאָמְיר (תַּחֲנַת מַעֲבָר גְּבוּל) בְּוָאלִיחַיי אָז מָצְאוּ הָאִגֶּרֶת אֶצְלָם, וְרָאוּ מִן הָאִגֶּרֶת שֶׁזֶּה הָיָה רַבֵּנוּ זַ"ל. הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמְהוּ, וְנִבְהֲלוּ מְאֹד. וְהָאִישׁ הַהוּא שֶׁבִּזָּה אוֹתוֹ הָרְבֵּה כַּנַּ"ל בָּא לְבֵיתוֹ וְנִפְטַר בְּסָמוּךְ לְבֵיאָתוֹ מַמָּשׁ:

יא

וּמִיָּד אַחַר נְסִיעָתָם מִסְּטַאנְבּוּל, בָּא אֵלָיו הַסַּרְסוּר הַנַּ"ל, וְהֶרְאָה לוֹ אִגְּרוֹת הַרְבֵּה מִצַּדִּיקֵי דּוֹרֵנוּ שֶׁשִּׁלְּחוּ אֵלָיו בַּקָּשָׁתָם לִהְיוֹת לְעֶזֶר לָאֲנָשִׁים הַנּוֹסְעִים מֵהֶנָּא לְהָתָם, כִּי הוּא חָשׁוּב בְּעֵינֵי הַשָּׂרֵי מְלוּכָה. בְּכֵן תַּדְּעוּ, אִם תְּגַלּוּ לִי מִי אַתֶּם וּמֵאֵיזֶה מִשְׁפָּחָה אַתֶּם הֲרֵי טוֹב, וְאִם לָאו, יֵשׁ לָאֵל יָדִי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָעָה אֲשֶׁר לֹא תוּכְלוּ כַּפְּרָהּ, וְלֹא יוֹעִיל הוֹן לְשַׁחֵד בְּמָמוֹן. וְלֹא דַּי שֶׁלֹּא תִּסְעוּ לְאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ גַּם תִּהְיוּ בְּבֵית הָאֲסוּרִים, וְכֵיוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלֶּה.

וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע זֹאת רַבֵּנוּ זַ"ל, מִיָּד אָמַר לוֹ הָאֱמֶת, שֶׁשְּׁמוֹ רַבִּי נַחְמָן, וְהוּא נֶכֶד לְהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זַ"ל וּלְרַבִּי נַחְמָן מֵהָארִידֶעְנְקָא זַ"ל. מִיָּד נָסוֹג אָחוֹר הַסַּרְסוּר הַנַּ"ל וְהָלַךְ מֵאִתּוֹ. וּלְיוֹם הַמָּחֳרָת בָּא הַסַּרְסוּר בְּהַכְנָעָה אֵלָיו וְאָמַר לְרַבֵּנוּ זַ"ל בִּלְשׁוֹן אַהֲבָה וְחִבָּה:

רַבִּי ה' עִמָּכֶם. תֵּדְעוּ שֶׁכָּל הַטּוֹבוֹת תְּקַבְּלוּ מֵאִתִּי, וּשְׂכָרְכֶם יִהְיֶה כָּפוּל עַל זֶה שֶׁגִּלִּיתֶם לִי הָאֱמֶת. כִּי אִם לֹא הֱיִיתֶם מוֹדִים לִי, הָיִיתִי מוֹסֵר אֶתְכֶם לְבֵית הַסֹּהַר, וְהָיִיתִי נֶעֱנָשׁ בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְאָתֵי. וּבְקַשְׁתִּי אֶתְכֶם לְקַבֵּל טוֹבָה מֵאִתִּי, הֵן בִּשְׂכִירוּת הַסְּפִינָה, הֵן בִּשְׁאָר דְּבָרִים, כִּי אֲנִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לְשָׂרֵת אֶתְכֶם:

יב

וּבְיוֹם מָחָר בָּא, וְאָמַר שֶׁבָּא סְפִינָה מֵחוּץ־לָאָרֶץ עִם יְהוּדִים וְיֵשׁ לָהֶם גַּם־כֵּן שׁוֹחֵט מֻבְהָק. וְשָׁם בְּאוֹתָהּ סְפִינָה הָיָה הָרַב הֶחָסִיד הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב זְאֵב וְואלְף נֵרוֹ יָאִיר מִטְשְׁאוֶרְנִי אוֹסְטְרָהָא וּשְׁאָר אֲנָשִׁים חֲשׁוּבִים. וְשָׁאֲלוּ עַל רַבֵּנוּ זַ"ל וְגִלָּה לָהֶם הָאִישׁ שֶׁהָיָה עִם רַבֵּנוּ זַ"ל הָאֱמֶת. וְתֵכֶף שָׁלַח ר' זְאֵב הַנַּ"ל אַחֲרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁיָּבוֹא אֵלָיו לָאַכְסַנְיָא שֶׁלּוֹ, וְיִקַּבְּלוֹ בְּאַהֲבָה לְהִתְאָרֵחַ עִמּוֹ יַחַד, וְלֹא רָצָה רַבֵּנוּ זַ"ל לָלֶכֶת אֶצְלוֹ, כִּי אָמַר: כָּאן טוֹב לְפָנַי. כִּי הָיָה עוֹשֶׂה בְּסָטַאנְבּוּל כָּל מִינֵי קַטְנוּת, וְהָיָה הוֹלֵךְ יָחֵף וּבְלִי חֲגוֹרָה וּבְלִי כּוֹבַע עֶלְיוֹן, וְהָיָה מְלֻבָּשׁ רַק בְּהָ"אִינְטֶיר־שְׁלַאק" [חֵלֶק הַפְּנִימִי שֶׁל הַבֶּגֶד] שֶׁהָיָה לוֹ מֵאֵיזֶה מַלְבּוּשׁ, וְהָיָה הוֹלֵךְ בַּשּׁוּק כְּדֶרֶךְ בְּנֵי הַנְּעוּרִים הָרְצִים בַּשּׁוּק וּמְצַחֲקִים, וְהָיָה עוֹשֶׂה מִלְחָמוֹת בְּדֶרֶךְ צְחוֹק כְּדֶרֶךְ בְּנֵי הַנְּעוּרִים. וְהָיוּ מְכֻנִּים אֶחָד בְּשֵׁם הַצַּרְפַּת וְאֶחָד בְּשֵׁם אַחֵר, וְעָשׂוּ מִלְחָמָה וְהָיָה כְּעֵין תַּכְסִיסֵי מִלְחָמָה מַמָּשׁ. וְהָיָה עוֹשֶׂה עִנְיְנֵי קַטְנוּת הַרְבֵּה מְאֹד שָׁם בְּסָטַאנְבּוּל. אַחַר־כְּךָ נָפַל הַדֶּבֶר רַחֲמָנָא לְצְלָן בְּחַן זֶה, הֵינוּ חֲצֵר, וְהָיָה מֻכְרָח לִבְרֹחַ מִשָּׁם. וְהֻכְרַח לִכָּנֵס בַּאֲכְסַנְיָא שֶׁל רַבִּי זְאֵב הַנַּ"ל, וְעָשָׂה עֲבוּרוֹ סְעֻדָּה גְּדוֹלָה. וְהָיָה הָרַב ר' זְאֵב הַנַּ"ל נוֹהֵג בּוֹ כָּבוֹד גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד בְּלִי עֵרֶךְ. וְרַבֵּנוּ זַ"ל עָשָׂה כַּמָּה דְּבָרִים אָז שֶׁהָיָה כְּנֶגֶד רְצוֹן ר' זְאֵב הַנַּ"ל אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן אַהֲבָה מְקֻלְקֶלֶת הַשּׁוֹרָה. וּמֵעֶצֶם הָאַהֲבָה, לֹא הִסְתַּכֵּל עַל זֶה כְּלָל, אַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה בְּעֵינָיו פְּלִיאוֹת גְּדוֹלוֹת. כִּי בְּכָל עֵת שֶׁהָיָה ר' זְאֵב מִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָעַמּוּד בְּשַׁבָּת כְּדֶרֶךְ הַמְפָרְסָמִים, וְרַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה אוֹכֵל בְּאוֹתוֹ הָעֵת. כִּי הָיָה מִתְפַּלֵּל מִקֹּדֶם, עַד שֶׁבְּעֵת תְּפִלָּתוֹ שֶׁל ר' זְאֵב הָיָה הוּא זַ"ל אוֹכֵל סְעֻדָּתוֹ. וְכֵן הָיָה בְּלֵיל שַׁבָּת וּבְשַׁבָּת בְּשַׁחֲרִית וּבְסָעֻדָּה שְׁלִישִׁית. וּבְעֵת שֶׁיָּשַׁב ר' זְאֵב לַסְּעֻדָּה הַשְּׁלִישִׁית, כְּבָר בֵּרַךְ רַבֵּנוּ בִּרְכַּת־הַמָּזוֹן. וְצִוָּה לְהָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ שֶׁיִּסְתַּכֵּל אִם יֵשׁ כּוֹכָבִים, וְהִתְפַּלֵּל תֵּכֶף עַרְבִית וְהִבְדִּיל וְלָקַח הַלּוּלְקָע וְנִכְנַס לְבֵית ר' זְאֵב וְהוּא הִתְחִיל בְּסָמוּךְ הַסְּעֻדָּה הַשְּׁלִישִׁית כְּדֶרֶךְ הַמְפָרְסָמִים. וְתֵכֶף כְּשֶׁנִּכְנַס רַבֵּנוּ לְשָׁם בְּלִי כּוֹבַע עֶלְיוֹן וּבְלִי חֲגוֹרָה וְהַלּוּלְקָע בְּיָדוֹ, תֵּכֶף קִבְּלוּ בְּכָבוֹד גָּדוֹל ר' זְאֵב הַנַּ"ל, וּבֵרַךְ בִּרְכַּת־הַמָּזוֹן מֵיָּד, וְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית וְהִבְדִּיל, וְדִבֵּר עִם רַבֵּנוּ זַ"ל כְּמַעַט כָּל הַלַּיְלָה. וְהָיָה אַהֲבָה גְּדוֹלָה בֵּינֵיהֶם.

וְרַבֵּנוּ זַ"ל עָשָׂה שָׁם כָּל מִינֵי קַטְנוּת כַּנַּ"ל. וְהָיָה שָׁם עַל קֶבֶר שֶׁל ר' נַפְתָּלִי זַ"ל. וְכָל מַה שֶׁעָבַר עָלָיו בְּסָטַאנְבּוּל בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת תִּקְצַר הֶמּוֹן יְרִיעוֹת לְסַפֵּר. וּכְפִי הַמּוּבָן

מִדְּבָרָיו, שֶׁהָיָה שָׁם בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה וְהָיָה סָבוּר שֶׁבְּוַדַּאי יִהְיֶה נִשְׁאָר שָׁם דְּהַיְנוּ שֶׁיִּסְתַּלֵּק שָׁם, אַךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָשָׂה עִמּוֹ נִסִּים הַרְבֵּה, וְעָבַר עַל הַכֹּל. וְהַקַּטְנוּת הַנַּ"ל הוֹעִיל לוֹ מְאֹד.

גַּם כְּשֶׁבָּא מֵהַקֶּבֶר שֶׁל רַבִּי ר' נַפְתָּלִי נָפַל פִּתְאֹם עַל הָאָרֶץ וְשָׁכַב כָּךְ כַּמָּה שָׁעוֹת. וְאַחַר־כָּךְ הִנִּיחוּ אוֹתוֹ עַל הַמִּטָּה וְשָׁכַב שָׁם כָּל הַלַּיְלָה עַד לְמָחֳרָת חֲצִי הַיּוֹם. וְהָיָה שׁוֹכֵב כְּמִי שֶׁנִּגְוַע עַד שֶׁעָזְרוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁקָּם מִמִּטָּתוֹ וְחָזַר לְאֵיתָנוֹ. וְהָיָה לוֹ סַכָּנוֹת גְּדוֹלוֹת רַבּוֹת וַעֲצוּמוֹת וּמְנִיעוֹת אֵין מִסְפָּר בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע שָׁם. וְאָמַר שֶׁהַבְּזָיוֹנוֹת וְהַקַּטְנוּת הַנַּ"ל הוֹעִיל לוֹ מְאֹד כַּנַּ"ל:

יג

וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁכָּל כָּךְ נִכְנַס בְּהַקַּטְנוּת וְנַעֲשָׂה רָגִיל בְּעִנְיְנֵי הַקַּטְנוּת כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁבָּא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְרָצָה לְהַשְׁלִיךְ זֹאת הָיָה מֻכְרָח לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ בְּכֹחוֹת לְשַׁבֵּר וּלְהַשְׁלִיךְ אֶת עִנְיְנֵי קַטְנוּת הַנַּ"ל, כִּי כְּבָר הָיָה קָשֶׁה עָלָיו לְהַשְׁלִיךְ זֹאת מֵחֲמַת גֹּדֶל הָרְגִילוּת. כָּל כָּךְ הָיָה נִכְנָס בְּהַקַּטְנוּת בִּתְחִלָּה. גַּם אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁבָּא מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הָיָה חִדּוּשׁ נִפְלָא בְּעִנְיָן זֶה.

וְעִקָּם הַפְלָגַת גְּדֻלַּת חָכְמָתוֹ בְּעִנְיָן זֶה, עָמֹק עָמֹק לֹא נִשְׁמַע וְלֹא נִרְאָה כָּזֹאת. כִּי זֶה יָדוּעַ שֶׁקֹּדֶם שֶׁיּוֹצְאִין מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה יְרִידָה קֹדֶם הָעֲלִיָּה וְכוּ', וְאָז צְרִיכִין לְעִנְיְנֵי קַטְנוּת לִהְיוֹת אִישׁ פָּשׁוּט לְגַמְרֵי וְכוּ'. וְהוּא זַ"ל, מֵחֲמַת שֶׁכָּל יָמָיו לֹא הָיָה עוֹמֵד בְּשׁוּם פַּעַם עַל מַדְרֵגָה אַחַת, רַק בְּכָל פַּעַם בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה הָיָה עוֹלֶה תָּמִיד מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא, עַל־כֵּן הָיְתָה חָכְמָתוֹ בְּעִנְיָנִים אֵלּוּ גְּבוֹהָה וְעָמֹק מְאֹד, "עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ" (קֹהֶלֶת ז'):

יד

וְאָז בְּאוֹתוֹ הָעֵת הָיְתָה הַמִּלְחָמָה שֶׁל הַצָּרְפָתִי, שֶׁהָלַךְ הַצָּרְפָתִי לְאֶרֶץ הַתּוֹגָר לְמִצְרַיִם וּלְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְכִיּוֹצֵא כַּמְפֻרְסָם. וְכַאֲשֶׁר נִשְׁמַע לְאַנְשֵׁי סְטַאנְבּוּל שֶׁהַמִּלְחָמָה הַנַּ"ל מִתְעוֹרֶרֶת וְהַצָּרְפָתִי הוֹלֵךְ וּבָא עַל הַיָּם וְרַבֵּנוּ זַ"ל לֹא הִשְׁגִּיחַ עַל זֶה וְרָצָה לְהַפְקִיר אֶת עַצְמוֹ. וְאָמַר לְהָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ: תֵּדַע שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לְסַכֵּן אֶת עַצְמִי אֲפִלּוּ בְּסַכָּנוֹת גְּדוֹלוֹת וַעֲצוּמוֹת אַךְ אֶת נַפְשְׁךָ אֵינִי רוֹצֶה לְהַפְקִיר. בְּכֵן, אִם תִּרְצֶה קַח לְךָ מָעוֹת עַל הוֹצָאוֹת וְשׁוּב בְּשָׁלוֹם לְבֵיתְךָ, וַאֲנִי אֶסַּע לְבַדִּי בְּהֶעְלֵם וּבְהֶסְתֵּר מֵאַנְשֵׁי סְטַאנְבּוּל. כִּי אֶת עַצְמִי אֲנִי מַפְקִיר, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְכוּ'. וְהָאִישׁ הַנַּ"ל

מֵאַן בָּזֶה וְאָמַר: בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁם אֲדוֹנִי אִם לְמָוֶת אִם לְחַיִּים שָׁם יִהְיֶה עַבְדְּךָ וּבַאֲשֶׁר תֵּלְכוּ אֵלֵךְ גַּם־כֵּן.

וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו הוּא מְסִבּוֹת מְתַהֵפֵּךְ, וְסִבֵּב בְּרַחֲמָיו, שֶׁאַחַר יוֹם אוֹ יוֹמַיִם נִשְׁמַע הֱיוֹת שֶׁיּוֹשֵׁב שָׁם בִּסְטַאנְבּוּל חָכָם הַגָּדוֹל מִירוּשָׁלַיִם, אֲשֶׁר קִבֵּץ עַל יָד נְדָבוֹת עֲבוּר עֲנִיֵּי יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ, וְהָיָה בְּדַעְתּוֹ לְהִתְעַכֵּב שָׁם עוֹד שָׁנָה אַחַת. וּפִתְאֹם נִתְעוֹרֵר וְאָמַר לְאַנְשֵׁי סְטַאנְבּוּל: תֵּדְעוּ שֶׁנִּתְגַּלָּה לִי שֶׁאֲנִי מֻכְרָח מִיָּד לִנְסֹעַ לִירוּשָׁלַיִם, כִּי אֲנִי רוֹאֶה שֶׁהַיָּמִים מְמַשְׁמְשִׁין וּבָאִין לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, וְאַתֶּם אַל תִּירְאוּ אֶת עַם הַפְּרַנְצוֹז, וְאֵין לָכֶם לְדַאֹג עֲבוּר יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּלְכוּ לְהָתָם, כִּי בְּוַדַּאי לֹא יְאֻנֶּה לָהֶם שׁוּם הֶזֵּק בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם וַה' יִשְׁמְרֵם בְּרַחֲמָיו, עַד בּוֹאָם לְשָׁם. כִּי כְּבָר נִרְשַׁם מְקוֹם קְבוּרָתִי בִּירוּשָׁלַיִם. וּמִיָּד שָׁמְעוּ לְדִבָּרָיו, וְהָלְכוּ וְשָׂכְרוּ מִיָּד סְפִינָה גְּדוֹלָה, וְהִכְרִיזוּ: מִי שֶׁרוֹצֶה לֵילֵךְ עַל הַסְּפִינָה יֵלֵךְ. וְהָלְכוּ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְטַף, הֵן מֵאַנְשֵׁי סְפָרַד וְהֵן מֵאַנְשֵׁי אַשְׁכְּנַז, וְנָסַע רַבֵּנוּ זַ"ל גַּם־כֵּן עַל סְפִינָה זוֹ לְאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ. וְדִבֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל עִם הֶחָכָם מִירוּשָׁלַיִם הַנַּ"ל, שֶׁיִּקַּח אוֹתוֹ לִירוּשָׁלַיִם, כִּי אָמַר שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לִהְיוֹת לֹא בִּצְפַת וְלֹא בִּטְבֶרְיָה. וְכֵן הִמְתִּיקוּ סוֹד בֵּינֵיהֶם. וּבְלֶכְתָּם עַל הַיָּם הָיָה רוּחַ סְעָרָה גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד שֶׁקּוֹרִין (אַפְרִטְינָע גְּדוֹלָה מְאֹד), וְהָיְתָה הַסְּפִינָה בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה. "יַעֲלוּ שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְהוֹמוֹת" וְכוּ' (תְּהִלִּים ק"ז). וְלֹא הָיָה עוֹד בְּלֵב אִישׁ מֵהֶם לְהִנָּצֵל מִן הַמִּיתָה. וְהָיוּ צוֹעֲקִים כֻּלָּם אֶל ה'. וְהָיְתָה לַיְלָה אַחַת כְּמוֹ יוֹם־הַכִּפּוּרִים מַמָּשׁ, שֶׁהַכֹּל בּוֹכִים וּמִתְוַדִּים וּמְבַקְּשִׁים כַּפָּרָה עַל נַפְשָׁם. וְאָמְרוּ סְלִיחוֹת וּשְׁאָר דִּבְרֵי תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים. וְרַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה יוֹשֵׁב דּוֹמֵם. וְהִתְחִילוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים לוֹמַר לוֹ מִפְּנֵי מָה הוּא שׁוֹתֵק בְּעֵת צָרָה כָּזֹאת? וְלֹא הֵשִׁיב. אַךְ אֵשֶׁת הָרַב דִּקְהִלַּת קֹדֶשׁ חָאטִין. שֶׁהָיְתָה מְלֻמֶּדֶת וּבְכָתָה וְצָעֲקָה כָּל הַלַּיְלָה וְהִתְחִילָה הִיא גַּם־כֵּן לוֹמַר לוֹ כָּאֵלֶּה. מִפְּנֵי מָה הוּא דּוֹמֵם. וְכִמְדֻמֶּה שֶׁקִּלֵּל אוֹתָהּ. וְאָמַר לָהּ: הַלְוַאי הֱיִיתֶם שׁוֹתְקִים גַּם אַתֶּם הָיָה טוֹב לְפָנֵיכֶם. וּבְזֹאת תִּבָּחֲנוּ, אִם אַתֶּם תִּשְׁתְּקוּ - יִשְׁתֹּק הַיָּם מֵעֲלֵיכֶם גַּם־כֵּן. וְכֵן הָיָה וּפָסְקוּ מִלְּצְעֹק וְשָׁתְקוּ. וְאָז מִיָּד כְּשֶׁהֵאִיר הַיּוֹם "יָקֵם סְעָרָה לִדְמָמָה וַיֶּחֱשׁוּ גַּלֵּיהֶם וַיִּשְׂמְחוּ" וְכוּ' (תְּהִלִּים ק"ז):

טו

וְאַחַר יוֹם אוֹ יוֹמַיִם נִשְׁאֲרָה הַסְּפִינָה בְּלִי מַיִם שֶׁיִּרְאוּיִין לִשְׁתִיָּה. כִּי פָּסְקוּ אֲצָלָם הַמַּיִם שֶׁל שְׁתִיָּה שֶׁהָיָה עַל הַסְּפִינָה. וְלֹא נִשְׁאַר לָהֶם כִּי־אִם כְּלִי אַחַת שֶׁל מַיִם סְרוּחִים וַעֲכוּרִים וְתוֹלָעִים הָיוּ מְרַחֲשִׁין בָּהֶם. וְאֵלּוּ הַמַּיִם חִלְקוּ לְאַנְשֵׁי הַסְּפִינָה בְּמִדָּה, לְאִישׁ "אַקִי" (מִדָּה קְטַנָּה) אַחַת. וְהָיָה לָהֶם סַכָּנָה גְּדוֹלָה מֵהַצְּמָאוֹן יוֹתֵר מִכָּל הַסַּכָּנוֹת, וַאֲזַי הִתְפַּלְּלוּ אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְטַף מְקֵירוֹת לִבָּם. וְנִתְעוֹרֵר עוֹד הַפַּעַם רוּחַ־סְעָרָה גְּדוֹלָה, וְהֵבִיא הַסְּפִינָה אַחַר

שְׁנֵי מֵעֵת־לְעֵת לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה לִסְפַּר יְרוּשָׁלַיִם לְעִיר הַקֹּדֶשׁ יָפוֹ. וְרָצָה רַבֵּנוּ זַ"ל לֵירֵד שָׁם מֵהַסְּפִינָה לָלֶכֶת אֶל יְרוּשָׁלַיִם עִם הֶחָכָם הַנַּ"ל בְּצִוָּתָא חֲדָא כַּנַּ"ל. וּמֵאֵת ה' הָיְתָה סִבָּה, וְלֹא הִנִּיחוּהוּ הַיִּשְׁמְעֵאלִים שֶׁיִּכָּנֵס אֲלֵיהֶם. כִּי הִסְתַּכְּלוּ עַל מַלְבּוּשָׁיו וְעַל תֹּאַר פָּנָיו שֶׁיֵּשׁ לוֹ פְּאוֹת אֲרֻכִּים כַּנָּהוּג בְּמִדִּינָתֵנוּ, וְשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְשׁוֹנָם וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, וְאָמְרוּ שֶׁהוּא בְּוַדַּאי אֶחָד מֵהַמַּרְגְּלִים שֶׁל הַצָּרְפַת. וְלֹא הוֹעִילוּ שׁוּם פִּיּוּס וּבַקָּשׁוֹת. וְנִשְׁאַר רַבֵּנוּ זַ"ל עַל הַסְּפִינָה. וְהָיָה בְּדַעַת הַקַּאפִּיטָאן לְהִתְעַכֵּב שָׁם עִם הַסְּפִינָה לִהְיוֹת עוֹמֵד לָפוּשׁ אֵיזֶה יָמִים. וְאָז הָיָה שְׁנֵי יָמִים קֹדֶם רֹאשׁ־הַשָּׁנָה. אַךְ הַסְּפִינָה לֹא יָכְלָה לַעֲמֹד שָׁם מֵחֲמַת גַּלֵּי הַיָּם שֶׁרָצוּ לְהָפְכָהּ, וְלֹא הוֹעִיל שׁוּם עֵצָה וְתַחְבּוּלָה לָזֶה. וְהָיָה הַדָּבָר לְפֶלֶא גָּדוֹל בְּעֵינֵי הַקַּאפִּיטָאן, וְשָׁאַל: מַה זֶּה וְעַל מַה זֶּה? וְהֵשִׁיבוּ הַחֲכָמִים שֶׁל הַסְּפָרַדִּים, שֶׁקִּבָּלָה בְּיָדָם אִישׁ מִפִּי אִישׁ, שֶׁבְּזֶה הַמָּקוֹם, נִשְׁלַךְ יוֹנָה בֶּן אֲמִתַּי הַנָּבִיא. וְלֹא יָכְלָה הַסְּפִינָה לַעֲמֹד שָׁם אוֹתָהּ הַלַּיְלָה וְהֻכְרְחוּ לָזוּז עִם הַסְּפִינָה מִשָּׁם. וְהָלְכוּ מִשָּׁם וּבָאוּ בָּעֶרֶב לֵיל זְכוֹר בְּרִית לְעִיר הַקֹּדֶשׁ חֵיפָה. וְעָמְדוּ אֵצֶל הַר הַכַּרְמֶל נֶגֶד מְעָרַת אֵלִיָּהוּ. וּבְאַשְׁמֹרֶת הַבֹּקֶר אָמְרוּ כָּל הָעָם סְלִיחוֹת בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה. וְאַחַר־כָּךְ הִתְפַּלְּלוּ תְּפִלַּת שַׁחֲרִית, וְאַחַר־כָּךְ הָלְכוּ כֻּלָּם לְעִיר הַקֹּדֶשׁ חֵיפָה אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְטַף.

וְאָז נִכְנַס רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זַ"ל לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וּבָא אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נִכְסַף אֵלָיו, וְהִשְׁתּוֹקֵק אֵלָיו בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת וְכִסּוּפִין וְגַעְגּוּעִים גְּדוֹלִים מְאֹד מְאֹד, וּמָסַר נַפְשׁוֹ אֲלָפִים וְרִבְבוֹת פְּעָמִים בְּשִׁבְיל זֶה, וְהִשְׁלִיךְ נַפְשׁוֹ מִנֶּגֶד עֲבוּר זֶה. וְגָדֵל עִצָּם הַשִּׂמְחָה שֶׁהָיָה לוֹ בְּאוֹתָהּ הָרֵגַע שֶׁנִּכְנַס וְעָמַד עַל אַדְמַת הַקֹּדֶשׁ, אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר בַּמֹּחַ. אִלּוּ כָּל הַיַּמִּים דְּיוֹ וְכוּ' לֹא יַסְפִּיקוּ לְבָאֵר אֶפֶס קָצֶה מִזֶּה. כִּי תֵּכֶף וּמִיָּד הִשִּׂיג מַה שֶּׁהִשִּׂיג. כִּי אָמַר שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁהָלַךְ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל פָּעַל מִיָּד מַה שֶּׁרָצָה לְהַשִּׂיג.

וְאַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם הָלְכוּ לַמָּקוֹם, וְאַחַר־כָּךְ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת וְנִתְמַהְמְהוּ עַד הַלַּיְלָה. וּכְשֶׁבָּא רַבֵּנוּ זַ"ל לְבֵיתוֹ אֶל הָאַכְסַנְיָא שֶׁלּוֹ, וְהָיָה לוֹ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה עַד מְאֹד, וּבְכָל רֶגַע וָרֶגַע אָמַר לְהָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ: אַשְׁרֶיךָ שֶׁזָּכִיתָ לְכָךְ לִהְיוֹת עִמִּי כָּאן. וְצִוָּה לוֹ לִקְרוֹת וּלְהַזְכִּיר לְפָנָיו מֵהַצַּעְטִיל כָּל הַנִּרְשָׁמִים שָׁם, דְּהַיְנוּ כָּל הַנְּלוִים אֵלָיו שֶׁנָּתְנוּ לוֹ צַעְטִילְיךְ מִשְּׁמוֹתֵיהֶם. וְאָכְלוּ שָׁם סְעֻדַּת הַלַּיְלָה שֶׁל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, וְהַכֹּל בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה עַד אַחַר הַסְּעֻדָּה עַד שֶׁשָּׁכְבוּ שָׁם לִישֹׁן. וּבַבֹּקֶר הָלְכוּ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת. וְאַחַר שֶׁבָּאוּ מִבֵּית־הַכְּנֶסֶת נִתְעוֹרֵר בּוֹ דְּאָגָה וְלֵב נִשְׁבָּר מְאֹד בְּלִי עֵרֶךְ וְלֹא דִּבֵּר מְאוּמָה עִם שׁוּם בֶּן אָדָם:

ט"ז

וְתֵכֶף אַחַר רֹאשׁ־הַשָּׁנָה הָיָה רְצוֹן רַבֵּנוּ זַ"ל לַחֲזֹר תֵּכֶף לְבֵיתוֹ, וְלֹא הָיָה רוֹצֶה לִנְסֹעַ כְּלָל לְשׁוּם מָקוֹם, לֹא לִצְפַת וְלֹא לְטִבֶרְיָה. אַךְ הָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ הָיָה כּוֹסְפוֹ חָזָק מְאֹד לָזוּז

עֵינָיו בְּמָקוֹמוֹת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. וּבָא אֶל רַבֵּנוּ זַ"ל, וְאָמַר לוֹ, שֶׁיֵּשׁ שַׂיָּרָה לֵילֵךְ עִמָּם לִטְבֶרְיָה. וְהֵשִׁיב לוֹ: יֵשׁ לְךָ כְּסוּפִים לִטְבֶרְיָה. לֵךְ שְׂכֹר חֲמוֹרִים. וְעָשָׂה כָּךְ. וְנָתַן לָהֶם אַדְרוּף (דְּמֵי קְדִימָה). וּבַחֲזִירָתוֹ מֵהַבַּעַל חֲמוֹרִים אָמַר לוֹ תֵּכֶף: שְׂכַרְתָּ חֲמוֹרִים? הֵשִׁיב לוֹ: הֵן. אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: תֵּכֶף וּמִיָּד תֵּלֵךְ וְתִקַּח מֵהֶם הָאַדְרוּף, וְאִם לֹא יִרְצוּ לְהַחֲזִיר לְךָ, אֲזַי תַּנִּיחַ לְאִבּוּד הָאַדְרוּף כִּי אֵינִי רוֹצֶה לֵילֵךְ לְשָׁם. וְאַחַר שְׁתֵּי שָׁעוֹת אוֹ שָׁלֹשׁ נָפַל הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁהָיָה עִמּוֹ בְּחֶלְשָׁה גְּדוֹלָה רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְאָז נָתַן שֶׂבַח וְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. אֲשֶׁר מְנָעוֹ לְלֶכֶת עִם הַשַּׂיָּרָה הַנַּ"ל:

יז

אַךְ תֵּכֶף כַּאֲשֶׁר נִשְׁמַע לְאַנְשֵׁי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הַיּוֹשְׁבִים בִּצְפַת וּבְטִבֶרְיָה שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל הוּא בְּחֵיפָה, שָׁלְחוּ הַגְּדוֹלִים וְהַצַּדִּיקִים אֲשֶׁר שָׁם, לְבַקֵּשׁ אֶת רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁיִּסַּע אֲלֵיהֶם. וּבָאוּ אַנְשֵׁי טְבֶרְיָה עַל יוֹם כִּפּוּר אֵלָיו, וְהֵבִיאוּ לוֹ אִגְּרוֹת מִגְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁכֻּלָּם מְבַקְּשִׁים אוֹתוֹ לָבוֹא לְטִבֶרְיָה עַל חַג הַסֻּכּוֹת. וְהוּא לֹא הִשְׁגִּיחַ עַל כָּל זֶה.

וְאָמַר לְהָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ לְקָנוֹת לוֹ אֶתְרוֹגִים. וְהָלַךְ אֶל הֶחָכָם הַחוֹנֶה שָׁם, וְנָתַן לוֹ עֶשְׂרִים פְּאֶרֶיס (שֶׁם מַטְבֵּעַ) וְהָלַךְ אֶל שְׂדֵה יִשְׁמָעֵאל, וְהֵבִיא לוֹ שִׁלְשָׁה אֶתְרוֹגִים מֻבְחָרִים וְיָפִים מְאֹד.

בְּתוֹךְ כָּךְ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב שָׁם בְּחֵיפָה בָּא יִשְׁמָעֵאל אֶחָד רַךְ בַּשָּׁנִים, וְיָשַׁב אֶצְלוֹ, וְדִבֵּר אֵלָיו דִּבּוּרִים הַרְבֵּה, וְלֹא יָדַע מַה הוּא אוֹמֵר. וְכֵן הָיָה אֵצֶל כָּל סְעֻדָּה וּסְעֻדָּה בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, וְהָיָה מְחַבֵּב אוֹתוֹ מְאֹד. וּפַעַם אַחַת בָּא אֵלָיו בִּכְלִי זַיִן בְּכַעַס גָּדוֹל, וְהִתְחִיל לִזְעֹק וְלִצְעֹק עָלָיו וְהוּא לֹא יָדַע מַה הוּא מְדַבֵּר, אַךְ אִשָּׁה אַחַת מִמְּדִינַת וְואלִיחַיי הָיְתָה שָׁם, וְתֵכֶף כְּשֶׁהָלַךְ הַיִּשְׁמָעֵאל, אָמְרָה אֶל רַבֵּנוּ זַ"ל, לְמַעַן הַשֵּׁם שֶׁיִּבָּרַח מִבַּיִת זֶה, כִּי זֶה הַיִּשְׁמָעֵאל אוֹמֵר שֶׁהוּא זַ"ל יֵלֵךְ עִמּוֹ לְלִחְם שֶׁקּוֹרִין ("פָּעחְטִין"). וְתֵכֶף בָּרַח הוּא זַ"ל לְבֵית הֶחָסִיד הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב זְאֵב מִטְשָׁארְנִי אוֹסְטְרָהָא הַנַּ"ל וְהִצְנִיעוּ אוֹתוֹ בְּחַדְרֵי חֲדָרִים. וְאַחַר־כָּךְ בָּא הַיִּשְׁמָעֵאל הַנַּ"ל עוֹד הַפַּעַם לְבֵית אַכְסַנְיָא שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, וְאָמַר: הֵיכָן הָאִישׁ הַלָּזוּ? יְדִיעַ לֶהֱוֵי לֵהּ שֶׁאֲנִי אוֹהֵב אוֹתוֹ מְאֹד, אֲנִי אֶתֵּן לוֹ הַחֲמוֹרִים וְגַם הַסּוּס שֶׁלִּי שֶׁיֵּלֵךְ עִם הַשַּׂיָּרָה לְטִבֶרְיָה וְשׁוּב אֵין לוֹ לְהִתְפַּחֵד מִמֶּנִּי כְּלָל מֵעַתָּה. וְכֵן הָיָה, שֶׁבָּא רַבֵּנוּ זַ"ל אֶל אַכְסַנְיָא שֶׁלּוֹ, וּבָא הַיִּשְׁמָעֵאל וְלֹא דִּבֵּר לוֹ כְּלוּם רַק שָׂתַק וְשָׂחַק. וְאַחַר־כָּךְ חִבֵּב אוֹתוֹ זֶה הַיִּשְׁמָעֵאל מְאֹד בְּאַהֲבָה יְתֵרָה.

וְעִנְיָן זֶה שֶׁל הַיִּשְׁמָעֵאל הָיָה פְּלִיאָה גְּדוֹלָה. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁהָיָה לוֹ יִסּוּרִים מֵהָאַהֲבָה שֶׁל הַיִּשְׁמָעֵאל יוֹתֵר מִן הַשִּׂנְאָה וְהַכַּעַס שֶׁלּוֹ. וּכְפִי הַנִּשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהָיָה בְּעִנְיָן

מַעֲשֶׂה זוֹ שֶׁהָיָה לוֹ עִם הַיִּשְׁמָעֵאל סַכָּנָה גְּדוֹלָה, וְכִמְדֻמֶּה שֶׁנִּשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, שֶׁאָמַר שֶׁזֶּה הַיִּשְׁמָעֵאל הָיָה הַס"מ בְּעַצְמוֹ וּבָרוּךְ הַשֵּׁם שֶׁנִּצּוֹל מִמֶּנּוּ בְּשָׁלוֹם בְּחַסְדֵי ה':

יח

וּבְחֹל הַמּוֹעֵד סֻכּוֹת הָלְכוּ כָּל הָעוֹלָם, וְגַם רַבֵּנוּ הָלַךְ עִמָּהֶם, לַמְּעָרָה שֶׁל אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא. וְשָׁם עָשׂוּ כָּל הָעוֹלָם שִׂמְחָה גְּדוֹלָה וְרִקּוּדִין וּמְחוֹלוֹת. וְהוּא לֹא הָיָה שָׂמֵחַ כְּלָל. רַק יָשַׁב שָׁם בְּהַכְנָעָה גְּדוֹלָה וּבְלֵב נִשְׁבָּר. וְשָׁאַל הָרַב ר' זְאֵב הַנַּ"ל אֶת הָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ: מַה זֶּה וְעַל מַה זֶּה, שֶׁהוּא בְּעַצְבוּת מִן רֹאשׁ־הַשָּׁנָה עַד עַתָּה? וְה' יוֹדֵעַ אִם טוֹב הַדָּבָר. וְגַם בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה עָשׂוּ הַקָּפוֹת בְּרִקּוּדִין וְשִׂמְחָה כַּנָּהוּג בְּפָרָט שֶׁהָיוּ שָׁם אֲנָשִׁים חֲסִידִים, וְהוּא זַ"ל הָיָה גַּם־כֵּן בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת, וְלֹא רָצָה לַעֲשׂוֹת שׁוּם הַקָּפָה, רַק יָשַׁב שָׁם בְּהַכְנָעָה וּבִכְפִיפַת רֹאשׁ (כַּאֲשֶׁר דַּרְכּוֹ הָיָה כֵּן עַל־פִּי הָרֹב, קֹדֶם שֶׁזָּכָה לִפְעֹל מַה שֶּׁהָיָה רוֹצֶה בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, שֶׁהָיָה לוֹ לֵב נִשְׁבָּר מְאֹד בְּכָל פַּעַם וְכוּ' כַּאֲשֶׁר יִבאַר לְקַמָּן).

וְאַחַר שִׂמְחַת תּוֹרָה אָמַר לְהָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ: בָּרוּךְ הַשֵּׁם פָּעַלְתִּי מַה שֶּׁרָצִיתִי עַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב וְנָכוֹן, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה בְּדַעְתִּי לְהִתְמַהְמֵהַּ כָּאן מֵחֲמַת חִבּוּב אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְעַכְשָׁו בִּרְצוֹנִי לִנְהֹג נְסִיעוֹת לְבָתֵּינוּ לְחוּץ לָאָרֶץ. עַל־כֵּן לֵךְ וּשְׂכֹר הַסְּפִינָה לִסְטַאנְבּוּל. וְלֹא אָבָה הָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ לִשְׁמֹעַ אֵלָיו וּמֵאֵן לִנְסֹעַ לְבֵיתוֹ, כִּי אָמַר שֶׁרְצוֹנוֹ לִהְיוֹת בְּטְבֶרְיָה וְכוּ'. וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: מֵאַחַר שֶׁאַתָּה מִתְאַוֶּה לִהְיוֹת בְּטְבֶרְיָה, לֵךְ וּשְׂכֹר חֲמוֹרִים לְשָׁם. כִּי דַּרְכּוֹ הָיָה לְבָלְעִי לְהִתְעַקֵּשׁ הַרְבֵּה עַל שׁוּם דָּבָר וְכוּ' (חַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן ת"ל).

וְשָׂכַר חֲמוֹרִים, וְהָלְכוּ לְעִיר הַקֹּדֶשׁ טְבֶרְיָה. וּבָאוּ לְשָׁם לְעֵת עֶרֶב. וְכָל הַלַּיְלָה הָלְכוּ אֲנָשֵׁי טְבֶרְיָה לְקַבֵּל פָּנָיו זֶה נִכְנָס וְזֶה יוֹצֵא. וְהָרַבֵּה הִלְבִּישׁוּ עַצְמָן בְּבִגְדֵי שַׁבָּת לְכְבוֹדוֹ. וְלֹא הָיָה יָשֵׁן כָּל הַלַּיְלָה מֵחֲמַת זֶה. וּבְתְחִלָּה נִתְאַכְסֵן בְּבֵית שְׁאֵר בְּשָׂרוֹ נִין וָנֶכֶד שֶׁל הָרַב הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ הָרַב נַחְמָן מֵהָאִירְדֶענְקָא זַ"ל. אַךְ רַבִּים אָמְרוּ שֶׁצְּרִיכִין לְרְאוֹת בִּשְׁבִילוֹ בַּיִת גָּדוֹל שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הַרְחָבַת הַדַּעַת. וּמִיָּד הִסְכִּימוּ שֶׁיִּתְאַכְסֵן בְּבֵית הָרַבָּנִי הַמְפֻרְסָם הַוָּתִיק וְחָסִיד מוֹרֵנוּ הָרַב צְבִי הָאַרְקָעֶר, וְנִכְנַס לְשָׁם.

וְשָׁלַח אֵלָיו הָרַב הַקָּדוֹשׁ הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב אַבְרָהָם קָאלִיסְקֶעֶר זַ"ל, בַּאֲשֶׁר שָׁיוֹם הֲקָזָה הוּא אֶצְלוֹ. עַל־כֵּן הוּא מִן הַנִּמְנָע שֶׁיֵּלֵךְ אֶצְלוֹ לִתֵּן לוֹ שָׁלוֹם. וְהֵשִׁיב רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁבְּלֹא זֶה הָיָה בְּדַעְתּוֹ לֵילֵךְ אֵלָיו. וּמִיָּד הָלַךְ לְהַצְדִּיק הַנַּ"ל, וְקִבְּלוֹ בְּכָבוֹד גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד וּבְאַהֲבָה יְתֵרָה וּבְחִבָּה גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד. וְגֹדֶל הָאַהֲבָה וְהַחִבּוּב שֶׁהָיָה לְהָרַב הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ הָרַב אַבְרָהָם הַנַּ"ל עִם כְּבוֹד רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זַ"ל אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְסַפֵּר. וְשִׂחֵר פָּנָיו שֶׁיִּתְאַכְסֵן אֶצְלוֹ, וְהֵשִׁיב רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁזֶּה אִי אֶפְשָׁר שֶׁיַּעֲמֹד בִּקְבִיעוּת אֶצְלוֹ. אַךְ עַל שַׁבָּת אַחַת יִהְיֶה אֶצְלוֹ. וּבְיוֹם מָחָר שָׁלַח בִּשְׁבִילוֹ, וְקִבְּלוֹ עַל שַׁבָּת הָרִאשׁוֹן פָּרָשַׁת נֹחַ. וּבְלֵיל שַׁבָּת כָּפַף

רַבֵּנוּ זַ"ל אֶת רֹאשׁוֹ שֶׁיְּבָרֵךְ אוֹתוֹ, וְקָפַץ אַרְבַּע אַמּוֹת מִמֶּנּוּ לַאֲחוֹרָיו בְּרִעָדָה גְּדוֹלָה. וְדִבֵּר בְּהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל וְלֹא הָיָה אֶפְשָׁר לְהָבִין מַה שֶּׁאָמַר. אַךְ בְּסוֹף דְּבָרָיו שֶׁמְּעוּ שֶׁאָמַר: אֵיךְ אֵין מִתְבַּיְּשִׁים בִּפְנֵי זֶרַע הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זַ"ל, וְלֹא רָצָה לְבָרֵךְ אוֹתוֹ. אַךְ אֶת הָאִישׁ שֶׁהָיָה עִם רַבֵּנוּ זַ"ל בֵּרַךְ מִיָּד כְּשֶׁכָּפַף רֹאשׁוֹ. וְהָיָה שָׁם בִּשְׁעַת הַסְּעֻדָּה שִׂמְחָה גְּדוֹלָה וּבִקֵּשׁ הַצַּדִּיק הַנַּ"ל אֶת רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁיֹּאמַר תּוֹרָה. וְלֹא רָצָה בְּשׁוּם אֹפֶן וְאָמַר הַצַּדִּיק הַנַּ"ל בְּעַצְמוֹ תּוֹרָה. וְכֵן הָיָה בִּסְעֻדָּה שְׁנִיָּה וּשְׁלִישִׁית. וַאֲמִירַת הַתּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיק מוֹרֵנוּ הָרַב אַבְרָהָם הַנַּ"ל הָיָה בְּהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל וּבִצְעָקָה גְּדוֹלָה וְלֹא נִשְׁמַע שׁוּם דִּבּוּר, רַק לְבַסּוֹף סִיֵּם כָּךְ הוּא עִקַּר עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וְרַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה מְשַׁבֵּחַ וּמְפָאֵר הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ בְּלִי עֵרֶךְ, כִּמְעַט שֶׁאֵין דֻּגְמָתוֹ. גַּם אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר, שֶׁשְּׁלֵמוּת הָיָה רַק לְהַצַּדִּיק מוֹרֵנוּ הָרַב אַבְרָהָם הַנַּ"ל. וְאָמַר לִי: הֶלֹא רָאִיתִי כַּמָּה צַדִּיקִים, אֲבָל שְׁלֵמוּת הוּא רַק אֵצֶל הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ הַנַּ"ל:

יט

וְאַחַר שַׁבָּת, בְּיוֹם רִאשׁוֹן, בָּא הַצַּדִּיק מוֹרֵנוּ הָרַב אַבְרָהָם הַנַּ"ל אֶל רַבֵּנוּ זַ"ל לְאַכְסַנְיָא שֶׁלּוֹ וְדִבְּרוּ בְּיִחוּד שְׁנֵיהֶם. וְאַחַר יוֹם אוֹ יוֹמַיִם, נָפַל רַבֵּנוּ זַ"ל עַל עֶרֶשׂ דְּוַי רַחֲמָנָא לִצְלָן וְשָׁלַח עַל פִּדְיוֹן לְהַצַּדִּיק הַנַּ"ל. וּבְכָל יוֹם וְיוֹם הָיָה הוֹלֵךְ הָרַב מוֹרֵנוּ הָרַב אַבְרָהָם הַנַּ"ל לְבַקְּרוֹ. אַחַר־כָּךְ הָיָה שָׁם הַמַּעֲשֶׂה הַמְפֻרְסָם שֶׁל הַמָּסוּר שֶׁהָיָה שָׁם. וְהַמָּסוּר הָיָה אֶחָד מֵאַנְשֵׁי חוּץ־לָאָרֶץ שֶׁבָּאוּ לְשָׁם, וְנַעֲשָׂה מָסוּר אֵצֶל הַפָּאשָׁע (וְעָשָׂה רָעוֹת גְּדוֹלוֹת לְאַנְשֵׁי טְבֶרְיָה. וְתָפַס אֶת גְּדוֹלֵי הָעִיר בַּשְּׁבִיָּה, וְתָפַס אוֹתָם בַּבּוֹר תִּשְׁעָה שָׁבוּעוֹת. וְאַחַר־כָּךְ נָסְעוּ אַנְשֵׁי פְּרַיינְקֶן (הַסְּפָרַדִּים) אֶל הַפָּאשָׁע וְנָתְנוּ לוֹ הוֹן רַב וּפָטַר אוֹתָם, וְהָלְכוּ וְתָפְסוּ אֶת הַמָּסוּר, וְרָצוּ לַחֲנֹק אוֹתוֹ, וְעָשָׂה עַצְמוֹ כְּאִלּוּ כְּבַר נִגְוַע וָמֵת. וְאַחַר־כָּךְ נִתְעוֹרֵר וְהָלַךְ וּמָסַר אוֹתָם, עַד שֶׁנָּתַן לוֹ הַפָּאשָׁע רְשׁוּת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִם כָּל הָעִיר כִּרְצוֹנוֹ. וְעָשָׂה אוֹתוֹ לְפָקִיד, וּבָא אֶל הָעִיר בְּכָבוֹד גָּדוֹל עִם אַנְשֵׁי חֵיל יִשְׁמְעֵאלִים, בְּגֶדֶלָה וּבְכָבוֹד. וַאֲזַי תֵּכֶף וּמִיָּד בָּרְחוּ כָּל הָעִיר וְלֹא נִשְׁאַר כִּי־אִם נָשִׁים וְטַף וְהָיָה בְּכִיּוֹת גְּדוֹלוֹת בְּכָל הָעִיר, וְהָיְתָה צְעָקָה גְּדוֹלָה וּבְכִיּוֹת רַבּוֹת בְּכָל בַּיִת וּבַיִת.

וְגַם רַבֵּנוּ זַ"ל רָצָה לִבְרֹחַ, אַךְ לֹא הָיָה יָכוֹל מֵחֲמַת חֻלְשָׁתוֹ. וּכְבָר הִתְחִיל לָצֵאת מִן הָעִיר, אַךְ חָזַר אַחַר־כָּךְ. וּמֵאֵת ה' הָיְתָה זֹאת, כִּי עַל־יְדֵי רַבֵּנוּ זַ"ל חָזְרוּ כֻּלָּם לְתוֹךְ הָעִיר, כִּי הַמָּסוּר הִכְנִיעַ עַצְמוֹ מְאֹד תַּחַת רַגְלֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, וְהָלַךְ לְרַבֵּנוּ זַ"ל, וְהִכְנִיעַ עַצְמוֹ מְאֹד תַּחְתָּיו. וְעִנְיַן הַהַנְהָגָה שֶׁנָּהַג עִם הַמָּסוּר הַנַּ"ל תִּקְצַר הַיְרִיעָה לְסַפֵּר, כִּי נָהַג עִמּוֹ בְּחָכְמָה נִפְלָאָה עַד שֶׁהַמָּסוּר נִתְבַּטֵּל נֶגְדּוֹ.

וְצִוָּה לְהָאִישׁ שֶׁהָיָה עִם רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁיַּעֲשֶׂה כְּרוּז שֶׁיַּחֲזְרוּ כָּל הַבּוֹרְחִים, וְחָזְרוּ כֻּלָּם עַל־יְדֵי־זֶה לְתוֹךְ הָעִיר. וְרַבֵּנוּ דִּבֵּר עִמּוֹ בְּחָכְמָה, וְאָמַר לוֹ שֶׁנָּאֶה וְיָפֶה לְפַקֵּיד שֶׁיִּתְפַּלֵּל עַל צָרַת יִשְׂרָאֵל, וְשֶׁיִּהְיֶה חָסִיד וְעָנָו. כִּי הַמָּסוֹר הַנַּ"ל הָיָה צָבוּעַ, וְדָמָה עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא חָסִיד, וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִם רַבֵּנוּ זַ"ל עִנְיְנֵי חֲסִידוּת. וְהוּא זַ"ל עָשָׂה עַצְמוֹ כְּלֹא יָדַע, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְהַמָּסוֹר כְּאִלּוּ הוּא זַ"ל מַחֲזִיק אוֹתוֹ גַּם־כֵּן לְחָסִיד. וְדִבֵּר עִמּוֹ בְּחָכְמָה וְעָרְמָה, וְדִבֵּר עַל לִבּוֹ שֶׁיְּרַגֵּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר תְּהִלִּים. עַד שֶׁאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: בְּזֹאת אֵדַע שֶׁאֵין בְּךָ גֵּאוּת, אִם תּוּכַל לוֹמַר תְּהִלִּים בְּבֵיתִי לִפְנֵי בְּנֵי הַנְּעוּרִים בִּבְכִיָּה גְּדוֹלָה. וְכֵן הָיָה. וְהִתְחִיל מִיָּד לוֹמַר תְּהִלִּים בִּבְכִיָּה גְּדוֹלָה וְדִמְעָתוֹ עַל לֶחְיוֹ. וְאַחַר־כָּךְ נָפַל הַמָּסוֹר לְחֻלְשָׁה. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הָיוּ שׁוֹמְרִים עַל כָּל הַשְּׁעָרִים לִשְׁמֹר אִם יָבוֹאוּ מְשֻׁלָּחִים, כִּי זֶה הָיָה מְסִירָתוֹ שֶׁאָמַר שֶׁבָּא הוֹן רַב מִכָּאן לְהָתָם. אַךְ ה' הָיָה בְּעֶזְרָם, וְהֶעֱלִימוּ הַדָּבָר מֵהַמָּסוֹר הַנַּ"ל. וְשָׁלְחוּ אֶת הָאִישׁ שֶׁהָיָה עִם רַבֵּנוּ זַ"ל לְחֵיפָה וְקִבֵּל הוּא אֶת הַמָּעוֹת מֵהַמְשֻׁלָּחִים וְהוֹלִיכָם לְטְבֶרְיָה וּנְתָנָם לְרַבֵּנוּ זַ"ל, וְהוּא נָתַן לָהֶם וְחִלְקוּ. וְכַאֲשֶׁר עָמַד הַמָּסוֹר מֵחֻלְשָׁתוֹ, הִתְפָּאֵר אֶת עַצְמוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה לָהֶם עוֹד רָעוֹת. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁמְּצָוָה לְהַחְלִיף אוֹתוֹ מַחַיִּים לְמִיתָה. וְכָךְ הָיָה סוֹפוֹ שֶׁנָּפַל עוֹד הַפַּעַם לְחֻלְשָׁה, וְחָנְקוּ אוֹתוֹ וָמֵת (עַיֵּן שֻׁלְחָן עָרוּךְ חֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן שפ"ח סָעִיף י') . וְהָיָה לְרַבֵּנוּ זַ"ל, שִׂמְחָה גְּדוֹלָה, עַל שֶׁנִּתְגַּלְגֵּל עַל יָדוֹ זְכוּת כָּזֶה, כִּי עַל יָדוֹ חָזְרוּ כֻּלָּם לְתוֹךְ הָעִיר. וּבַחֲזִירָתָם לְשָׁם שָׂמְחוּ עִמּוֹ כֻּלָּם בְּיַחַד).

וְהָלַךְ רַבֵּנוּ זַ"ל שָׁם עַל קֶבֶר זְקֵנוֹ רַבִּי נַחְמָן זַ"ל. וְגַם שָׁכְרוּ חֲמוֹרִים, וְנָסְעוּ עַל כָּל הַמְּעָרוֹת. וּבְבוֹאָם לְמְעָרַת רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, אֲזַי בְּנֵי הַנְּעוּרִים עָסְקוּ בִּתְפִלָּה וּבְלִמּוּד זֹהַר כַּאֲשֶׁר פָּקַד עֲלֵיהֶם הוּא זַ"ל. וּמִמֶּנּוּ לֹא רָאוּ שׁוּם דָּבָר, רַק הָיָה שָׁמֵחַ עַד מְאֹד. וּבְכָל עֵת בָּא אֵצֶל הָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ, וְאָמַר לוֹ אַשְׁרֶיךָ וְכוּ'. וּבַלַּיְלָה הָלַךְ מֵחֶדֶר לְחֶדֶר וְהִזְהִיר אוֹתָם לוֹמַר זֹהַר וְכוּ' וְכַיּוֹצֵא, וְהוּא בְּעַצְמוֹ לֹא אָמַר כְּלוּם, רַק הָיָה הוֹלֵךְ וּמְנַגֵּן בְּעַצְמוֹ וְהָיָה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה עַד אוֹר הַיּוֹם. וּכְשֶׁהֵאִיר הַיּוֹם עָמַד בְּטַלִּית וּתְפִלִּין וְהִתְפַּלֵּל כַּמָּה שָׁעוֹת. וּמִשָּׁם נָסַע עִמָּהֶם לִמְעָרַת הִלֵּל, וְשָׁם אָמַר גַּם הוּא קַפִּיטֶל ל"ג וּל"ד וְשָׁם גַּם כֵּן הָיָה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה. וּמִשָּׁם הָלְכוּ לְקֶבֶר שַׁמַּאי, שָׁם נָפַל עָלָיו עַצְבוּת. וְאָמַר שֶׁתְּמִיָּה גְּדוֹלָה אֶצְלוֹ זֹאת. וְאַחַר־כָּךְ אָמַר שֶׁיֵּשׁ תֵּרוּץ עַל זֶה, וְלֹא גִּלָּה הַתֵּרוּץ. וּמִשָּׁם נָסְעוּ לִשְׁאָר מְעָרוֹת. וּבְבוֹאָם לְהָהָר הַגָּדוֹל שֶׁיֵּשׁ שָׁם עַל רֹאשׁ הָהָר מְעָרַת הַתַּנָּא רַבִּי כְּרוֹסְפְּדַאי, לֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁרִי לֵילֵךְ עִם הַחֲמוֹר לְשָׁם, וְקָפַץ מֵעַל הַחֲמוֹר, וְהָלַךְ הוּא בְּעַצְמוֹ עִם הָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ. וְהָלַךְ כְּמְעַט עַל יָדָיו וְעַל רַגְלָיו עַד בּוֹאוֹ לְמְעָרָה זוֹ. וְשָׁם נִשְׁתַּהָה קְצָת, וְחָזְרוּ מִשָּׁם לְמְעָרָה אַחֶרֶת. וְהָיוּ עַל מְעָרָה שֶׁל יַנּוּקָא אֶחָד, וּבְאוֹתָהּ הַמְּעָרָה הָיוּ הַכֹּל יְרֵאִים לִכָּנֵס, כִּי אָמְרוּ שֶׁנָּחָשׁ כָּרוּךְ שָׁם בְּאוֹתָהּ הַמְּעָרָה. גַּם אֵילָן גָּדוֹל הָיָה עַל הַמְּעָרָה זוֹ. וְרַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה הָרִאשׁוֹן שֶׁנִּכְנַס

לְשָׁם, וְלֹא הָיָה שָׁם נָחָשׁ כְּלָל. וּמֵאָז וְהָלְאָה הִתְחִילוּ כֻּלָּם לֵילֵךְ בְּאוֹתָהּ הַמְּעָרָה. וְאַחַר־כָּךְ הָלְכוּ עַל שְׂאָר מְעָרוֹת עַד שֶׁחָזְרוּ לִטְבֶרְיָה.

וְאָז צִוָּה רַבֵּנוּ לְהָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ שֶׁיִּסַּע לְחֵיפָה לִשְׁכֹּר סְפִינָה לְחוּץ לָאָרֶץ. וּבְבוֹאוֹ לְשָׁם לִשְׁכֹּר, בְּתוֹךְ כָּךְ בָּא סְפִינָה עִם הָרַב הַגָּאוֹן הֶחָסִיד הַמְפֻרְסָם דְּקְהִלַּת שְׁפִּיטוּבְקָא, וְגַם שְׁלוּחֵי דְּרַבָּנָן. וְאָז הָיְתָה הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁהָיוּ יְרֵאִים לְקַבֵּל בְּעַצְמָם הַמָּעוֹת עַצְמָם מֵחֲמַת הַמָּסוּר הַנַּ"ל, וְהֶכְרִחוּ לְמָסֹר הַמָּעוֹת הַכֹּל לְיַד הָאִישׁ שֶׁהָיָה עִם רַבֵּנוּ וְכוּ' כַּנַּ"ל. אֲזַי הֶכְרַח הָאִישׁ הַנַּ"ל לַחֲזֹר לְטִבֶרְיָה עִם הַמָּעוֹת. וּבְבוֹאוֹ לְטִבֶרְיָה אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל: מִן הַסְּתָם רְצוֹן הַשֵּׁם שֶׁנִּהְיֶה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עוֹד אֵיזֶה זְמַן. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁיִּשְׁכְּרוּ לוֹ חֲמוֹרִים לֵילֵךְ לִירוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ. וּכְשֶׁשָּׁמַע זֹאת הַצַּדִּיק הַקַּאלִיסְקֶער, בִּקֵּשׁ מֵאִתּוֹ שֶׁלֹּא יֵלֵךְ. וְכַאֲשֶׁר בָּא הַצַּדִּיק הַשְּׁפִּיטוּבְקֶער לְטִבֶרְיָה עָשָׂה סְעֻדָּה גְּדוֹלָה בַּלַּיְלָה עֲבוּר רַבֵּנוּ זַ"ל וְחִבֵּב אוֹתוֹ מְאֹד. וְדִבְּרוּ בְּיִחוּד, וְלֹא שָׁמַע שׁוּם אָדָם מַה שֶּׁדִּבְּרוּ יַחַד. וְעָשָׂה רַבֵּנוּ זַ"ל שָׁלוֹם בֵּין הָרַב הַקָּדוֹשׁ דִּשְׁפִּיטוּבְקָא וּבֵין הָרַב הַקָּדוֹשׁ הַקַּאלִיסְקֶיר.

וְאַחַר זְמַן קָצָר נָפַל שָׁם דָּבָר בָּעִיר, וְהֻכְרַח לִבְרֹחַ מֵאַכְסַנְיָא שֶׁלּוֹ לְאַכְסַנְיָא אַחֶרֶת. וְאַחַר־כָּךְ נָפַל שָׁם הַדָּבָר גַּם־כֵּן, וְהֻכְרַח לִבְרֹחַ מִטְּבֶרְיָה. וּבְרִיחָתוֹ מִטְּבֶרְיָה בְּעֵת הַדָּבָר רַחֲמָנָא לִצְלָן הָיָה בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה מְאֹד, כִּי הַשַּׁעַר שֶׁל הַחוֹמָה הָיָה סָגוּר, וְהָיָה מֻכְרָח לִבְרֹחַ דֶּרֶךְ הַמְּעָרָה עַד שֶׁבָּא אֶל הַחוֹמָה אֵצֶל שִׁפַּת כִּנֶּרֶת. וְרָצָה לַעֲלוֹת עַל הַחוֹמָה וְלֵירֵד מִשָּׁם כְּדֵי לָצֵאת עַל־יְדֵי־זֶה מִן הָעִיר. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר עָלָה עַל הַחוֹמָה וְעָבַר וּבָא עַל צַד הַשֵּׁנִי כְּלַפֵּי חוּץ, הִסְתַּכֵּל וְהִנֵּה הַיָּם תַּחְתָּיו, וְהוּא הָיָה תָּלוּי וְעוֹמֵד עַל יָדָיו וְעַל רַגְלָיו עַל הַחוֹמָה לְמַעְלָה, וְתַחְתָּיו הָיָה הַיָּם, וְנָשָׂא לִבּוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהִצִּילוֹ בְּרַחֲמָיו. וְיָצָא מִשָּׁם בְּשָׁלוֹם עַד שֶׁבָּא לְעִיר הַקְּדוֹשָׁה צְפַת, וְיָשַׁבוּ שָׁם יָמִים אֲחָדִים, עַד שֶׁנִּשְׁמַע שֶׁהַצַּרְפַּת יָבוֹא בְּקָרוֹב לְעָכּוֹ:

כ

וּכְשֶׁשָּׁמַע זֹאת, שָׁלַח שָׁלִיחַ מְיֻחָד לְעָכּוֹ לִשְׁכֹּר הַסְּפִינָה מֵרֶעגַאז שֶׁהוּא בְּשָׁלוֹם עִם כָּל הָאֻמּוֹת. הֵינוּ כִּי יֵשׁ מְדִינַת רֶעגַאז, וְיֵשׁ לָהֶם שָׁלוֹם עִם כָּל הַמְּלָכִים. וּכְשֶׁאוֹתָהּ הַסְּפִינָה מוֹצִיאָה דֶּגֶל שֶׁלָּהּ, אֲזַי אֵין לוֹקְחִין לְתוֹךְ הַפְּלֶעֶן. כִּי דֶּרֶךְ הַסְּפִינוֹת שֶׁל מִלְחָמָה שֶׁחוֹטְפִין עַל הַיָּם סְפִינָה עִם הָאֲנָשִׁים שֶׁבָּהּ לְתוֹךְ הַפְּלֶעֶן דְּהַיְנוּ בְּשִׁבְיָה, אֲבָל כְּשֶׁהַסְּפִינָה הַנַּ"ל מִמְּדִינַת רֶעגַאז מוֹצִיאָה דֶּגֶל שֶׁלָּהּ, אֲזַי אֵין לוֹקְחִין מֵהֶם לְתוֹךְ הַפְּלֶעֶן. וְכֵן הָיָה שֶׁשָּׂכְרוּ לוֹ סְפִינָה כָּזוֹ. וּכְשֶׁשָּׁמַע הָרַב הַצַּדִּיק מוֹרֵנוּ הָרַב אַבְרָהָם הַנַּ"ל שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל רוֹצֶה לִנְהֹג נְסִיעוֹת לְבֵיתוֹ, שָׁלַח שְׁלִיחַ מְיֻחָד אֵלָיו עִם אִגֶּרְתּוֹ וְגַם אִגֶּרֶת הַכּוֹלֶלֶת.

וְהוּא זַ"ל זָרַז אֶת עַצְמוֹ מְאֹד וְלֹא רָצָה לְהַמְתִּין עַל אִגֶּרֶת שֶׁל הָרַב הַגָּאוֹן דְּקְהִלַּת שְׁפִּיטוּבְקָא, וְיָצָא מִשָּׁם בְּעֶרֶב־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת זָכוֹר. וְהָלְכוּ כָּל הַלַּיְלָה עַד שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת

קוֹדֶם קַבָּלַת שַׁבָּת, אָז בָּאוּ לַסְּפָר שֶׁל עַכּוֹ. וְשָׁלְחוּ הַטַּאלְמֶיטְש (סוֹכֵן הַנְּסִיעוֹת) שֶׁיִּקַּח אוֹתָם עַל הַסְּפִינָה, וּבָא וְהֵשִׁיב, שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן לְקַח אוֹתָם מֵחֲמַת שֶׁכְּבָר הַסְּפִינָה מְלֵאָה מֵאֲנָשִׁים שֶׁנִּכְנְסוּ לְשָׁם יוֹתֵר מִדַּאי. וְהֶכְרְחוּ רַבֵּנוּ זַ"ל עִם הָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ לִכְנֹס לְתוֹךְ הָעִיר עַכּוֹ לִשְׁבּת שָׁם פָּרָשַׁת זָכוֹר.

וְהָלְכוּ לְהַגְּבִיר שֶׁהָיָה לָהֶם אִגֶּרֶת אֵלָיו מֵהָרַב הַקַּאלִיסְקֶיר הַנַּ"ל. וְנִתְאָרְחוּ אֶצְלוֹ. וְשָׁם נָפַל עֲלֵיהֶם פַּחַד גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, מֵחֲמַת שֶׁהָיָה שָׁם בְּעֶרֶךְ חֲמִשָּׁה־עָשָׂר אֶלֶף אַנְשֵׁי חַיִל יִשְׁמְעֵאלִים וְיוֹתֵר, עִם כָּל הַשַּׁיָּךְ לָהֶם לְתַכְסִיסֵי מִלְחָמָה וְסָגְרוּ הַדֶּלֶת שֶׁל חוֹמַת הָעִיר. וּבְשַׁבָּת בַּבֹּקֶר בְּעֵת הַתְּפִלָּה בָּא הַטַּאלְמֶיטְש, וְאָמַר, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִמְצֹא עוֹד שׁוּם סְפִינָה רוֹ?גַאזָער, רַק סְפִינוֹת סוֹחֲרִים יִשְׁמְעֵאלִים שֶׁהוֹלְכִים לִסְטַאנְבּוּל עִם סְחוֹרָה. וְאַף־עַל־פִּי שֶׁעִמָּהֶם יֵשׁ פַּחַד לֵילֵךְ מִסַּכָּנַת אַנְשֵׁי חַיִל שֶׁהָיוּ מְצוּיִים אָז עַל הַיָּם שֶׁלּוֹקְחִין לְתוֹךְ הַפְּלֵאן דְּהַיְנוּ לְשִׁבְיָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן טוֹב יוֹתֵר לִכָּנֵס בְּסַכָּנָה זוֹ, מִלִּהְיוֹת כָּאן. כִּי בָּאָה הַפְּקֻדָּה, שֶׁאַחַר שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים תִּהְיֶה הַמִּלְחָמָה, וּמִן הַסְּתָם יַהֲרְגוּ הָרְבֵּה בָּעִיר הַזֹּאת, וּמַה לָּכֶם לַצָּרָה הַזֹּאת. עַל־כֵּן יַתִּיר לִי מַעֲלַת כְּבוֹד תּוֹרָתוֹ לֵילֵךְ לִשְׁכֹּר סְפִינָה עֲבוּרְכֶם בְּשַׁבָּת כִּי פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ דּוֹחֶה שַׁבָּת (שַׁבָּת קלב.). וְכֵן הָיָה, וְהָלַךְ הַטַּאלְמֶאטְש וְשָׂכַר סְפִינָה עֲבוּרָם וְנָתַן אַדְרוּף אֶחָד דִּינַר זָהָב.

וּבְתוֹךְ כָּךְ בָּאוּ עוֹד הַרְבֵּה סְפִינוֹת עִם אַנְשֵׁי חַיִל מֵאַיינְגְל-לַאנְד (אַנְגְלִיָה) גַּם־כֵּן לְעַכּוֹ, וְנִתְרַבָּה שָׁם עוֹד הַפַּחַד יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וְהָיָה דֹּחַק גָּדוֹל בָּעִיר כִּי הָיָה הַמָּקוֹם צַר לָהֶם לְהָכִיל רִבּוּי אוֹכְלוֹסִין כָּל־כָּךְ. וְהָיָה פַּחַד גָּדוֹל שָׁם בְּאוֹתוֹ הַשַּׁבָּת (וְכָל בְּנֵי הַבַּיִת שֶׁעִמַּד שָׁם רַבֵּנוּ זַ"ל, כֻּלָּם פָּרְשׁוּ כַּפַּיִם). אַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה לָהֶם לְרַבֵּנוּ זַ"ל וּלְהָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ קְצָת נֶחָמָה, מַה שֶּׁכְּבָר שָׂכְרוּ סְפִינָה בִּשְׁבִילָם. גַּם הָיָה לָהֶם צַעַר מַה שֶּׁלֹּא הֵכִינוּ לְעַצְמָם כְּלָל שׁוּם אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה לִקַּח עַל הַסְּפִינָה כִּי כְּפִתְאֹם הָיָה הַדָּבָר כַּנַּ"ל. וְזָכְרוּ אֶת עַצְמָם שֶׁבִּכְנִיסָתָם עַל הַסְּפִינָה מֵחוּץ־לָאָרֶץ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הָיָה לָהֶם עַל הַסְּפִינָה כָּל טוּב עַל אַרְבָּעָה אוֹ חֲמִשָּׁה חֳדָשִׁים כְּמִנְהַג הוֹלְכֵי הַיָּם, וְעַכְשָׁו לֹא הָיָה לָהֶם כְּלוּם.

וּבַבֹּקֶר בְּיוֹם רִאשׁוֹן שָׁלַח רַבֵּנוּ זַ"ל אֶת הָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ שֶׁיֵּלֵךְ עִם הַטַּאלְמֶיטְש לִקְנוֹת צֵידָה לְקַח עַל הַסְּפִינָה כַּנַּהוּג. וְלֹא מָצָא לִקְנוֹת עַל הַשּׁוּק, וְחָזַר לְאַכְסַנְיָא. וְרַבֵּנוּ זַ"ל עָמַד אָז מְעַטֵּף בְּטַלִּית וּתְפִלִּין וְלֹא דִּבֵּר אִתּוֹ מְאוּמָה. וְהָאִישׁ הַנַּ"ל נָפַל וְנִרְדַּם מִגֹּדֶל הַצַּעַר וְהָאֵימָה, וְרַבֵּנוּ לֹא יָדַע שֶׁהוּא בַּבַּיִת, בְּתוֹךְ כָּךְ נַעֲשָׂה הָרַעַשׁ הַגָּדוֹל שָׁם, כִּי בָּא הַפְּקֻדָּה מֵהַפַּאשָׁי שֶׁהוּא נוֹתֵן אַרְכָּא רַק שְׁתֵּי שָׁעוֹת, מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ תַּכְסִיסֵי מִלְחָמָה יִרְאֶה לִבְרֹחַ עַל הַיָּם, כִּי אֵין שׁוּם שַׁעַר פָּתוּחַ לָצֵאת מִן הָעִיר כִּי־אִם דֶּרֶךְ הַיָּם. וּמִי שֶׁיִּמְצֵא תּוֹךְ הָעִיר אַחַר שְׁתֵּי שָׁעוֹת יִשְׁחָטוּ אוֹתוֹ שָׁם. כִּי הַיִּשְׁמְעֵאלִים שֶׁל הָעִיר הָיוּ רוֹצִים לַעֲשׂוֹת הָרְחָבָה

בְּתוֹךְ הָעִיר שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם דּוֹחַק כָּל־כָּךְ מֵאֲנָשִׁים הַרְבֵּה, עַל־כֵּן רָצוּ לִשְׁחֹט אֶת הַנִּמְצָאִים שָׁם, לְפָנוֹת לָהֶם מָקוֹם שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם דּוֹחַק כָּל־כָּךְ.

וְהָיָה שָׁם רַעַשׁ גָּדוֹל וּצְעָקָה גְּדוֹלָה בָּעִיר וּפַחַד וְאֵימָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וּבְשָׁעַת הָרַעַשׁ הַגָּדוֹל בָּרַח רַבֵּנוּ זַ"ל מִשָּׁם עַל הַיָּם, וְלֹא הִסְתַּכֵּל כְּלָל עַל הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁהָיָה עִמּוֹ וְהוּא הָיָה נִרְדָּם כַּנַּ"ל. אַחַר־כָּךְ נִתְעוֹרֵר הָאִישׁ הַנַּ"ל וְרָאָה שֶׁרַבֵּנוּ אֵינוֹ בַּבַּיִת וְהִמְתִּין עַד בּוֹשׁ, וְאַחַר־כָּךְ הָלַךְ לַחֲצַר, וְרָאָה וְשָׁמַע שֶׁאֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְטַף צוֹעֲקִים וּבוֹכִים בְּמְרִירוּת גָּדוֹל מְאֹד וְתַעַל שַׁוְעַת הָעִיר הַשָּׁמַיִם. וְהַגְּבִירָה שֶׁל הַבַּיִת כְּשֶׁרָאֲתָה אוֹתוֹ אֶת הָאִישׁ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל בָּאתָה אֶצְלוֹ וְאָמְרָה לוֹ: אוֹי וַאֲבוֹי, חָס אֲנִי עַל נְעוּרֵיכֶם שֶׁאַתֶּם תִּהְיוּ נֶהֱרָגִים פֹּה, אֲנַחְנוּ קִבַּלְנוּ עַל־כָּל־פָּנִים טוֹבָה כָּאן, עַכְשָׁו אָנוּ צְרִיכִים לְקַבֵּל גַּם־כֵּן מַה שֶּׁנִּגְזַר עַל הַמָּקוֹם הַזֶּה, אֲבָל עֲלֵיכֶם רַחֲמָנוּת גָּדוֹל כִּי תֹּאבְדוּ פֹּה מִמִּשְׁפְּחוֹתֵיכֶם וְכוּ' וְכֵיוֹצֵא בַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וְנָפַל עָלָיו חֲרָדָה גְּדוֹלָה עַד שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ כֹּחַ לְמַשְׁמֵשׁ בְּאֶצְבְּעוֹתָיו. וְשָׁאַל אוֹתָהּ עַל רַבֵּנוּ, וְהֵשִׁיבָה: כְּמֵדֶמֶה לִי שֶׁהוּא בָּרַח עַל הַיָּם. וְהוּא כְּשֶׁשָּׁמַע זֹאת רָצוֹנוֹ הָיָה לִקַּח הַתֵּבָה עִם הַמָּעוֹת וְהַחֲפָצִים שֶׁלָּהֶם, כִּי רַבֵּנוּ זַ"ל בָּרַח שָׁם לְבַדּוֹ בְּלִי שׁוּם דָּבָר. וְלֹא יָכֹל הָאִישׁ לְבַדּוֹ לָשֵׂאת אֶת הַתֵּבָה וְהִזְמִין לוֹ הַשֵּׁם אֵיזֶה פְּרֵיינְק וְנָתַן לוֹ הַתֵּבָה עִם הַחֲפָצִים וּבָרַח עִמּוֹ לַיָּם. וּמֵחֲמַת הַמְּהוּמָה הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה בָּעִיר כְּמַעַט שֶׁאֶחָד תִּקַּע סַכִּינוֹ בַּחֲבֵרוֹ, וְלֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁרִי לֵילֵךְ בָּעִיר. אַךְ בְּחֶמְלַת הַשֵּׁם הָיְתָה סְבָּה מֵאֵת הַשֵּׁם, שֶׁבְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה עָמְדוּ יִשְׁמְעֵאלִים עַל גַּג הַחוֹמָה וְהִכְרִיזוּ עַל אֵיזֶה בְּשׂוֹרָה טוֹבָה. וְנִתְקַבְּצוּ אֲלֵיהֶם הַרְבֵּה אֲנָשִׁים. וּמֵחֲמַת זֶה הָיָה לוֹ דֶּרֶךְ לַעֲבֹר בָּעִיר לֵילֵךְ אֶל הַיָּם.

וְכַאֲשֶׁר בָּא הָאִישׁ הַנַּ"ל אֶל הַיָּם רָאָה הַרְבֵּה סְפִינוֹת וְלֹא רָאָה אֶת רַבֵּנוּ שָׁם. וְהָיָה מְבַקֵּשׁ וּמְחַפֵּשׂ מְאֹד בְּחִפּוּשׂ אַחַר חִפּוּשׂ עַד שֶׁמָּצָא אֶת רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁיּוֹשֵׁב בִּסְפִינָה, וְהַסְּפִינָה מְלֵאָה מִיִּשְׁמְעֵאלִים, וְרַבֵּנוּ זַ"ל יָשַׁב בָּאֶמְצַע. וּכְשֶׁנִּתְוַעֲדוּ יַחַד רַבֵּנוּ זַ"ל עִם הָאִישׁ שֶׁלּוֹ הַנַּ"ל הָיָה בֵּינֵיהֶם שִׂמְחָה גְּדוֹלָה. כִּי מִתְּחִלָּה הָיָה לָהֶם צַעַר גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד מֵחֲמַת שֶׁלֹּא יָדְעוּ זֶה מִזֶּה. וְהָיוּ יוֹשְׁבִים תְּחִלָּה בַּסְּפִינָה הַקְּטַנָּה הַנִּקְרָא "בַּארְקֶאס" אַחַר־כָּךְ הָלְכוּ עִם סְפִינָה זוֹ עַד שֶׁבָּאוּ אֶל הַסְּפִינָה הַגְּדוֹלָה הַנִּקְרֵאת "אָקְרֶעְנְט" שֶׁהָיְתָה עוֹמֶדֶת סָמוּךְ לְחֵיפָה. וְרָאוּ שֶׁהַסְּפִינָה מְסֻבֶּבֶת עִם "הוֹרְמַאטָיס" (תּוֹתָחִים) (וְהָיָה לָהֶם לְפֶלֶא. אַךְ אָמְרוּ בְּלִבָּם שֶׁמַּחֲמַת שֶׁעַת מִלְחָמָה הוּא, עַל־כֵּן גַּם הַסְּפִינָה שֶׁל הַסּוֹחֲרִים הוֹלֶכֶת גַּם־כֵּן עִם הוֹרְמַאטָיס. וּבֶאֱמֶת סְפִינָה זוֹ הָיְתָה סְפִינָה שֶׁל מִלְחָמָה, עִם אַנְשֵׁי חַיִל וּכְלֵי זַיִן. וּבְוַדַּאי הוּא סְכָנָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה מְאֹד לְהִתְוַעֵד עִמָּהֶם יַחַד, בִּפְרָט עִם אַנְשֵׁי חַיִל יִשְׁמְעֵאלִים שֶׁהֵם פֶּרֶא אָדָם וּבִפְרָט לִפְרֹשׁ עִמָּהֶם עַל הַיָּם. וְרַבֵּנוּ זַ"ל בְּשָׁעַת בְּרִיחָתוֹ בְּעֹצֶם הָרַעַשׁ, לֹא

כְּוָן לְכָנֹס בַּסְּפִינָה שֶׁשָּׁכְרוּ לוֹ, כִּי לֹא יָדַע הֵיכָן הוּא, וְנִכְנַס בְּשָׁעַת בֶּהָלָה בִּסְפִינָה זוֹ. וְלֹא יָדַע כְּלָל שֶׁהִיא סְפִינָה שֶׁל מִלְחָמָה).

וְלָקְחוּ אוֹתָם הַיִּשְׁמְעֵאלִים, וְהִכְנִיסוּ אוֹתָם אֶל הַסְּפִינָה הַגְּדוֹלָה וְנָתְנוּ לָהֶם חֶדֶר מְיֻחָד. וְגַם נָתְנוּ לְהָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁהָיָה עִם רַבֵּנוּ זַ"ל, קְנֵה שְׂרָפָה טְעוּנָה. וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִים לִשְׁאֹל אוֹתָם דָּבָר כִּי לֹא יָדְעוּ הַלָּשׁוֹן. וְלֹא הָיָה לָהֶם שׁוּם מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה בַּסְּפִינָה. וְאַחַר שְׁתַּיִם אוֹ שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת בַּלַּיְלָה סָגְרוּ הַדֶּלֶת מֵהַחֶדֶר וְשָׁכְבוּ לִישֹׁן. וְלֹא אָכְלוּ מְאוּמָה, כִּי לֹא הָיָה לָהֶם מַה לֶּאֱכֹל כַּנַּ"ל.

וְאַחַר שָׁעָה אוֹ שְׁתַּיִם פָּתַח אֶחָד אֶת הַדֶּלֶת וְאָמַר לָהֶם בִּלְשׁוֹן נָכְרִים שֶׁל מְדִינָתֵנוּ מָה אַתֶּם עוֹשִׂים כָּאן? הֲלֹא זֹאת הִיא סְפִינָה שֶׁל מִלְחָמָה וְאַתֶּם תֹּאבְדוּ פֹּה חַס וְשָׁלוֹם, הֲלֹא אַתֶּם רוֹאִים שֶׁהַסְּפִינָה מְלֵאָה סָבִיב עִם הוֹרְמַאטְיס טְעוּנִים. וְנִתְעוֹרְרוּ מִשְּׁנָתָם וְחָטְפוּ אוֹתוֹ בְּבִגְדוֹ, וְהָיָה הַבֶּגֶד מְגֹיָוואנְט (בַּד פָּשׁוּט) אַךְ צוּרָתוֹ לֹא רָאוּ. וּבִקְּשׁוּ אוֹתוֹ שֶׁיַּעֲזֹר לָהֶם שֶׁיְּנַיְּחוּ אוֹתָם לָצֵאת מֵהַסְּפִינָה עַל הַסָּפָר שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, כִּי כְּבָר רָאוּ שֶׁהֵם בְּסַכָּנָה קְרוֹבִים לְמִיתָה מֵחַיִּים. כִּי רָאוּ שֶׁפָּרְחוּ הַקּוֹלִין (כַּדּוּרִים) סָמוּךְ לַסְּפִינָה, עַל כֵּן אָמְרוּ טוֹב יוֹתֵר לִשְׁאֹר בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁיִּהְיוּ עַצְמוֹתֵיהֶם נִשְׁאָרִים שָׁם בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, כִּי רָאוּ שֶׁקָּשֶׁה לְהִמָּלֵט מִן הַהֶרִיגָה. וְאָמַר שֶׁמַּכְרָחִים לִתֵּן לוֹ אֵיזֶה סַךְ טָאלֶיר בִּשְׁבִיל זֶה, וְאָמַר שֶׁיֵּלֵךְ לְהַקַּאפִּיטָאן. וְהָלַךְ הָאִישׁ הַנַּ"ל לִפְתֹּחַ הַתֵּבָה לְקַח הַטָּאלֶיר, וְנִתְמַהְמַהּ קְצָת, וְהָלַךְ לְהַקַּאפִּיטָאן וּפָשַׁט יָדוֹ לִתֵּן הַמָּעוֹת לְהַקַּאפִּיטָאן, כִּי סָבַר שֶׁזֶּה שֶׁדִּבֵּר בִּלְשׁוֹן נָכְרִים אֲלֵיהֶם כְּבָר בִּקֵּשׁ עֲבוּרָם אֶת הַקַּאפִּיטָאן עֲבוּר זֶה שֶׁיְּנִיחַ אוֹתָם. וְהַקַּאפִּיטָאן צָעַק עָלָיו צְעָקָה גְּדוֹלָה, וְלֹא שָׁמַע אֵלָיו כְּלָל. וְאַחַר־כָּךְ הָיוּ מְחַפְּשִׂים אַחַר זֶה שֶׁדִּבֵּר אֲלֵיהֶם בִּלְשׁוֹן נָכְרִים וְחִפְּשׂוּ בְּחִפּוּשׂ אַחַר חִפּוּשׂ וְלֹא מָצְאוּ שָׁם שׁוּם בֶּן אָדָם שֶׁיּוּכַל לְדַבֵּר בִּלְשׁוֹן רוּסְיָא רַק הַכֹּל יִשְׁמְעֵאלִים וְעַרְבִיִּים. וְאָז נָפַל עֲלֵיהֶם פַּחַד גָּדוֹל וַאֲחָזָתַם רְעָדָה גְּדוֹלָה עַד שֶׁלֹּא הָיוּ יְכוֹלִים לָנוּחַ עַל הַמִּשְׁכָּב מֵחֲמַת רְעִידַת הַגּוּף מִגֹּדֶל הַפַּחַד, כִּי אָז הֵבִינוּ שֶׁהֵם בִּסְפִינָה שֶׁל מִלְחָמָה שֶׁקּוֹרִין "קְרוּג שִׁיף", וְהוּא סַכָּנָה גְּדוֹלָה בְּלִי עֵרֶךְ. וַעֲדַיִן אֵין יוֹדְעִים מִי הָיָה זֶה שֶׁדִּבֵּר לָהֶם בִּלְשׁוֹן רוּסְיָא וְהוֹדִיעַ לָהֶם שֶׁהִיא סְפִינָה שֶׁל מִלְחָמָה:

כא

וּבַבֹּקֶר בָּאוּ אַל הַסְּפִינָה אַנְשֵׁי חַיִל שֶׁקּוֹרִין "בְּרַנְד וָואךְ" (כְּמוֹ מִשְׁמַר הַגְּבוּל). וְרַבֵּנוּ זַ"ל עִם הָאִישׁ שֶׁלּוֹ הַנַּ"ל רָצוּ עוֹד לָבוֹא לְהִתְנַפֵּל לְפָנֵי רַגְלֵי הַקַּאפִּיטָאן וּלְהִתְחַנֵּן לוֹ שֶׁיְּנִיחַ אוֹתָם לָשׁוּב אֶל הַסָּפָר, אַךְ בְּתוֹךְ כָּךְ עָקְרוּ הָאַנְקִירס (עוֹגְנֵי הַסְּפִינָה) וּבָרְחוּ לְצַד שֶׁהָרוּחַ נוֹשֶׁבֶת מֵחֲמַת פַּחַד, כִּי הַמִּלְחָמָה נִתְעוֹרְרָה מְיֻד, וְנִשְׁמַע קוֹלָם מְאֹד, וְשָׁמְעוּ שָׁם עַל הַסְּפִינָה קוֹל גָּדוֹל מְאֹד שֶׁל הַהוֹרְמַאטְיס וְהַבָּאמְבָּיס (פְּצוּצִים) וּשְׁאָר קוֹלוֹת כָּאֵלּוּ מַעְנְיְנֵי מִלְחָמָה, כִּי

קוֹלָם נִשְׁמַע לְמֵרָחוֹק מְאֹד. וְגֹדֶל הַסַּכָּנָה וְהָאֵימָה וְהַפַּחַד שֶׁהָיָה לָהֶם אָז אֵין לְשַׁעֵר. וְנָפְלוּ לְמִשְׁכָּב שְׁנֵיהֶם יַחַד. וְלֹא הָיָה לָהֶם אֶפִּלּוּ מַיִם לִשְׁתּוֹת, כִּי לֹא הֵכִינוּ לָהֶם כְּלוּם כַּנַּ"ל. וַה' בְּרֹב רַחֲמָיו וַחֲסָדָיו נָתַן לָהֶם חֵן בְּעֵינֵי יִשְׁמָעֵאל אֶחָד שֶׁהוּא הָיָה קָעְכֶּיר (טַבָּח) אֵצֶל הַקַּאפִּיטָאן, וְנָתַן לָהֶם בִּגְנֵבָה אֶחָד שֶׂאל קַאוֶוי שְׁחוֹרָה (סֵפֶל קָפֶה) לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב. וּמֵחֲמַת הַחֻלְשָׁה שֶׁלָּהֶם הָיוּ מֻטָּלִים עַל עֶרֶשׂ דְּוַי רַחֲמָנָא לִצְלָן, לֹא יָדְעוּ בְּעַצְמָם הֵיכָן הֵם, כִּי הָיוּ סְגוּרִים בַּחֶדֶר שֶׁלָּהֶם נוֹפְלִים לְמִשְׁכָּב. אַךְ זֹאת שָׁמְעוּ שֶׁהָיָה רוּחַ סְעָרָה וְנָשָׂא אֶת הַסְּפִינָה, וְלֹא יָדְעוּ לְאַיְזֶה מָקוֹם נָשָׂאָה.

אַךְ כְּשֶׁשָּׁמְעוּ שֶׁהִגִּיעַ הַסְּפִינָה לְאַיְזֶה סְפָר, הָלְכוּ מֵהַחֶדֶר לַחוּץ לִרְאוֹת הַמָּקוֹם שֶׁהִגִּיעוּ לְשָׁם, וְרָאוּ שֶׁאֵין זֶה סְטַאנְבּוּל. וְשָׁאֲלוּ אֶת הַיִּשְׁמָעֵאל הַנַּ"ל, וְאָמַר שֶׁהַמְּדִינָה הַזֹּאת נִקְרֵאת "אַדֶּאל". וְהֵם שָׁמְעוּ כְּבָר הַנְּהָנָתָם, שֶׁכְּשֶׁבָּא יְהוּדִי לְיַדָּם, מִצְוָה רִאשׁוֹנָה אֶצְלָם לְהַקְרִיבוֹ לְקָרְבָּן. וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ שֶׁזֶּה אַדֶּאל הָלְכוּ מִיָּד לַחֶדֶר שֶׁלָּהֶם וְסָגְרוּ הַדֶּלֶת בַּעֲדָם, וְהֶחְבִּיאוּ עַצְמָם שָׁם וְהָיָה עֲלֵיהֶם פַּחַד גָּדוֹל. וְעָמְדָה הַסְּפִינָה שָׁם שְׁלֹשָׁה יָמִים, וְאֶפְשָׁר הָיָה בְּדַעַת הַקַּאפִּיטָאן לַעֲמֹד שָׁם עוֹד, אַךְ שֶׁפִּתְאֹם עָמַד רוּחַ סְעָרָה וְנִתְקוּ הַחֲבָלִים שֶׁל הָאַנְקֶיר וְנִשְׂאַר הָאַנְקֶיר בַּיָּם, וְהָלְכָה סְפִינָה מֵעַצְמָהּ מִשָּׁם. וְהָיָה שָׁם צְעָקָה גְּדוֹלָה בֵּין הַיִּשְׁמָעֵאלִים ("הַמַּן הַמַּן" דְּהַיְנוּ "גִיוַואלְד" (הַצִּילוּ). וְהָיְתָה הַסְּפִינָה מְטֹרֶפֶת בַּיָּם כָּל הַלַּיְלָה עַד אוֹר הַבֹּקֶר, אָז נִשְׁקַט הָרוּחַ סְעָרָה וַיִּשְׂמְחוּ כִּי יִשְׁתֹּקוּ. אַךְ לֹא הִנִּיחַם לִמְחוֹז חֶפְצָם, כִּי עַל יְדֵי הָרוּחַ סְעָרָה חָזְרוּ וּבָאוּ סָמוּךְ לְעַכּוֹ בְּעֶרֶךְ מַהֲלַךְ יוֹם. וְאַחַר־כָּךְ אַחַר חֲצִי הַיּוֹם, נִתְעוֹרֵר עוֹד הַפַּעַם רוּחַ סְעָרָה גְּדוֹלָה וְנָשָׂא אֶת הַסְּפִינָה.

וְהָיְתָה הַסְּפִינָה מְטֹרֶפֶת וּמְבֻלְבֶּלֶת כַּמָּה יָמִים וְלֵילוֹת רְצוּפִים, "יַעֲלוּ שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְּהוֹמוֹת", וְלֹא הָיָה לְבַעֲלֵי הַסְּפִינָה שׁוּם עֵצָה אֵיךְ לְהִמָּלֵט. "וַיָּחֹגּוּ וַיָּנוּעוּ כַּשִּׁכּוֹר כָּל חָכְמָתָם תִּתְבַּלָּע". וּבְיוֹם חֲמִישִׁי שָׁעָה שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה, הִתְחִילוּ לְהוֹצִיא הַמַּיִם מֵהַסְּפִינָה מֵהַמָּדוֹר הַשְּׁלִישִׁי עַל־יְדֵי הַפְּלוֹמְפִין (הַמַּשְׁאֵבוֹת) כְּדֶרֶךְ בַּעֲלֵי הַסְּפִינָה. וְדַרְכָּם הָיָה בְּכָל מֵעֵת לְעֵת שֶׁנִּשְׁתַּהוּ בְּהוֹצָאַת הַמַּיִם רְבִיעִית שָׁעָה. וְעַכְשָׁו כְּשֶׁהִתְחִילוּ לִשְׁאֹב, לֹא הִסְפִּיקוּ לִשְׁאֹב עַד אֲשֶׁר הִגִּיעַ עֵת הַלַּיְלָה, וְנִתְרַבּוּ הַמַּיִם הָרַבֵּה עַל הַסְּפִינָה מֵחֲמַת הַשְּׁאִיבָה, וְהָלְכוּ הַמַּיִם גַּם לַחֶדֶר שֶׁלָּהֶם שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁכֹּב עַל הַמִּשְׁכָּב שָׁם, כִּי גָּאוּ הַמַּיִם שָׁם, וְהֶכְרַח רַבֵּנוּ לַעֲלוֹת עַל אֵיזֶה מָקוֹם גָּבוֹהַּ לִשְׁכֹּב, וְהָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ עָלָה לְמָקוֹם אַחֵר, כִּי לֹא רָצוּ לָצֵאת לְהִתְרָאוֹת בִּפְנֵי הַיִּשְׁמָעֵאלִים. וְהַמַּיִם שֶׁבַּסְּפִינָה הָלְכוּ וְנִתְרַבּוּ בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַד שֶׁהֶכְרְחוּ הַיִּשְׁמָעֵאלִים לְעָקֹר הַפְּלוֹמְפִין וְעָשׂוּ גַּלְגַּלִּים וְשָׁאֲבוּ עַל־יְדֵי מַיִם עִם כֵּלִים גְּדוֹלִים. וְהָרוּחַ סְעָרָה הוֹלֵךְ וְחָזֵק מְאֹד. וּמִגֹּדֶל הִתְגַּבְּרוּת הָרוּחַ

סְעָרָה עָלוּ הַגַּלִּים כְּמַעַט עַד לֵב הַשָּׁמַיִם, וְהָיוּ כְּמוֹ הָרִים גְּבוֹהִים וּבְקָעוֹת גְּדוֹלוֹת, וְהָיָה כָּךְ כָּל הַלַּיְלָה גַּם־כֵּן.

וּכְשֶׁהָאִיר הַיּוֹם בָּא הָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ ז"ל. וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֲלִישׁוּת הַלֵּב מְאֹד מִגֹּדֶל הַפַּחַד, כִּי אֲנִי רוֹאֶה בְּלִבִּי שֶׁאֲנִי עַכְשָׁו בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה כִּי אֵין זֶה דָּבָר פָּשׁוּט, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין אֲנִי רוֹאֶה מַה הֵם עוֹשִׂים, אַף־עַל־פִּי־כֵן הַלֵּב רוֹאֶה. וְהָאִישׁ הַנַּ"ל כִּחֵשׁ לוֹ, וְאָמַר לוֹ: אַל תְּפַחֲדוּ כִּי בָּרוּךְ הַשֵּׁם הַכֹּל עַל נָכוֹן.

וְהָלַךְ הָאִישׁ הַנַּ"ל לְהִסְתַּכֵּל בַּהַאמְבָּאר בַּמָּקוֹם שֶׁהֵם שׁוֹאֲבִין הַמַּיִם, וְרָאָה שֶׁכְּבָר יֵשׁ שָׁם כְּמוֹ גַּלִּים קְטַנִּים כְּמוֹ עַל הַנְּהָרוֹת שֶׁלָּנוּ, כִּי הַסְּפִינָה נַעֲשָׂה טְעוּנָה מִמַּיִם לְבַד. כִּי דֶּרֶךְ הַסְּפִינָה לִהְיוֹת טְעוּנָה עִם מַשְׁאוֹי שְׁנֵי חֲלָקִים, וּכְבָר הִשְׁלִיכוּ הַיִּשְׁמְעֵאלִים כָּל הַמַּשְׂאוֹת וְנִשְׁאֲרָה הַסְּפִינָה טְעוּנָה עִם מַיִם לְבַד. וּמֵה שֶׁהָיָה שָׁם עוֹד יוֹתֵר מַיִם מִמִּשְׁקַל הַמַּשְׂאוֹי הָרָאוּי לִהְיוֹת בַּסְּפִינָה אֵלּוּ הַמַּיִם שָׁאֲבוּ לַחוּץ, וְגַם עַל זֶה לֹא הָיוּ מַסְפִּיקִים לִשְׁאֹב. וְאָז רָאָה הָאִישׁ שֶׁאִי אֶפְשָׁר עוֹד עַל־פִּי דֶּרֶךְ הַטֶּבַע לְהִנָּצֵל. וּבָא אֶל הַחֶדֶר שֶׁלָּהֶם, וּמֵחֲמַת גֹּדֶל הַצַּעַר וְהַפַּחַד לֹא הָיָה יָכוֹל לְדַבֵּר כְּמַעַט. וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל: מַה זֹּאת וְאַיֵּה פִּיךָ אֲשֶׁר אָמַרְתָּ שֶׁאֵין זֶה כְּלוּם, וְעַכְשָׁו אַתָּה בְּעַצְמְךָ מִתְפַּחֵד כָּל־כָּךְ?! וְהֵשִׁיב לוֹ שֶׁשּׁוּב אֵין סְבָרָא עַל־פִּי דֶּרֶךְ הַטֶּבַע לְהִנָּצֵל, כִּי הַמַּיִם מִתְרַבִּים וְהוֹלְכִים בַּסְּפִינָה, וְאֵין בִּיכוֹלְתָּם לִשְׁאֹב הַכֹּל כִּי כְּשֶׁל כֹּחַ הַסֵּבֶל. כִּי זֶה קָרוֹב לְמֵעֵת לְעֵת שֶׁלֹּא אָכְלוּ וְלֹא שָׁתוּ וְלֹא רָאוּ שֵׁנָה בְּעֵינֵיהֶם. וְאָמַר לוֹ הָאִישׁ שֶׁעֲדַיִן לֹא הִתְפַּלֵּל. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל: אֵין אַתָּה צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל עַכְשָׁו, רַק תְּקַבֵּל עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּפָסוּק רִאשׁוֹן, וְתֹאמַר שֶׁל֣שׁ רִאשׁוֹנוֹת וְשֶׁלֹּשׁ אַחֲרוֹנוֹת (שֹׁלְחַן עָרוּךְ סִימָן ק"י ס"א) וְכוּ'. וְאָמַר לוֹ: קַח כָּל הַמָּעוֹת עַד פְּרוּטָה אַחֲרוֹנָה, וּתְחַלֵּק לִשְׁנַיִם. מֶחֱצָה תִּקַּח אָצְלְךָ עַל גּוּפְךָ, וּמֶחֱצָה אֶקַּשֵּׁר עַל גּוּפִי. וּשְׁאָלוֹ הָאִישׁ: לָמָּה זֹּאת, הֲלֹא הַדָּג שֶׁבַּיָּם יוֹכַל לִבְלֹעַ אוֹתָנוּ בְּלֹא הַמָּעוֹת. הֵשִׁיב לוֹ: עֲשֵׂה כָּךְ כְּמוֹ שֶׁאֲנִי אוֹמֵר לְךָ. יִשְׂרָאֵל הָיוּ עַל הַיָּם וְלֹא טָבְעוּ, וַאֲנַחְנוּ עֲדַיִן בַּסְּפִינָה וְכוּ', וְעָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה. וְאָמַר לְהָאִישׁ שֶׁיְּלַבֵּישׁ אֶת עַצְמוֹ וְיַחְגֹּר בַּחֲגוֹרָה עַל הַטּוּלִיפ (מְעִיל פַּרְוָה) וְגַם הוּא עָשָׂה כָּךְ כְּמוֹ אֶחָד שֶׁמּוּכָן לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ. וְשָׁאַל אוֹתוֹ הָאִישׁ וְאָמַר לוֹ: אֲנִי אֵינִי יוֹדֵעַ לְהִתְפַּלֵּל אֲפִלּוּ תְּפִלָּה הַסְּדוּרָה מֵאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת־הַגְּדוֹלָה מִכָּל־שֶׁכֵּן עַכְשָׁו בְּעֵת צָרָה הַזֹּאת. אֲבָל כְּבוֹד־תּוֹרָתוֹ יוֹדֵעַ לְהִתְפַּלֵּל בְּעַד כְּלָלִיּוּת וּפְרָטִיּוּת, מִפְּנֵי מָה אֵין אַתֶּם מִתְפַּלְּלִין עַכְשָׁו? וְהֵשִׁיב: שֶׁעַכְשָׁו מֻחֲמַת הַמּוֹחִין דְּקַטְנוּת אֲנִי מֻרְחָק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. אֲבָל עֶצְתִּי אֱמוּנָה מֻחֲמַת אֵין בְּרֵירָה, מֻחֲמַת גֹּדֶל הַסַּכָּנָה שֶׁאֲנַחְנוּ עַכְשָׁו בְּסַכָּנָה נוֹרָאָה וַעֲצוּמָה כָּזוֹ, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ שֶׁכָּל יְמֵי חַיַּי עֲדַיִן לֹא הָיִיתִי מִשְׁתַּמֵּשׁ מֵעוֹלָם בִּזְכוּת אָבוֹת, רַק מֻחֲמַת הַהֻכְרַחַ מֻכְרָח אֲנִי לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם

יִתְבָּרַךְ שֶׁיֵּעָשֶׂה זֹאת לְמַעַן זְכוּת זְקֵנִי רַבִּי יִשְׂרָאֵל בַּעַל־שֵׁם־טוֹב זַ"ל וּזְכוּת זְקֵנְתִּי אֶדֶ"ל, וּזְכוּת זְקֵנִי רַבִּי נַחְמָן מֵהָאוּרְדֶ"נְקֶע. וְיֶתֶר מִזֶּה לֹא הִזְכִּיר עוֹד.

וְאַחַר זֶה רָאוּ מֵרָחוֹק כְּמוֹ עָנָן גָּדוֹל אָפֵל מְאֹד, וְנָפַל עֲלֵיהֶם עוֹד פַּחַד גָּדוֹל, מֵחֲמַת שֶׁלִּפְעָמִים כְּשֶׁהֶעָנָן מִתְאַסֵּף וּמִתְקַשֵּׁר לִשְׁאֹב הַמַּיִם מֵהַיָּם, נַעֲשֶׂה שָׁם כְּמוֹ בְּקֶעָה וּכְשֶׁהַסְּפִינָה יוֹרֶדֶת לְשָׁם אֲזַי נִטְבָּעִין שָׁם. וְהַתַּקָּנָה לָזֶה, לִירוֹת בְּקַנֵי־שְׂרֵפָה וְהוֹרְמַאטְיס כְּדֶרֶךְ הַמִּלְחָמָה כְּדֵי לְשַׁבֵּר הֶעָנָנִים. וְלָהֶם לֹא הָיָה פְּנַאי לָזֶה מֵחֲמַת שֶׁהָיוּ צְרִיכִין לִשְׁאֹב הַמַּיִם מֵהַסְּפִינָה כַּנַ"ל, וְהָיוּ הַצָּרוֹת צְרוֹרוֹת זוֹ לְזוֹ כְּמוֹ זְבוֹרָא וְעַקְרַבָּא (חֲגִיגָה ה.). אַךְ בְּחֶמְלַת ה' מֵחֲמַת תֹּקֶף הָרוּחַ סְעָרָה הָיָה הֲלִיכַת הַסְּפִינָה בִּמְהִירוּת גָּדוֹל וּפָרְחָה הַסְּפִינָה כְּמוֹ חֵץ מְקֻשָּׁת מַמָּשׁ, וּבָאָה הַסְּפִינָה לַמָּקוֹם הַנַּ"ל שֶׁהֶעָנָן שׁוֹתֶה מִשָּׁם. וְהָיָה שָׁם כְּמוֹ שַׁעַר וְהָרִים סָבִיב לָהּ, וְעֶבְרָה הַסְּפִינָה מִשָּׁם בְּשָׁלוֹם. וּבְתוֹךְ כָּךְ הֵאִיר ה' עֵינֵיהֶם וּמָצְאוּ הַחוֹר שֶׁדֶּרֶךְ שָׁם נִכְנָסִין הַמַּיִם בַּסְּפִינָה, וְשָׁחֲטוּ תַּיִשׁ וְלִקְחוּ הָעוֹר שֶׁלּוֹ וְתִקְנוּ הַסְּפִינָה, וְנִצְּלוּ בְּשָׁלוֹם מִסַּכָּנוֹת גְּדוֹלוֹת וְנוֹרָאוֹת הַלָּלוּ. וְהָיָה זֹאת בְּעֶרֶב־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ וְהָיָה לָהֶם שִׂמְחָה גְּדוֹלָה, וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל אָז הוֹדוּ לַה' (תְּהִלִּים ק"ז) בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה. מִשָּׁם הָלְכוּ דֶּרֶךְ מְקוֹמוֹת הָרְבֵּה מְאֹד. וַאֲכִילָה שֶׁהָיָה לָהֶם עַל הַסְּפִינָה, הָיָה רַק מַה שֶּׁנָּתַן לָהֶם הַקֶּעכְּיר הַנַּ"ל מִצַּד רַחֲמָנוּת מֵהַמַּאגְיַאן (מַחְסָן) שֶׁלָּהֶם סוּחֲרֶעס (צְנִימִים) וְתוֹלְעִים הָיוּ מְרֻחָשִׁים עֲלֵיהֶם. וְהָיוּ הוֹלְכִים וּמְבַקְּשִׁים וּפוֹרְשִׁים יְדֵיהֶם בְּהַכְנָעָה בְּכָל יוֹם כְּעָנִי בַּפֶּתַח, וְהָיָה נוֹתֵן לָהֶם מֵאֵלּוּ הַסּוּחֲרֶעס וְאָכְלוּ זֹאת לְבַד.

וַיְהִי בַּעֲלוֹת עַל לִבָּם שֶׁהוּא סְמוּךְ לַפֶּסַח הָיָה לָהֶם צַעַר גָּדוֹל, כִּי הָיוּ דּוֹאֲגִים מַה יַּעֲשׂוּ בַּפֶּסַח כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהִתְעַנּוֹת כָּל יְמוֹת הַפֶּסַח. וְאַחַר שָׁעָה אוֹ שְׁתַּיִם, בָּאוּ אֶל כְּרֵךְ גָּדוֹל הָעוֹמֶדֶת עַל הָהָר שֶׁל אֲבָנִים בְּאֶמְצַע הַיָּם, וְשָׁם קָנוּ הַיִּשְׁמְעֵאלִים פֵּרוֹת הָרְבֵּה וְלָהֶם נָתְנוּ בְּעַד טָאלֶיר אֶחָד חֲרוּבִים שֶׁקּוֹרִין "בָּאקְסֶירִין" הָרְבֵּה בְּעֶרֶךְ טְשֶׁעטְוויִרט. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל: לְעֵת עַתָּה גַּם זֶה טוֹב מְאֹד, כִּי יְכוֹלִין לְחָיוֹת שְׁמוֹנַת יְמֵי הַפֶּסַח עִם חֲרוּבִין לְבַד, אַךְ מִי יִתֵּן שֶׁיִּזְכֶּה אוֹתָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְקַיֵּם מִצְוַת אֲכִילַת מַצָּה וְאַרְבַּע כּוֹסוֹת:

כב

וְגֹדֶל עֹצֶם הַסַּכָּנוֹת שֶׁהָיָה לָהֶם בַּחֲזִירָתָם אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר. כִּי הָיוּ עַל הַסְּפִינָה הַזּוֹ שֶׁל מִלְחָמָה שֶׁהָיְתָה מְלֵאָה יִשְׁמְעֵאלִים. וְהֵם הָיוּ רַק שְׁנֵי יְהוּדִים לְבַד. וְדֶרֶךְ הַיִּשְׁמְעֵאלִים בִּפְרָט אַנְשֵׁי מִלְחָמָה לְתְפֹּס יְהוּדִים וּלְמוֹכְרָם בְּמֶרְחַקִּים לַעֲבָדִים. וְהָיָה לְרַבֵּנוּ זַ"ל פַּחַד גָּדוֹל מִזֶּה. וְאָמַר, שֶׁהִתְחִיל לַחֲשֹׁב בְּעַצְמוֹ מַה יַּעֲשֶׂה אִם יוֹלִיכוּ אוֹתוֹ לְאֵיזֶה מָקוֹם עַל הַיָּם שֶׁאֵין שָׁם יְהוּדִי וְיִמְכְּרוּ אוֹתוֹ שָׁם, וּמִי יֵדַע מִזֶּה? וְהָיָה לוֹ צַעַר גָּדוֹל אֵיךְ יוּכַל לְקַיֵּם שָׁם אֶת מִצְוֹוֹת הַתּוֹרָה? וְהִתְחִיל לַחֲשֹׁב בְּדַעְתּוֹ בְּעִנְיָן זֶה, עַד שֶׁזָּכָה שֶׁבָּא עַל הַשְּׁגָה, שֶׁיּוּכַל

לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲפִלּוּ כְּשֶׁלֹּא יוּכַל חַס וְשָׁלוֹם לְקַיֵּם הַמִּצְוֹות. כִּי הִשְׂיג אֶת הָעֲבוֹדָה שֶׁל אָבוֹת הָעוֹלָם שֶׁהָיָה לָהֶם קֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה, שֶׁקִּיְּמוּ כָּל הַמִּצְוֹות אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא עָשׂוּ אֶת הַמִּצְוֹות כִּכְפִשׁוּטָן. כְּמוֹ יַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁקִּיֵּם מִצְוַת תְּפִלִּין עַל־יְדֵי הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פִּצֵּל כַּיָּדוּעַ (סִתְרֵי תּוֹרָה בַּזֹּהַר דַּף קסב.) וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, עַד שֶׁהִשִּׂיג אֵיךְ לְקַיֵּם אֶת כָּל הַמִּצְוֹות בְּדֶרֶךְ זֶה, כְּשֶׁיִּהְיֶה אָנוּס שָׁם בְּמָקוֹם שֶׁיִּמְכְּרוּ אוֹתוֹ חַס וְשָׁלוֹם.

וְתֵכֶף כְּשֶׁזָּכָה לְהַשָּׂגָה זוֹ עָזְרוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבָאָה הַסְּפִינָה וְהִגִּיעָה אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר בְּנִיסָן, לִכְרַךְ גָּדוֹל שֶׁעוֹמֵד עַל אִי הַיָּם וְשָׁם עִיר גְּדוֹלָה לֵאלֹקִים וּשְׁמָהּ רָאדִישׁ (רוּדוֹס), וְהִכִּירוּ שֶׁזֶּה עִיר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה לָהֶם שִׂמְחָה גְּדוֹלָה, כִּי יוּכְלוּ לִקְנוֹת כָּאן מַצּוֹת לְפֶסַח וְאַרְבַּע כּוֹסוֹת. אַךְ זֶה לֹא עָלָה עַל דַּעְתָּם שֶׁהַקַּאפִּיטָאן וְהַיִּשְׁמְעֵאלִים יַנִּיחוּ אוֹתָם לִכְנֹס לָעִיר הַזֹּאת, כִּי רָאוּ וְהֵבִינוּ שֶׁהַיִּשְׁמְעֵאלִים רוֹצִים לְתוֹפְסָם וּלְגָזְלָם וְאֶפְשָׁר יִמְכְּרוּ אוֹתָם בְּעַצְמָם וְכַנַּ"ל:

כג

וּבַבֹּקֶר שֶׁהוּא עֶרֶב פֶּסַח נָסַע הַקַּאפִּיטָאן עִם כַּמָּה יִשְׁמְעֵאלִים עַל הַסְּפִינָה קְטַנָּה לְתוֹךְ הָעִיר. וּבָאוּ לְפָנָיו וּבִקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ לֶחֶם לֶאֱכֹל, וְדִבְּרוּ עִמּוֹ בִּרְמִיזָה. וְהֵשִׁיב לָהֶם בִּרְמִיזָה וְהוֹדִיעָם שֶׁיֵּשׁ כָּאן יְהוּדִים וְיכוֹלִים אַתֶּם לִקְנוֹת לָכֶם לֶחֶם.

וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו אֲשֶׁר בְּיָדוֹ לֵב מְלָכִים וְשָׂרִים, הֵסִיר לִבּוֹ וּבִלְבֵּל דַּעְתּוֹ עַד שֶׁיָּצָא מִפִּיו בְּלִי יִשּׁוּב הַדַּעַת, וְאָמַר שֶׁיֵּקַח אֶחָד מֵהֶם כְּדֵי לִקְנוֹת לֶחֶם עֲבוּרָם. וְנָסַע מִיָּד עִמּוֹ הָאִישׁ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל. וּבָא אֶל הָעִיר, וְהָלַךְ אַחֲרָיו יִשְׁמְעֵאל אֶחָד מֵהַיִּשְׁמְעֵאלִים שֶׁלּוֹ לְשָׁמְרוֹ שֶׁלֹּא יִבְרַח. וְדֶרֶךְ הֲלִיכָתוֹ לָעִיר הָיָה גַּם־כֵּן סָבָנָה גְּדוֹלָה, כִּי אִז הָיָה שָׁעַת מִלְחָמָה גְּדוֹלָה, וּבְקַל הָיוּ יְכוֹלִים לְתָפְסוֹ שֶׁהוּא אֶחָד מֵהַמְרַגְּלִים, כִּי נָכָר בּוֹ שֶׁאֵינוֹ מִמְּדִינָתָם כִּי־אִם מִמְּדִינָה רְחוֹקָה מְאֹד. אַךְ בְּחַסְדֵי ה' עָבַר עַל כָּל שׁוֹמְרֵי הַשְּׁעָרִים, וְלֹא עָשׂוּ לוֹ מְאוּמָה, עַד שֶׁבָּא אֶל הֶחָכָם הַכּוֹלֵל, וְסִפֵּר לוֹ מַה שֶּׁאֵרַע לָהֶם. וְשֶׁהֵם נִלְכָּדוּ בִּסְפִינָה שֶׁל מִלְחָמָה. אַךְ הוּא בְּעַצְמוֹ לֹא יָדַע מַה לְּסַפֵּר כִּי הֵם בְּעַצְמָן לֹא יָדְעוּ כַּוָּנַת הַקַּאפִּיטָאן מַה הוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם אַךְ בְּדֶרֶךְ כְּלָל סִפֵּר לוֹ שֶׁהֵם כִּמְעַט בִּשְׁבִיָּה חַס וְשָׁלוֹם, וְהֵם בְּסַכָּנָה. וְאֶצְלוֹ הָיְתָה הַשָּׁעָה הַזֹּאת גְּדוֹלָה כְּמוֹ כַּמָּה שָׁעוֹת. וְהֶחָכָם הָיָה מִתְאַוֶּה לִשְׁמֹעַ סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מֵהַמִּלְחָמוֹת וְכֵיוֹצֵא, וְאָמַר לוֹ בְּכָל פַּעַם: לֹא תִפְחַד, וְהָיָה לוֹ צַעַר גָּדוֹל.

וְהָיָה בְּדַעְתּוֹ לִקְנוֹת מַצּוֹת וְיַיִן וְלַחֲזֹר אֶת עַצְמוֹ לְהַסְּפִינָה. אַךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שָׁלַח לוֹ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ, הֱיוֹת שֶׁבִּהְיוֹתָם בַּאֲכְסַנְיָא בְּטֶבֶרְיָא שָׁמְעוּ מֵרַבִּי צְבִי הָאַרְקָעֶר, שֶׁאִשְׁתּוֹ מִמִּשְׁפַּחַת פְּרֵיינְקֶן וְשֶׁהִיא מְיֻחֶסֶת גְּדוֹלָה, וְאָמַר שֶׁיֵּשׁ לָהּ אָח בָּרַאדִישׁ חָכָם גָּדוֹל וְצַדִּיק. וְעָלָה זֹאת עַל דַּעְתּוֹ, אַךְ לֹא יָדַע שְׁמוֹ. רַק שְׁמָהּ שֶׁל אֵשֶׁת רַבִּי צְבִי הַנַּ"ל יָדַע. וְתֵכֶף וּמִיָּד

שָׁאַל עַל זֶה הֶחָכָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ אָחוֹת בְּטֶבֶרְיָא. וּמִיָּד שָׁלְחוּ אֶל הֶחָכָם הַנַּ"ל וּבָא אֶצְלוֹ הָאִישׁ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל. וּכְבָר סִפְּרוּ לְהֶחָכָם כָּל מַה שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּי הָאִישׁ בְּבֵית הֶחָכָם הָרִאשׁוֹן הַנַּ"ל. וְתֵכֶף בְּבוֹאוֹ אֵצֶל הֶחָכָם הַזֶּה, אָמַר לוֹ: אֵין שׁוּם פַּחַד בָּזֶה, וְסִפּוּר מַעֲשִׂיּוֹת תְּסַפֵּר לִי אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם עַל הַסֵּדֶר.

וְהָיָה בִּלְבּוֹ תְּמִיָּה גְּדוֹלָה, כִּי לֹא עָלְתָה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁתִּהְיֶה הַיְשׁוּעָה כָּל־כָּךְ בִּמְהֵרָה עַד שֶׁיִּזְכֶּה לִהְיוֹת כָּאן עַל הַסֵּדֶר. וְאָמַר לוֹ הֶחָכָם הַזֶּה: תֵּדַע שֶׁזֶּה הַקַּאפִּיטָאן כְּבָר עִקְּלָנוּ אוֹתוֹ עִם הַסְּפִינָה, עַד שֶׁיַּנִּיחַ אֶתְכֶם לָצֵאת מִסְּפִינָתוֹ, וּמְעוֹת צְרִיכִים לִתֵּן לוֹ כַּמָּה שֶׁיִּרְצֶה, וְטוֹב לְהוֹדוֹת לַה' אֲשֶׁר הִצִּיל אֶתְכֶם, וְהִפְלִיא עִמָּכֶם נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁזְּכִיתֶם לְבוֹא לְכָאן וְשֶׁהַקַּאפִּיטָאן יְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ וְיִנִּיחַ אוֹתְךָ לִכְנֹס אֶל הָעִיר. כִּי זֶה הַקַּפִּיטָן הוּא גַּזְלָן מְפֻרְסָם. וְהוּא מֻשְׁרָשׁ בְּרִשְׁעָתוֹ, כִּי יְחוּסוֹ הוּא מֵחֻמֶּשֶׁת סָרְנֵי פְּלִשְׁתִּים (עַיֵּן יְהוֹשֻׁעַ י"ג) כִּי כָּךְ הוּא חוֹתָם עַצְמוֹ. וְעַכְשָׁו אֵין פְּנַאי לִשְׁמֹעַ סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת. לֵךְ עִמִּי לְרוֹפֵא לְנַלֵּחַ אוֹתְךָ לִכְבוֹד יוֹם־טוֹב. וְכָךְ הָיָה וְהוֹלִיכוֹ מִיָּד וְגִלְּחוּ אוֹתוֹ וְרָחֲצוּ אוֹתוֹ וְנָתַן לוֹ קַאווֶע לִשְׁתּוֹת.

וְשָׁאַל אוֹתוֹ מִי הוּא הַשֵּׁנִי וְאָמַר לוֹ שְׁמַעְתֶּם מֵהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב? וְהֵשִׁיב: הֵן. כִּי הַסְּפָרִים שֶׁל הַגָּאוֹן הֶחָסִיד אַב־בֵּית־דִּין דְּקְהִלַּת קֹדֶשׁ פּוּלְנָאָה נִמְצְאִים שָׁם. וְאָמַר לוֹ שֶׁהוּא נֶכְדּוֹ, וְגַם הוּא נֶכֶד לְרַבִּי נַחְמָן הָאוּמַנְקִיר, וּבְעַצְמוֹ הוּא חָכָם כַּאֲשֶׁר תִּרְאוּ בְּעֵינֵיכֶם. וְהָיָה לָזֶה הֶחָכָם שִׂמְחָה כְּפוּלָה. כִּי אָמַר, אֲפִלּוּ לִפְדּוֹת אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים הוּא מִצְוָה רַבָּה, וּבִפְרָט שֶׁהִזְמִין לוֹ ה' לִפְדּוֹת אָדָם גָּדוֹל כָּזֶה, וּמִיָּחֵס מְגֻזָּע קְדוֹשִׁים כָּאֵלֶּה. וְזֵרֵז אֶת עַצְמוֹ עִם עוֹד אֲנָשִׁים לִנְסֹעַ אֵלָיו. אַךְ בְּתוֹךְ כָּךְ נִזְדַּמֵּן שֶׁפָּגְעוּ יִשְׁמְעֵאלִים זֶה בָּזֶה וְנִתְקוֹטְטוּ אֶחָד עִם חֲבֵרוֹ עַד שֶׁנִּהֲרְגוּ בֵּינֵיהֶם כַּמָּה יִשְׁמְעֵאלִים בַּשּׁוּק. וְתֵכֶף כְּשֶׁשָּׁמְעוּ זֹאת בָּרַח הֶחָכָם הַנַּ"ל עִם כָּל הָאֲנָשִׁים לַחֲצֵרוֹ, וְגַם אֶת הָאִישׁ שֶׁל רַבֵּנוּ הַנַּ"ל לָקְחוּ עִמָּהֶם גַּם־כֵּן וְסָגְרוּ אֶת עַצְמָם סָגוֹר וּמְסֻגָּר וְלֹא יָרְאוּ הַחוּצָה בְּעֶרֶךְ כַּמָּה שָׁעוֹת. וְלֹא יָכְלוּ לִנְסֹעַ אֵלָיו כִּי כְּבָר פָּנָה הַיּוֹם.

וְעָנָה הֶחָכָם וְאָמַר לוֹ: תֵּדַע, שֶׁאֲנִי מִנְּעוּרַי עוֹסֵק בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה וּבְמִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וּמִן הַסְּתָם יֵשׁ לִי שָׂכָר בִּשְׁבִיל זֶה חוּץ חֵלֶק עוֹלָם הַבָּא שֶׁיֵּשׁ לִי בְּכָלַל יִשְׂרָאֵל. זֹאת לָכֶם בְּמַשְׁכּוֹן, בְּאֹם חַס וְשָׁלוֹם לֹא אֶשְׁתַּדֵּל וְאֶתְאַמֵּץ אֶת עַצְמִי לְהוֹצִיא אֶתְכֶם יֹאבַד הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל. וְאֵין כַּוָּנָתִי לְהִתְפָּאֵר לְפָנֶיךָ, רַק כְּדֵי שֶׁתַּאֲמִין לִי שֶׁאֵין אֲנִי מַפְקִיר אֶתְכֶם חַס וְשָׁלוֹם, אַךְ אֵין פְּנַאי לַעֲסֹק בָּזֶה הַיּוֹם. בְּכֵן תִּקַּח עִמְּךָ מַצּוֹת הֵן מַצָּה שֶׁמּוּרָה, הֵן שְׁאָר מַצּוֹת אִם תִּרְצוּ לֶאֱכֹל, וְיַיִן טוֹב מֵהַמֻּבְחָר, וִירָקוֹת וּשְׁאָר דְּבָרִים הַשַּׁיְכִים לְהַסֵּדֶר.

וְנָסַע בְּעַצְמוֹ הָאִישׁ הַנַּ"ל וְחָזַר אֶל הַסְּפִינָה הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיָה שָׁם רַבֵּנוּ זַ"ל לְבַדּוֹ. וּבְבוֹאוֹ לְשָׁם אֶל הַסְּפִינָה הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה עוֹמֶדֶת רָחוֹק מִן הָעִיר, תֵּכֶף כְּשֶׁשָּׁמַע רַבֵּנוּ אֶת קוֹלוֹ שָׂמַח מְאֹד שִׂמְחָה גְּדוֹלָה, וְרָץ לְנֶגְדּוֹ וְאָמַר לוֹ: בָּרוּךְ ה' שֶׁאֲנִי רוֹאֶה אוֹתְךָ בַּחַיִּים, כִּי אָמְרוּ

אוּלַי טִבְּעוּ אוֹתְךָ בַּיָּם וְגַם אוֹתִי יְטַבְּעוּ בַּיָּם. וְעַכְשָׁו בָּרוּךְ הַשֵּׁם הַנּוֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ, כִּי לֹא הָיָה לִי עוֹד כֹּחַ לְסָבֹל הַיִּסּוּרִים עַד בּוֹאֲךָ, כִּי אָמַרְתִּי אָמוּת עַד בּוֹאֲךָ. כִּי הָיָה לְרַבֵּנוּ זַ"ל כְּלָיוֹן עֵינַיִם מְאֹד בְּכָל אוֹתָן הַשָּׁעוֹת שֶׁנִּפְרַד הָאִישׁ מִמֶּנּוּ וְנִשְׁאַר לְבַדּוֹ עַל הַסְּפִינָה, וְהָיָה עוֹמֵד וּמְצַפֶּה וְעֵינָיו כָּלוֹת כָּל הַיּוֹם עַל בִּיאָתוֹ. וְהִתְפַּלְּלוּ וְסִדְּרוּ אֶת הַסֵּדֶר כָּרָאוּי, וְאָכְלוּ וְשָׁתוּ, וְסִפֵּר לוֹ הָאִישׁ כָּל הַדְּבָרִים הַנַּ"ל וְשָׂמַח שִׂמְחָה גְּדוֹלָה.

וּבְיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח בָּאָה הַסְּפִינָה שֶׁיּוֹלִיכוּ אֶת הָעִיר וְלִקְשֹׁר אוֹתָהּ אֶל הַסָּפָר. וְהָיוּ שָׁם גַּם־כֵּן לַיְלָה שְׁנִיָּה בַּסְּפִינָה. וּבְיוֹם הַשֵּׁנִי הָלַךְ הָאִישׁ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל אֶל הָעִיר לְבֵית־הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל, וְאַחַר יְצִיאָתוֹ מִבֵּית־הַכְּנֶסֶת הָלַךְ עִם הֶחָכָם לְבֵיתוֹ לֶאֱכֹל סְעֻדַּת יוֹם־טוֹב וְאָכְלוּ וְשָׁתוּ. וּבְשָׁעַת הַסְּעֻדָּה אָמַר הֶחָכָם תּוֹרָה מַה שֶּׁחִדֵּשׁ בְּעַצְמוֹ, וְגַם בְּשֵׁם אֲחֵרִים, וְגַם מִצַּדִּיקֵי דּוֹרֵנוּ שֶׁבִּמְדִינָתֵנוּ. וּבְקֵשׁ מֵהָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁיֹּאמַר גַּם־כֵּן תּוֹרָה מֵרַבֵּנוּ זַ"ל, וְאָמַר לוֹ אֵיזֶה דָּבָר בִּשְׁמוֹ, וְהָיָה לוֹ נַחַת גָּדוֹל מְאֹד, וְאָמַר: שִׁישׁוּ בָּנַי מֵעַי וְכוּ' (בָּבָא מְצִיעָא פג:).

וְאַחַר הַסְּעֻדָּה חָזַר אֶל הַסְּפִינָה וְהַגַּבַּאי הָלַךְ אַחֲרָיו וְנָשָׂא מַאֲכָלִים טוֹבִים לְרַבֵּנוּ זַ"ל. וּבְבוֹא הָאִישׁ הַנַּ"ל עַל הַסְּפִינָה, הָיָה נִרְאֶה פָּנָיו כְּמוֹ מִי שֶׁהוּא בְּעַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה. וְכִרְאוֹת אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל, נִדְמֶה לוֹ שֶׁמַּכְרָח לִהְיוֹת שֶׁנִּתְהַפֵּךְ הַדָּבָר, וּמִי יוֹדֵעַ מַה נּוֹלַד הַיּוֹם, וְלֹא יָכוֹל לֶאֱכֹל מֵחֲמַת צַעַר. וּבֶאֱמֶת הָיָה מֵחֲמַת שֶׁהֶחָכָם אָנַס אוֹתוֹ שָׁם לִשְׁתּוֹת יַיִן הַרְבֵּה וְנִשְׁתַּכֵּר, וּמֵחֲמַת זֶה הָיוּ נִרְאִין פָּנָיו זוֹעֲפוֹת כְּשֶׁבָּא אֶל רַבֵּנוּ. וְרַבֵּנוּ שָׁאַל אוֹתוֹ, וְהוּא לֹא הֵשִׁיב כְּלוּם. רַק אַחַר־כָּךְ הִנִּיחַ עַצְמוֹ הָאִישׁ לִישֹׁן אֵיזֶה שָׁעוֹת. וְאַחַר־כָּךְ קָם מֵהַשֵּׁנָה בְּשָׂחוֹק, וְאָמַר לְרַבֵּנוּ: לֹא יְדַעְתֶּם שֶׁהֵם שִׁכְּרוּ אוֹתִי כִּי אָנְסוּנִי לִשְׁתּוֹת יוֹתֵר מִדַּי מֵחֲמַת שִׂמְחָתוֹ. וְסִפֵּר לוֹ כָּל הַדְּבָרִים אֵיךְ שֶׁהָיָה נוֹהֵג עִמּוֹ הֶחָכָם, וְהָיָה לוֹ נַחַת וְשִׂמְחָה. וְאָז אָכַל סְעֻדָּתוֹ:

כד

וּבְיוֹם רִאשׁוֹן דְּחֹל הַמּוֹעֵד הָלַךְ הָאִישׁ לְהֶחָכָם, וְצִוָּה לוֹ הֶחָכָם לִקַּח בְּגָנְבָה כָּל הַמָּעוֹת שֶׁלָּהֶם וְלַהֲבִיאוֹ הָעִיר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִגְזֹל מֵהֶם מְעוֹתֵיהֶם. וְעָשָׂה כָּךְ. אַחַר־כָּךְ הָלַךְ הֶחָכָם עִם שְׁנֵי גְּבִירִים וְאָמְרוּ לְהַקַּאפִּיטָאן: תֵּן לָנוּ שְׁנֵי הַנְּפָשׁוֹת הַלָּלוּ, וְהֵשִׁיב לָהֶם: מַה שַּׁיְכוּת יֵשׁ לָכֶם לַנְּפָשׁוֹת הָאֵלֶּה? אֲנִי מֵהֶפְקֵר זָכִיתִי בָּהֶם! וְסִפֵּר לָהֶם אֶת כָּל הַתְּלָאוֹת אֲשֶׁר מְצָאָתַם בַּדֶּרֶךְ. וְאָמַר: וְלֹא זֹאת בִּלְבַד מַה שֶּׁאֲנִי מְסַפֵּר לָכֶם, אֶלָּא שֶׁכְּמַעַט לֹא הָיָה רֶגַע בְּלֹא פֶּגַע. וְאֵלּוּ הַנְּפָשׁוֹת כְּבָר הָיִינוּ יְכוֹלִים לְטַבְּעָם בַּיָּם אוֹ לְמַכְּרָם לַיִּשְׁמְעֵאלִים, וְכָל הַמָּעוֹת וְהַחֲפָצִים שֶׁלָּהֶם הָיוּ הַכֹּל שֶׁלָּנוּ, בְּאֵין פּוֹצֶה פֶּה וּמְצַפְצֵף כְּלָל. אַךְ מַה לַּעֲשׂוֹת, כִּי מַזָּלָם גָּדוֹל עַד לֵב הַשָּׁמַיִם, כִּי לֹא דַּי שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עָשָׂה לָהֶם נֵס כָּזֶה שֶׁבְּמַזָּלָם הִגִּיעַ פִּתְאֹם

הַסְּפִינָה לְפֹה, אַף גַּם זֹאת נַעֲשָׂה לָהֶם נֵס בְּתוֹךְ נֵס, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הֵסִיר לִבִּי וְסִכֵּל אֶת דַּיְתִּי עַד שֶׁלָּקַחְתִּי אֶת אֶחָד מֵהֶם לְתוֹךְ הָעִיר הַזֹּאת. וְעַכְשָׁו בְּוַדַּאי שׁוּב אֵינִי רַשַּׁאי אֲפִלּוּ לִקַּח מֵעוֹתֵיהֶם, רַק כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְרַעֲמוּ הָעֲבָדִים שֶׁלִּי תְּנוּ לִי מָאתַיִם טָאלֶיר וּקְחוּ אוֹתָם מֵעַל הַסְּפִינָה. וְכָךְ הָיָה, שֶׁנָּתְנוּ לוֹ מִיָּד כְּמוֹ שֶׁאָמַר, וְהִצִּילוּ אוֹתָם מִיָּד הַגַּזְלָנִים מִמָּוֶת לְחַיִּים, מִשֹּׁעְבּוּד לִגְאֻלָּה:

כה

וְאָז בָּאוּ שְׁנֵיהֶם אֶל הָעִיר, רַבֵּנוּ זַ"ל עִם הָאִישׁ הַמְשַׁמֵּשׁ שֶׁלּוֹ הַנַּ"ל. וּבְבוֹאָם אֶל הָעִיר אָמְרוּ הַיִּשְׁמְעֵאלִים שֶׁהֵם מְרַגְּלִים, וְנָפַל פַּחַד גָּדוֹל עַל הַסְּפָרַדִּים בְּעַצְמָם, וְתֵכֶף הֵבִיאוּ לָהֶם מַלְבּוּשִׁים שֶׁלָּהֶם, וְהֶכְרִחוּ לְהַלְבִּישׁ עַצְמָם בְּמַלְבּוּשִׁים שֶׁלָּהֶם כְּמִנְהָגָם. וְהָיָה רַבֵּנוּ בְּצַעַר גָּדוֹל מֵחֲמַת זֶה, וְהָאִישׁ הַנַּ"ל שָׂחַק. וְכָעַס עָלָיו רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר לוֹ: אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ מֵהַקְּטָרוּג שֶׁיֵּשׁ עָלֵינוּ בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְאָמַר אָז דָּבָר נִפְלָא לְהָאִישׁ הַנַּ"ל, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְגַלּוֹת.

וְנִתְקַבֵּל רַבֵּנוּ זַ"ל לִפְנֵי הַחֲכָמִים וְהוּטַב בְּעֵינֵיהֶם מְאֹד וְהֶחֱזִיקוּ אוֹתוֹ לְחִדּוּשׁ גָּדוֹל. וְאַחַר־כָּךְ בָּא רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ בְּשִׂמְחָה, וְאָמַר: בָּרוּךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁזִּכִּינוּ לְהַצָּלָה הַזֹּאת. וְהָיָה שָׁם בְּכָבוֹד גָּדוֹל מְאֹד עַד אַחַר הֶחָג. וְנָתְנוּ אַנְשֵׁי הָעִיר בְּעַצְמָם מִכִּיסָם הַמָּאתַיִם טָאלֶיר הַנַּ"ל, וְלֹא רָצוּ אַחַר־כָּךְ לַחֲזֹר לְקַבְּלָם מֵרַבֵּנוּ זַ"ל שָׁם אַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה לוֹ מָעוֹת הַרְבֵּה שָׁם.

וְאַחַר הֶחָג שָׁכְרוּ לָהֶם סְפִינָה לִסְטַאנְבּוּל. וְנָתְנוּ לָהֶם אַגֶּרֶת, אוּלַי חַס וְשָׁלוֹם יִזְדַּמֵּן לָהֶם עוֹד אֵיזֶה סִבָּה, שֶׁיַּעַמְדוּ בְּעֶזְרָם בְּכָל עִיר וָעִיר. וְהָלְכוּ עִם סְפִינָה זוֹ. וְשָׁם הָיוּ גֶּרֶעקִין הַרְבֵּה, וְהָיָה בָּהֶם עִפּוּשׁ. וְהֵם לֹא יָדְעוּ, אַךְ רָאוּ שֶׁמַּתִּים עַל הַסְּפִינָה. וּבָרוּךְ ה' שֶׁהָיָה רוּחַ סְעָרָה וְנָשָׂא הַסְּפִינָה בִּמְהִירוּת לְקֶהִלַּת־קֹדֶשׁ סְטַאנְבּוּל. וְאַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה לָהֶם יִסּוּרִים מֵחֲמַת זַעֲפַת הַיָּם וּמֵחֲמַת שֶׁפָּרְחָה הַסְּפִינָה כָּל־כָּךְ בִּמְהִירוּת, אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה לָהֶם לְטוֹבָה שֶׁעָבְרוּ בִּמְהִירוּת וּבָאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְקֶהִלַּת־קֹדֶשׁ סְטַאנְבּוּל. וְהָיוּ שָׁם עֲשָׂרָה יָמִים.

וְגַם בְּסְטַאנְבּוּל הָיָה לָהֶם סַכָּנָה. כִּי מֵחֲמַת שֶׁלֹּא הֵרְאוּ הַפְּרַאשְׁפָּארְטִין (דְּרְכּוֹנִים) שָׁם בְּנְסִיעָתָם לְהָתָם, עַל־כֵּן לֹא רָצוּ עַכְשָׁו לְהַנִּיחָם מִשָּׁם. וְהֶעֱמִיסוּ עֲלֵיהֶם עֹל כָּבֵד, לִתֵּן סַךְ עָצוּם מְאֹד בְּאֹפֶן שֶׁיִּשְׁיְגוּ פְּרַאשְׁפָּארְטִין מֵהַתּוֹגָר. וְהַסַּךְ שֶׁצִּוּוּ לִתֵּן הָיָה סַךְ עָצוּם מְאֹד שֶׁלֹּא הָיָה בְּיכוֹלְתָּם בְּשׁוּם אֹפֶן לְסַלְּקוֹ. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָמַל עֲלֵיהֶם, וְהִזְמִין לָהֶם אִישׁ א' שֶׁלֹּא יָדְעוּ אוֹתוֹ וְלֹא הִכִּירוּ אוֹתוֹ וְהָלַךְ לְאֵיזֶה שַׂר מֵהַיִּשְׁמְעֵאלִים וְגָנַב דַּעְתּוֹ וְאֵינָם יוֹדְעִים כְּלָל כַּמָּה נָתַן לוֹ. וְקִבֵּל קְוִויטְל (פֶּתֶק) לְהַנִּיחַ אוֹתָם מֵהַשַּׁעַר דִּקֶהִלַּת קֹדֶשׁ הַנַּ"ל. וְהִזְהִיר אוֹתָם לְמַעַן הַשֵּׁם לְהַסְתִּיר הַדָּבָר מְאֹד מְאֹד. וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְלְטוּ מִשָּׁם בְּשָׁלוֹם.

וְהָלְכוּ עַל הַיָּם מִסְּטַאנְבּוּל לְגַאלָאץ. וְהִגִּיעוּ לְאֵיזֶה עִיר עַל אֵיי הַיָּם, וְשָׁם לָקְחוּ אוֹתָם לְבֵית הָאֲסוּרִים, וְהֶכְרִחוּ לִתֵּן אַרְבָּעָה אֲדָמִים בְּעַד כָּל נֶפֶשׁ. וּמִשָּׁם וָהָלְאָה לֹא אֵרַע לָהֶם שׁוּם דָּבָר, רַק זַעֲפַת הַיָּם הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים. וּסְפִינָה אַחַת מִלֵּאָה גֶּרֶעקִין נִשְׁבָּרָה וְנִטְבְּעָה וְלֹא נִשְׁאֲרוּ מֵהֶם כִּי־אִם מְעַט דִּמְעַט. וַה' בְּרַחֲמָיו הִנִּיחָם לִמְחוֹז חֶפְצָם וְעָבְרוּ בְּשָׁלוֹם עַד שֶׁבָּאוּ לְגַאלָאץ בְּשָׁלוֹם עַל חַג הַשָּׁבוּעוֹת:

כו

וּבִנְסִיעָתָם מִגַּאלָאץ לְבֵיתָם נָסְעוּ דֶּרֶךְ קְהִלַּת־קֹדֶשׁ יַאס, וְהָיָה שָׁם עִפּוּשׁ גָּדוֹל. וְהָיָה לָהֶם יִסּוּרִים גְּדוֹלִים בְּכָל עִיר וָעִיר וּבְכָל כְּפָר וּכְפָר. וְגַם הָיָה קְשֶׁה לַעֲבֹר הַגֶּרֶעניץ (הַגְּבוּל) מֵחֲמַת זֶה כִּי אָז לֹא הוֹעִיל אֲפִלּוּ עֲמִידַת "קַארָאן טָאן" (מַחֲנֵה הֶסְגֵּר) מֵחֲמַת מִמְקוֹמוֹת כָּאֵלֶּה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה בְּעֶזְרָם וְנִצּוֹלוּ מֵהַכֹּל, מִדֶּבֶר וְחֶרֶב וְרָעָב וְצַמָּאוֹן וּשְׁבִי דְּכֻלְּהוּ הַוּוֹ בָּהוּ. וּבְחֶסֶד הַשֵּׁם נִמְלְטוּ מִכֻּלָּם וּבָאוּ לְבֵיתָם בְּשָׁלוֹם "שָׁלוֹם בְּגוּפוֹ שָׁלוֹם בְּמָמוֹנוֹ שָׁלוֹם בְּתוֹרָתוֹ" (שַׁבָּת לג:). כִּי זָכָה לְהַשָּׂגָה נִפְלָאָה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל גָּבֹהַּ וַעֲצוּמָה מְאֹד עַד אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית:

כז

עַד כֹּה סִפַּרְנוּ קְצָת מְעַט דִּמְעַט כְּטִפָּה מִן הַיָּם מַעֲצָם הַתְּלָאוֹת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת וְהַסַּכָּנוֹת הָעֲצוּמוֹת וְהַיְסוּרִים הַקָּשִׁים וְהַפְּחָדִים הַגְּדוֹלִים שֶׁהָיָה לְרַבֵּנוּ זַ"ל בַּנְּסִיעָה לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל בַּהֲלִיכָה וּבַחֲזָרָה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה בְּעֶזְרוֹ, וְעָשָׂה עִמּוֹ נִסִּים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע וְזָכָה לִגְמֹר בִּשְׁלֵמוּת מַה שֶּׁחָפֵץ, וְנִכְנַס בְּשָׁלוֹם וְיָצָא בְּשָׁלוֹם, וּבָא לְבֵיתוֹ בְּשָׁלוֹם:

כח

וְתַקֵּף עֹצֶם הַהַשָּׂגָה שֶׁהִשִּׂיג בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְסַפֵּר כְּלָל. מַמָּשׁ לֹא נִשְׁמַע וְלֹא נִרְאָה כְּזֹאת שֶׁיְּזָכֶה יְלוּד אִשָּׁה לְהַשָּׂגָה כָּזוֹ עַל יְדֵי אֲוִירָא דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר וּלְסַפֵּר בָּזֶה. וְהָיָה מִתְפָּאֵר עַצְמוֹ מְאֹד בְּמַה שֶּׁזָּכָה לִהְיוֹת בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְגַם בְּסוֹף יָמָיו אָמַר שֶׁהוּא מְחַיֶּה עַצְמוֹ מְאֹד בְּמַה שֶּׁזָּכָה לִהְיוֹת בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר: זֶה אֲנִי יוֹדֵעַ מִכְּבָר שֶׁכְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה וְיֵשׁ לוֹ מְנִיעוֹת עַל זֶה וְכוּ' כַּמְבֹאָר כָּל זֶה לְעֵיל (לִקּוּטֵי שִׂיחוֹת הָרַ"ן סִימָן י"א):

כט

וְזֶה הָאִישׁ שֶׁבְּזֶה אוֹתוֹ מְאֹד בְּסִטַאנְבּוּל נִפְטַר מִיָּד בְּבִיאָתוֹ לְבֵיתוֹ. וְשָׁאַל הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁהָיָה עִמּוֹ אֶת רַבֵּנוּ זַ"ל: הֲלֹא כְּתִיב: "גַּם עָנוֹשׁ לַצַּדִּיק לֹא טוֹב"? (מִשְׁלֵי י"ז) וְהֵשִׁיב לוֹ מָשָׁל עַל זֶה: שֶׁהָיָה מֶלֶךְ אֶחָד, וְאָהַב אֶחָד מִבְּנֵי הַשָּׂרוֹת, וְחִבֵּב אוֹתוֹ, וְקֵרְבוֹ בְּכָל מִינֵי אַהֲבָה וְחִבּוּב. וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁהִגְדִּיל הֵעֵז נֶגֶד הַמֶּלֶךְ. וְאָמַר הַמֶּלֶךְ: תֵּדַע, שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁאֲנִי

אוֹהֵב אוֹתְךָ מְאֹד, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִי אֶפְשָׁר לִי לַעֲבֹר עַל דַּת וּמִשְׁפַּט הַמַּלְכוּת, וּמִשְׁפָּטְךָ חָרוּץ לְמִיתָה. וְתֵכֶף צִוָּה הַמֶּלֶךְ לְסֹגְרוֹ בְּכַבְלֵי בַרְזֶל וְנָתָנוֹ בְּבֵית הַסֹּהַר.

וְהִתְחִיל זֶה הַבֶּן שָׂרָה לְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ הַיְסוּרִים שֶׁלּוֹ שֶׁיִּהְיוּ לוֹ מִן הַמִּיתָה, וְרָאָה שֶׁצָּעָרוֹ לֹא יִמְשֹׁךְ זְמַן הַרְבֵּה כִּי־אִם עַד שֶׁיֵּהָרֵג. אֲבָל כְּשֶׁהִתְחִיל לְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ צַעַר הַמֶּלֶךְ, רָאָה שֶׁצַּעַר הַמֶּלֶךְ יִגְדַּל מְאֹד כִּי צַעַר הַמֶּלֶךְ יִהְיֶה תָּמִיד. כִּי הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהַמֶּלֶךְ אוֹהֵב אוֹתוֹ מְאֹד, וְיִהְיֶה לוֹ גַּעֲגוּעִים גְּדוֹלִים אַחֲרָיו וְצַעַר גָּדוֹל מְאֹד לְעוֹלָם. וְהָיָה לוֹ רַחֲמָנוּת עַל צַעַר שֶׁל הַמֶּלֶךְ יוֹתֵר מִצַּעֲרוֹ. וְחָשַׁב מַחֲשָׁבוֹת אֵיךְ לְהַצִּיל אֶת הַמֶּלֶךְ מִצַּעֲרוֹ. וְנִתְיַשֵּׁב כָּךְ: הֲלֹא בּוּשָׁה חֲשׁוּבָה כְּמוֹ מִיתָה (בָּבָא מְצִיעָא נח:). וְצִוָּה לְהַשַּׂר שֶׁל הַתְּפִיסָה לְהַכְנִיסוֹ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. וְאָמַר אֶל הַמֶּלֶךְ: הָאֱמֶת יָדַעְתִּי כִּי צַעֲרְךָ גָּדוֹל מִצַּעֲרִי. אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְךָ לַעֲבֹר עַל חֹק וְדַת הַמַּלְכוּת. בָּכֵן זֹאת הָעֵצָה הַיְּעוּצָה שֶׁתְּסַבֵּב תַּחְבּוּלוֹת שֶׁיְּבַיֵּשׁ אֶחָד אוֹתִי בָּרַבִּים, וְהַבּוּשָׁה חֲשׁוּבָה כְּמוֹ מִיתָה. עַל־כֵּן תִּרְאֶה לְהוֹצִיא מֵהַשָּׁבוּיִים גַּזְלָן אֶחָד שֶׁדִּינוֹ לַהֲרִיגָה, וַאֲנִי אֶתְגָּרֶה בּוֹ עַד שֶׁיִּכְעַס עָלַי וְיִבְזֶה אוֹתִי וְיַכֶּה אוֹתִי בָּרַבִּים וְיַגִּיעַ לִי מִזֶּה בּוּשָׁה גְּדוֹלָה, וְיִהְיֶה נֶחְשָׁב כְּמוֹ מִיתָה. וְאַחַר־כָּךְ יִקְחוּ אֶת הַגַּזְלָן הַחַיָּב מִיתָה בְּלֹא זֶה וִימִיתוּהוּ כְּדִינוֹ. וְהָעוֹלָם יִהְיוּ סוֹבְרִים שֶׁבִּשְׁבִיל שֶׁבִּזָּה עֶבֶד הַמֶּלֶךְ הֶחָבִיב נֶהֱרַג וְלֹא יִתְחַלֵּל כְּבוֹד הַמַּלְכוּת וְהָעֶבֶד שָׁלוֹ.

כָּךְ לִפְעָמִים אֶחָד מְבַזֶּה אֶת הַצַּדִּיק. וּבֶאֱמֶת הוּא עוֹשֶׂה טוֹבָה גְּדוֹלָה לְהַצַּדִּיק, כִּי מְכַפֵּר לוֹ עַל זֶה מַה שֶּׁהָיָה חַיָּב לְהִסְתַּלֵּק וְנִתְחַלֵּף עַל בּוּשָׁה זוֹ. אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין זֶה כְּבוֹד שָׁמַיִם שֶׁלֹּא לִקַּח נְקָמָה מִזֶּה שֶׁבִּזָּה עֶבֶד הַמֶּלֶךְ הֶחָבִיב לוֹ מְאֹד. וְלָעֲנֹשׁ אֶת זֶה שֶׁבִּזָּה אֶת הַצַּדִּיק בִּשְׁבִיל זֶה גַּם־כֵּן לֹא נִיחָא קְמֵיהּ, כִּי "גַּם עָנוֹשׁ לַצַּדִּיק לֹא טוֹב" (מִשְׁלֵי יז). עַל־כֵּן הוּא יִתְבָּרַךְ מְסַבּוֹת מִתְהַפֵּךְ, וּמַעֲמִיד עַל הַצַּדִּיק אִישׁ כָּזֶה שֶׁהוּא חַיָּב מִיתָה וְעָנְשׁ מִכְּבָר, וּמְזַמְּנָם שְׁנֵיהֶם לְפֶנְדָּק אֶחָד (מַכּוֹת י:), וְזֶה מְבַזֶּה אֶת הַצַּדִּיק, וְהַצַּדִּיק נִפְטָר בָּזֶה מִן דִּינוֹ כַּנַ"ל. וְזֶה הָאִישׁ נֶעֱנָשׁ אַחַר כָּךְ וְנִתְקַדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם, שֶׁבִּשְׁבִיל כְּבוֹד הַצַּדִּיק נֶעֱנָשׁ. וּבֶאֱמֶת "גַּבְרָא קְטִילָא קְטִיל" (סַנְהֶדְרִין עא:) כִּי כְּבָר הוּא חַיָּב עוֹנְשׁוֹ מִקֹּדֶם. "וְדַרְכֵי ה' יְשָׁרִים" (הוֹשֵׁעַ י"ד), "וְלֹא עַוְלָתָה בּוֹ" (תְּהִלִּים צ"ב):

ל

וּבְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הָיָה עוֹסֵק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, וּבְכָל יוֹם כָּתַב בְּעַצְמוֹ תּוֹרָתוֹ. וְהָיָה מִתְפָּאֵר מְאֹד, וְאָמַר שֶׁהַחִלּוּק בֵּין תּוֹרַת חוּץ־לָאָרֶץ לְתוֹרַת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כִּרְחוֹק מִזְרָח מִמַּעֲרָב. וּבְכָל יוֹם וָיוֹם הָלְכוּ אֵלָיו הַגְּדוֹלִים עִם הַקְּטַנִּים לְשַׁמְּשׁוֹ כְּדֵי לִשְׁמֹעַ חָכְמַת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְהַנּוֹרָאָה מְאֹד מְאֹד:

לא

וּפַעַם אֶחָד בָּא אֵלָיו אֶחָד מֵהַגְּדוֹלִים שֶׁהָיָה חָשׁוּב מְאֹד בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וּבְחוּץ־לָאָרֶץ, וְקִלְקְסוּהוּ שֶׁהוּא בָּקִי בְּכָל הַשַּׁ"ס כִּמְעַט בְּעַל פֶּה, וְשֶׁהוּא גַּם־כֵּן מִמְּאֹרֵי קַבָּלָה. וּבָא אֶל רַבֵּנוּ זַ"ל, וְהִזְהִיר לְהוֹצִיא כָּל אִישׁ מֵעָלֵיהֶם, וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתָּם בְּהִתְוַעֲדָם יַחַד. אַךְ הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁהָיָה עִם רַבֵּנוּ זַ"ל נִשְׁאַר שָׁם.

וְהִפְצִיר אוֹתוֹ הַגָּדוֹל הַנַּ"ל, וְאָמַר לְרַבֵּנוּ זַ"ל בְּלָשׁוֹן זֶה: יָדַעְנוּ שֶׁכְּבוֹד־תּוֹרָתוֹ לֹא בָּא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כִּשְׁאָר הֶהָמוֹן בְּמֹחִין דְּקַטְנוּת, דְּהַיְנוּ כְּדֵי לֵילֵךְ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְיִהְיֶה בֶּן עוֹלָם הַבָּא אוֹ שְׁאָר מַחֲשָׁבוֹת כָּאֵלּוּ כְּדַרְכָּךְ אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים. רַק בְּוַדַּאי כְּבוֹד־תּוֹרָתוֹ בָּא לְכָאן בְּמֹחִין דְּגַדְלוּת וְלִפְעֹל הַשָּׂגָה גְּדוֹלָה בָּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. עַל־כֵּן רְצוֹנֵנוּ לֵידַע בְּאֵיזֶה נְקֻדָּה מִנְּקֻדַּת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל נִכְנַס כְּבוֹד־תּוֹרָתוֹ, וּמַה הוּא רוֹצֶה לִפְעֹל כָּאן בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא. וַאֲנִי מוּכָן לְשָׁרְתוֹ בְּגוּפִי וּבְנַפְשִׁי־רוּחִי־נְשָׁמָה שֶׁלִּי וְכוּ'. וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ: יְדִיד נַפְשִׁי, אַל תְּצַעֲרוּ אוֹתִי בְּדָבָר זֶה. כִּי לֹא דָּבָר קַל הוּא לְגַלּוֹת לָכֶם חַס וְשָׁלוֹם מָה הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת וּבִשְׁבִיל מָה בָּאתִי לְפֹה. וְאוּלַי אֲנִי מֻשְׁבָּע וְעוֹמֵד עַל זֶה וְכוּ'.

וְהִתְחִיל שׁוּב הָרַב הַגָּדוֹל הַנַּ"ל לְהַפְצִיר אוֹתוֹ מְאֹד. וְאָמַר: שְׁאֵלָתֵנוּ וּבַקָּשָׁתֵנוּ עַל־כָּל־פָּנִים יְלַמְּדֵנוּ רַבֵּנוּ אֵיזֶה חִדּוּשׁ מֵחִדּוּשָׁיו הַנֶּחֱמָדִים וְהַנִּפְלָאִים אֲשֶׁר חָנָנוֹ ה'. יְחָנֵנוּ גַּם־כֵּן וְיַטְעִימֵנוּ מֵהֶם. וְאֵין כַּוָּנָתֵנוּ חַס וְשָׁלוֹם לְאֵיזֶה פְּנִיָּה. רַק כַּוָּנָתֵנוּ לִשְׁמֹעַ חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, אוּלַי יִתְעוֹרֵר לְבָבֵנוּ מֵחָדָשׁ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְגַם אוּלַי נִזְכֶּה מִמֵּילָא לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל אֵיזֶה רְמִיזָה מֵהַנְּקֻדָּה הַנַּ"ל. מִיָּד הִתְחִיל רַבֵּנוּ זַ"ל לְהִתְלַהֵב מְאֹד בְּרִשְׁפֵּי רִשְׁפֵּי שַׁלְהֶבֶת י"ק. וּפָנָיו נִבְעֲרוּ וְנִתְלַהֲבוּ כְּלַפִּידִים מַמָּשׁ. וּמֵחֲמַת הַהִתְלַהֲבוּת תִּסְמַר שַׂעֲרוֹת רֹאשׁוֹ, וְהִשְׁלִיךְ הַכּוֹבַע עֶלְיוֹן מֵעַל רֹאשׁוֹ, וְהִתְחִיל לְדַבֵּר בְּלָשׁוֹן זֶה: הַיְדַעְתֶּם סוֹד כַּוָּנוֹת הַתְּפִלִּין? הֵשִׁיב לוֹ הַנַּ"ל קְצָת כַּוָּנוֹת. אָמַר לוֹ: לְאוֹ, לֹא זוֹ הַדֶּרֶךְ שֶׁל כַּוָּנַת תְּפִלִּין, וְכֵיוָן שֶׁאֵינְכֶם יוֹדְעִים סוֹד כַּוָּנוֹת תְּפִלִּין, אֵינְכֶם יוֹדְעִים סוֹד אַרְבַּע רוּחוֹת שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. וְעַכְשָׁו אַתְחִיל לְגַלּוֹת לָכֶם אֵיזֶה רֶמֶז מִזֶּה. וְיִהְיֶה כַּאֲשֶׁר הִתְחִיל לְדַבֵּר הִתְחִיל לָצֵאת דָּם מִגְּרוֹנוֹ, וְאָמַר לָהֶחָכָם הַנַּ"ל: עַתָּה רְאוּ בְּעֵינֵיכֶם כִּי אֵין מַסְכִּימִים מִן הַשָּׁמַיִם לְגַלּוֹת לָכֶם דָּבָר. וְתֵכֶף כְּשֶׁרָאָה הֶחָכָם הַנַּ"ל זֹאת בְּעֵינָיו, נֶעֱנַע לוֹ רֹאשׁוֹ, וּבִקֵּשׁ אוֹתוֹ מְאֹד שֶׁיִּמְחוֹל לוֹ מַה שֶּׁהִטְרִיחַ אוֹתוֹ כָּל־כָּךְ, וְנִבְהַל מְאֹד בָּזֶה. וְלֹא רָצָה לָזוּז מִשָּׁם עַד שֶׁמָּחַל לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל:

לב

גַּם תֵּכֶף כְּשֶׁבָּא לְשָׁם לְטִבֶרְיָה, שָׁלַח אֵלָיו הָרַב הֶחָסִיד הַמְפֻרְסָם הַגְּבִיר מוֹרֵנוּ הָרַב מֹשֶׁה זַ"ל בֶּן הָרַב הַקָּדוֹשׁ הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב מְנַחֵם מֶענְדֶיל זַצַ"ל וויטֶבְּסְקֶר, שֶׁרוֹצֶה לְהִתְחַתֵּן

עִמּוֹ. וְהֵשִׁיב רַבֵּנוּ זַ"ל: הַאֵיךְ יְכוֹלִים לְמָאן בְּשִׁדּוּךְ? מִן הַסְּתָם מֵהַשֵּׁם יִצָּא הַדָּבָר שֶׁתִּהְיֶה בִּתִּי בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְלֹא דִּבֵּר יוֹתֵר.

וּמִיָּד הָלַךְ הַשַּׁדְּכָן וְהֵשִׁיב לְהָרַב רַבִּי מֹשֶׁה הַנַּ"ל שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל מְרֻצֶּה, וְתֵכֶף עָשָׂה סְעֻדָּה גְּדוֹלָה. וְהָיוּ עַל הַסְּעֻדָּה כָּל גְּדוֹלֵי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הֵן מִמְּדִינַת לִיטָא וְהֵן מִמְּדִינַת פּוֹלִין כֻּלָּם כְּאֶחָד גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים. וְהָיָה לָהֶם שִׂמְחָה גְּדוֹלָה. וּבְתוֹךְ הַסְּעֻדָּה דִּבְּרוּ דִּבְרֵי תוֹרָה בֵּינֵיהֶם, וְרֹאשׁ הַמְדַבְּרִים הָיָה זֶה הַגָּדוֹל הַנַּ"ל שֶׁרְצָה שֶׁרַבֵּנוּ יְגַלֶּה לוֹ הַנְּקֻדָּה וְכוּ'. בְּתוֹךְ דִּבְרֵיהֶם נִשְׁכַּח מֵהֶם אֵיזֶה רַשִׁ"י אֵיֶה אַפּוֹא מְקוֹמוֹ. וְרָצוּ לְהַעֲלוֹת עַל זִכְרוֹנָם, כִּי הָיָה מֻכְרָח לָהֶם מְאֹד לְעִנְיָנָם. וְלֹא יָכְלוּ לָזוּז מִשָּׁם מֵהֲמַת זֶה, וְהָיָה לָהֶם לְפֶלֶא. כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶם סֵיֵּם בְּסִמּוּךְ כָּל הַשַּׁ"ס, וְאֵין אֶחָד מֵהֶם יוֹדֵעַ מְקוֹם הָרַשִׁ"י הַנַּ"ל אֵיפֹה הִיא נִשְׁנֵית. וְרַבֵּנוּ הָיָה דּוֹמֵם כְּמוֹ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ גַּם־כֵּן, אַךְ בִּרְאוֹתוֹ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם צַעַר גָּדוֹל מִזֶּה וְהֵם הִפְצִירוּ בּוֹ עַד בּוֹשׁ, נַעֲנָה וְאָמַר לָהֶם: הֲלֹא רַשִׁ"י זוֹ מְקוֹמָהּ בְּמַסֶּכֶת זְבָחִים בְּדַף זֶה עַל רֹאשׁ הָעַמּוּד, וְכֵן הָיָה. וְהָיָה לָהֶם לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה. וְנִמְשְׁכָה סְעֻדָּה זוֹ מִזְּמַן מִנְחָה גְּדוֹלָה עַד אוֹר הַיּוֹם, וְנַעֲשָׂה הִתְקַשְּׁרוּת בֵּינֵיהֶם.

אַךְ אַחַר כֵּן כְּשֶׁיָּצָא רַבֵּנוּ מִשָּׁם מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל לְחוּץ־לָאָרֶץ, נִפְטַר הֶחָתָן בְּנוֹ שֶׁל הָרַב מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי מֹשֶׁה הַנַּ"ל. וְרַבֵּנוּ זַ"ל נִשְׁתַּדֵּךְ עִם בִּתּוֹ שֶׁהָיְתָה הַכַּלָּה שֶׁל בֶּן הָרַב מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי מֹשֶׁה הַנַּ"ל, עִם כְּבוֹד הַגָּאוֹן הַמְפֻרְסָם הָרַב דְּקְהִלַּת קֹדֶשׁ וָואלִיטשִׁיסְק. וְנִתְגַּלְגֵּל אַחַר־כָּךְ מֵאֵת ה' שֶׁנָּסַע הָרַב הַגָּאוֹן הַנַּ"ל לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְלָקַח אֶת בְּנוֹ חָתָן רַבֵּנוּ זַ"ל עִמּוֹ לְשָׁם כִּדֵּי שֶׁיִּלְמֹד אֶצְלוֹ שָׁם. וְאַחַר־כָּךְ נָסְעָה בַּת רַבֵּנוּ זַ"ל גַּם כֵּן לְשָׁם. וְנִתְקַיְּמוּ דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאָמַר שֶׁמֵּאֵת הַשֵּׁם הוּא שֶׁבִּתּוֹ תִּהְיֶה בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרָיו אָחוֹר לֹא יָשׁוּב רֵיקָם:

לג

וְאַחַר כָּל אֵלֶּה, אַחַר אֲשֶׁר עָשָׂה כָּל מִינֵי עֲבוֹדוֹת הַנַּ"ל בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים, וְהִרְבָּה בְּתַעֲנִיתִים וּבְתְפִלּוֹת רַבּוֹת מְאֹד וּבְסַגּוּפִים וּשְׁבִירַת תַּאֲוֹות וּמִדּוֹת וְעָמַד בְּנִסְיוֹנוֹת רַבּוֹת, וּשְׁאָר כָּל עִנְיָנִים הַנַּ"ל, וְהִרְבָּה בְּהִתְבּוֹדְדוּת מְאֹד מְאֹד לְדַבֵּר בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז וְכוּ' כַּנַּ"ל, עַד שֶׁזָּכָה לְמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה וְעֶלְיוֹנָה מְאֹד מְאֹד בְּתַכְלִית הַקְּדֻשָּׁה וּבְתַכְלִית הַבְּטוּל וּבְהִתְקָרְבוּת גָּדוֹל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּמַדְרֵגַת גְּדוֹלֵי בְּנֵי עֲלִיָּה. וְכָל זֶה זָכָה בִּימֵי יַלְדוּתוֹ מַמָּשׁ, כִּי יוֹמָם לֹא נָח, לַיְלָה לֹא נָם וְלֹא שָׁקַט. וְהִתְמִיד מְאֹד בַּעֲבוֹדָתוֹ מִיּוֹם אֶל יוֹם, מִתְּחִלַּת יְמֵי קָטְנוּתוֹ וִימֵי נְעוּרָיו. וְיָגַע וְטָרַח מְאֹד מִיּוֹם אֶל יוֹם עַד שֶׁזָּכָה בִּימֵי נְעוּרָיו מַמָּשׁ לְכָל הַנַּ"ל לְקֻדֻּשָּׁה גְּבוֹהָ וְנוֹרָאָה וְהַשָּׂגָה עֲצוּמָה מְאֹד וְכוּ' בְּמַדְרֵגַת גְּדוֹלֵי בְּנֵי עֲלִיָּה. וְאַחַר אֲשֶׁר זָכָה לְכָל זֶה, אַף־עַל־פִּי־כֵן, לֹא הָיָה מְקֻרָּר דַּעְתּוֹ בָּזֶה, וְלֹא הִנִּיחַ עַצְמוֹ לַעֲמֹד. רַק גַּם אַחַר־כָּךְ, בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה הָיָה מִשְׁתּוֹקֵק וּמִתְגַּעְגֵּעַ וְנִכְסָף לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּאִלּוּ לֹא

הִתְחִיל עֲדַיִן כְּלָל בְּשׁוּם עֲבוֹדָה בָּעוֹלָם. וַאֲפִלּוּ אַחַר שֶׁבָּא מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְזָכָה שָׁם לְהַשָּׂגָה עֶלְיוֹנָה וְגָבוֹהַּ מְאֹד מְאֹד, אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעֵר כְּלָל, אַף־עַל־פִּי־כֵן מִיּוֹם שֶׁבָּא מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, עַד הַיּוֹם שֶׁנִּסְתַּלֵּק בְּשָׁלוֹם לְמַעְלָה, הָיָה לוֹ תָּמִיד גַּעְגּוּעִים וְכִסּוּפִין וְכוּ' לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּאִלּוּ לֹא הִתְחִיל עֲדַיִן כְּלָל.

וּלְסַפֵּר בְּעִנְיָן זֶה תִּקְצַר הֶמּוֹן יְרִיעוֹת. אֲפִלּוּ מַה שֶּׁזְּכִינוּ לְהָבִין קְצָת בְּעִנְיָן זֶה, כְּפִי מַה שֶּׁשָּׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ וְרָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ. כִּי בְּכָל פַּעַם הָיָה דַּרְכּוֹ שֶׁהָיָה מִתְגַּעְגֵּעַ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהָיָה שָׂפָל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ בֶּאֱמֶת, וְהָיָה לוֹ רַחֲמָנוּת גָּדוֹל עַל עַצְמוֹ כְּאִלּוּ לֹא הֵרִיחַ עֲדַיִן מֵעוֹלָם שׁוּם רֵיחַ שֶׁל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וּכְמוֹ שֶׁלֹּא הִתְחִיל עֲדַיִן כְּלָל. וּבֶאֱמֶת אֲפִלּוּ מִי שֶׁעָבַר עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ חַס וְשָׁלוֹם כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים, וּכְשֶׁזֶּה הָאִישׁ נִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה בֶּאֱמֶת, שֶׁאָז בְּוַדַּאי כְּשֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּעַצְמוֹ הֵיכָן הוּא בָּעוֹלָם, בְּוַדַּאי יֵשׁ לוֹ לֵב נִשְׁבָּר מְאֹד, וְיֵשׁ לוֹ רַחֲמָנוּת גָּדוֹל מְאֹד עַל עַצְמוֹ בְּהַכְנָעָה גְּדוֹלָה וְכוּ', וְאֵין צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה בְּדָבָר הַמּוּבָן מֵעַצְמוֹ. אַף־עַל־פִּי־כֵן, אֲפִלּוּ זֹאת הָרַחֲמָנוּת וְהַלֵּב נִשְׁבָּר שֶׁל הַבַּעַל תְּשׁוּבָה הַנַּ"ל לֹא יַגִּיעַ לְחֵלֶק מֵאֶלֶף וּרְבָבָה שֶׁל גֹּדֶל הָרַחֲמָנוּת וְהַלֵּב נִשְׁבָּר בְּהַכְנָעָה גְּדוֹלָה וְכוּ' שֶׁהָיָה לְרַבֵּנוּ זַ"ל בְּכָל פַּעַם וּפַעַם קֹדֶם שֶׁבָּא לְאֵיזֶה הַשָּׂגָה.

וְהַכְּלָל, כִּי לְעוֹלָם לֹא נָח וְלֹא שָׁקַט אֲפִלּוּ בִּימֵי גְּדֻלּוּתוֹ. אַף־עַל־פִּי שֶׁכְּבָר זָכָה לְמָה שֶׁזָּכָה, לְהַשָּׂגַת אֱלֹקוּת בְּמַדְרֵגָה גְּבוֹהָּ עֲצוּמָה וְנוֹרָאָה מְאֹד, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הָיָה מִסְתַּפֵּק עַצְמוֹ בָּזֶה, וְטָרַח וְיָגַע בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, וְקִבֵּל יִסּוּרִין עַל עַצְמוֹ, יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, אֲשֶׁר כְּמַעַט אֵין דֻּגְמָתָם בָּעוֹלָם, וְהִרְבָּה בִּתְפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים וּבְהַפְצָרוֹת וּבַקָּשׁוֹת רַבּוֹת וּבְגַעְגּוּעִים וְכִסּוּפִין גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁבָּא לְהַשָּׂגָה וּמַדְרֵגָה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה. וְאַחַר־כָּךְ תֵּכֶף שֶׁזָּכָה לְזֹאת הַהַשָּׂגָה, וְאָז הָיָה קְצָת בְּשִׂמְחָה. וְלִפְעָמִים זָכִינוּ לִשְׁמֹעַ מִפִּיו שֶׁהוֹדִיעַ לָנוּ שֶׁכָּעֵת נוֹדַע לוֹ חֲדָשׁוֹת וְכוּ', וְאָז הָיָה שָׂמֵחַ קְצָת. וְאַחַר־כָּךְ תֵּכֶף שֶׁזָּכָה לָזֶה, אַחַר־כָּךְ הִתְחִיל עוֹד מֵחָדָשׁ וְשָׂכַח כָּל הֶעָבָר, כְּאִלּוּ לֹא הִתְחִיל עֲדַיִן כְּלָל, וְחָזַר וְהִתְחִיל מֵחָדָשׁ, כְּמִי שֶׁמַּתְחִיל לֵילֵךְ וְלִכְנֹס בְּקִדֻּשַׁת יִשְׂרָאֵל. וְלִפְעָמִים הָיִינוּ שׁוֹמְעִים מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּפֵרוּשׁ, שֶׁאָמַר בִּלְשׁוֹן הִשְׁתּוֹקְקוּת וְכִסּוּפִין: אֵיךְ זוֹכִין לִהְיוֹת יְהוּדִי? וְאָמַר זֹאת בֶּאֱמֶת וּבְתָמִימוּת גָּדוֹל, כְּאִלּוּ לֹא הִתְחִיל עֲדַיִן כְּלָל. וְכֵן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים.

וְהָיָה תָּמִיד הוֹלֵךְ וְעוֹלֶה מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה. אַף־עַל־פִּי שֶׁזָּכָה לְמַדְרֵגוֹת גְּבוֹהוֹת וְנוֹרָאוֹת מְאֹד לְמַעְלָה לְמַעְלָה וְכוּ' אַף־עַל־פִּי־כֵן מֵעוֹלָם לֹא הָיָה מְקֻרָּר דַּעְתּוֹ בָּזֶה כְּלָל, וְתֵכֶף אַחַר־כָּךְ הָיָה לוֹ לֵב נִשְׁבָּר וְהָיָה לוֹ רַחֲמָנוּת גָּדוֹל עַל עַצְמוֹ בְּהַכְנָעָה גְּדוֹלָה וְכוּ' כַּנַּ"ל, עַד שֶׁזָּכָה לְמַדְרֵגָה יוֹתֵר גְּבוֹהָּ. וְכֵן הָיָה דַּרְכּוֹ תָּמִיד עַד הַסּוֹף. וְכַמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים הָיָה דַּרְכּוֹ שֶׁאָמַר שֶׁעַתָּה אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל, כְּלָל כְּלָל לֹא. וּפְעָמִים נִשְׁבַּע עַל זֶה (חַיֵּי מוֹהַר"ן

סִימָן ר"י), שֶׁבֶּאֱמֶת אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל. אַף־עַל־פִּי שֶׁבַּיּוֹם הַקּוֹדֵם וּבַשָּׁעָה הַקּוֹדֶמֶת גִּלָּה דְּבָרִים עַתִּיקִים, אַף־עַל־פִּי־כֵן, אַחַר־כָּךְ אָמַר שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל. וּבְעִנְיָן זֶה הָיָה גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד. וְאָמַר בְּפֵרוּשׁ עַל עַצְמוֹ, שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ הוּא חִדּוּשׁ גָּדוֹל מְאֹד, אֲבָל "הָאֵינוֹ יוֹדֵעַ" שֶׁלּוֹ הוּא חִדּוּשׁ גָּדוֹל בְּיוֹתֵר. הַיְנוּ עִנְיָן הַנַּ"ל, כִּי בְּכָל פַּעַם הָיָה דַּרְכּוֹ לוֹמַר שֶׁעַכְשָׁו אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל וְעַיֵּן עוֹד מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר (שִׂיחוֹת הָר"ן סִימָן ג'):

לד

וּכְבָר נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר, כִּי יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁעָבְדוּ וְטָרְחוּ עַד שֶׁזָּכוּ לְאֵיזֶה מַדְרֵגָה וּמַעֲלָה כָּל אֶחָד כְּפִי מַעֲלָתוֹ, כְּמוֹ לְמָשָׁל, אֵצֶל מֶלֶךְ שֶׁשָּׂרָיו זוֹכִין עַל־יְדֵי עֲבוֹדָתָם כָּל אֶחָד לְאֵיזֶה מַעֲלָה לְאֵיזֶה הִתְמַנּוּת גָּבוֹהַּ כְּפִי עֲבוֹדָתוֹ. אֲבָל עַל עַצְמוֹ אָמַר, שֶׁאִם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא עַכְשָׁו בְּאוֹתָהּ הַמַּעֲלָה וּמַדְרֵגָה שֶׁל אֶשְׁתְּקַד אֵינוֹ רוֹצֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל (וְאָמַר בִּלְשׁוֹן גְּנַאי עַל עַצְמוֹ עַל עִנְיַן הַנַּ"ל אִם הָיָה נִשְׁאָר בְּמַדְרֵגָה שֶׁל אֶשְׁתְּקַד) רַק בְּכָל פַּעַם הוּא עוֹלֶה מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה.

וְיֵשׁ הַרְבֵּה מְאֹד בְּעִנְיָן זֶה לְסַפֵּר, אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר כָּל זֶה בִּכְתָב כְּלָל, כִּי־אִם מִי שֶׁזָּכָה לִרְאוֹת בְּעֵינָיו וְלִשְׁמֹעַ בְּאָזְנָיו הָיָה יָכוֹל לְשַׁעֵר בְּלִבּוֹ מְעַט מִקְצָת עִנְיָן, זֶה אֵיךְ לְעוֹלָם לֹא הָיָה עוֹמֵד עַל מַדְרֵגָה אַחַת בְּשׁוּם פַּעַם, רַק תָּכָף הָיָה מִשְׁתּוֹקֵק לַעֲלוֹת לְמַדְרֵגָה גְּבוֹהָּ יוֹתֵר עַד שֶׁזָּכָה וְכוּ' וְכֵן לְעוֹלָם. וְהָיָה חִדּוּשׁ גָּדוֹל בְּעִנְיָן זֶה. וְכָל זֶה הָיָה כְּפִי תְּפִיסָתֵנוּ הַמְּעוּטָה, וְיוֹתֵר מִזֶּה, יֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה סִתְרֵי נִסְתָּרוֹת פְּלָאֵי פְּלָאוֹת, וְדֵי בָּזֶה:

לה

וּבְעִנְיָן תַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע, סִפֵּר גַּם־כֵּן קְצָת עִמָּנוּ אֵיזֶה פְּעָמִים, אֵיךְ בְּכָל יְדִיעָה יֵשׁ זֶה הַתַּכְלִית. וְעַל־כֵּן אַף־עַל־פִּי שֶׁזּוֹכִים לָבוֹא לְזֶה הַתַּכְלִית אֲשֶׁר לֹא נֵדַע, אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן אֵין זֶה הַתַּכְלִית הָאַחֲרוֹן, כִּי עֲדַיִן אֵין זֶה תַּכְלִית הַיְדִיעָה כִּי אִם בִּיְדִיעָה זוֹ וּצְרִיכִים אַחַר־כָּךְ לִטְרֹחַ לִזְכּוֹת לְתַכְלִית גָּבוֹהַּ יוֹתֵר, לִזְכּוֹת לְמַדְרֵגַת הַתַּכְלִית אֲשֶׁר לֹא נֵדַע בִּיְדִיעָה הַגָּבוֹהַּ יוֹתֵר, וְכֵן לְעוֹלָם. נִמְצָא שֶׁלְּעוֹלָם אֵין יוֹדְעִין כְּלָל, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הִתְחִיל עֲדַיִן לְהַשִּׂיג הַתַּכְלִית. (וּכְבָר מְבֹאָר מִזֶּה קְצָת בְּדִבְרֵינוּ בְּמָקוֹם אַחֵר) וְעִנְיָן זֶה עָמֹק וְנִסְתָּר מְאֹד מְאֹד. וְעוֹד יֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה מַה שֶּׁשָּׁמַעְנוּ פַּעַם אַחַת אַחַר פֶּסַח וְיִתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם (חַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן רפ"ב):

לו

פַּעַם אֶחָד שִׁלַּח מֶלֶךְ אֶחָד שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים לְמְדִינָה עִם דְּבַר סֵתֶר לְמֶלֶךְ אַחֵר. וְהֵם עָבְרוּ בְּתוֹךְ הַמְּדִינוֹת שֶׁהָיוּ שָׁם חוֹלְקִים עַל הַמֶּלֶךְ.

וְהָרִאשׁוֹן נָהֵג עַצְמוֹ בְּחָכְמָה, וְהֵעֲלִים הָעִנְיָן לְגַמְרֵי וְעָבַר הַמְּדִינָה, וְלֹא הֵבִינוּ כְּלָל שֶׁיֵּשׁ לוֹ דְּבַר סֵתֶר. וְהַשֵּׁנִי עָבַר לְשָׁם וְעָמְדוּ בְּנֵי הַמְּדִינָה עַל הַדָּבָר, וְהֵבִינוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ דְּבַר סֵתֶר וְתָפְסוּ אוֹתוֹ שֶׁיַּגִּיד לָהֶם. וְעָשָׂה בְּחָכְמָה אוֹ בִּגְבוּרָה וְנִמְלַט מִיָּדָם. הַשְּׁלִישִׁי עָבַר שָׁם וְעָמְדוּ עָלָיו גַּם־כֵּן, וְהֵבִינוּ בּוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ סוֹד, וְתָפְסוּ אוֹתוֹ, וְהָיוּ מְעַנִּים אוֹתוֹ בְּכַמָּה וְכַמָּה עִנּוּיִים הַרְבֵּה מְאֹד, וְכָל מַה שֶּׁעָשׂוּ לוֹ עִנּוּיִים וְיִסּוּרִים וְצָרוֹת גְּדוֹלוֹת וְהוּא לֹא הִגִּיד דָּבָר וְעָמַד בַּנִּסָּיוֹן וְלֹא גִּלָּה הַסּוֹד. עַד אֲשֶׁר רָאוּ שֶׁאֵין מוֹעִיל לוֹ שׁוּם דָּבָר, וְהִנִּיחוּהוּ (כִּי חָשְׁבוּ מִסְתָּמָא אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל). וְעָבַר וּבָא לְהַמֶּלֶךְ.

וְהָיוּ חוֹקְרִים לְמִי מֵהַשָּׁלֹשׁ הַנַּ"ל מַגִּיעַ שָׂכָר יוֹתֵר. קְצָתָם אָמְרוּ לְהָרִאשׁוֹן מַגִּיעַ יוֹתֵר שֶׁעָשָׂה בְּחָכְמָה לְהַעֲלִים לְגַמְרֵי. קְצָתָם אָמְרוּ, לְהַשֵּׁנִי מַגִּיעַ יוֹתֵר שֶׁכְּבָר עָמְדוּ עַל דַּעְתּוֹ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן נִמְלַט מֵהֶם בְּחָכְמָתוֹ וְכוּ' כַּנַּ"ל. אָמַר הַמֶּלֶךְ: לְהַשְּׁלִישִׁי מַגִּיעַ שָׂכָר יוֹתֵר מִכֻּלָּם, כִּי כְּבָר נִתְפַּס בִּמְצוּדָתָם, וּבְוַדַּאי גַּם הוּא הָיָה רוֹצֶה לְהַעֲלִים אַךְ לֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ, וְנִתְפַּס בְּיָדָם. וְעִנּוּ אוֹתוֹ וְיִסְּרוּ אוֹתוֹ בְּיִסּוּרִים וְעִנּוּיִים כָּאֵלּוּ, שֶׁאִם הָיָה מְגַלֶּה סוֹד אֶחָד הָיוּ הַכֹּל רָצִים אַחֲרָיו, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן עָמַד בְּנִסָּיוֹן כָּזֶה, וְלֹא גִּלָּה דָּבָר, עַל כֵּן מַגִּיעַ לוֹ שָׂכָר יוֹתֵר מִכּוּלָּם (וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן קְצָת מְעַט לַמְבִינִים):